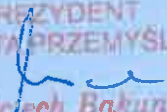

ZIT

Strategia ZIT
MOF Przemysł

PREZYDENT
MIASTA PRZEMYSŁA

Wojciech Bakun

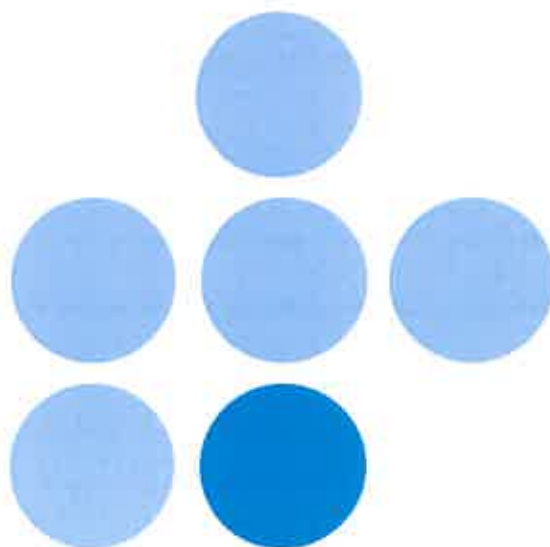
Strategia

ZIT MOF Przemysł

Opracowanie

DELTA PARTNER
STOWARZYSZENIE WSPIERANIA
INICJATYW GOSPODARCZYCH

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów.....	4
Wprowadzenie.....	5
1. MOF Przemysła w ujęciu regionalnym i krajowym	6
2. Realizacja instrumentu ZIT i podstawa prawna opracowania	8
3. Synteza diagnozy	11
3.1 Definicja obszaru wsparcia	11
3.2 Synteza diagnozy – analiza SWOT	14
3.3 Analiza problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych	17
3.4 Kluczowe powiązania gospodarcze, społeczne i środowiskowe.....	26
3.5 Diagnoza pogłębiona w wybranych obszarach tematycznych – uzasadnienie logiki interwencji	31
4. Założenia strategiczne MOF Przemysła	51
4.1 Cele realizowane w ramach ZIT wraz z kierunkami działań.....	51
4.2 Uzasadnienie logiki ZIT	71
4.3. Matryca Strategii ZIT	77
5. Poziom operacyjny	79
5.1 Lista projektów podstawowych wybieranych w sposób niekonkurencyjny.....	80
5.2 Lista projektów rezerwowych wybieranych w sposób niekonkurencyjny.....	87
5.3 Lista projektów podstawowych wybieranych w sposób konkurencyjny.....	94
6. Założenia wdrożeniowe	97
6.1 System realizacji Strategii	97
6.2 Monitoring.....	99
6.3 Ewaluacja.....	102
7. Komplementarność opracowania	102
8. Opis udziału partnerów w przygotowaniu Strategii i jej realizacji	108
9. Ocena oddziaływania na środowisko	110
10. Źródła finansowania	111
Spis tabel	116
Załącznik Sprawozdanie z przebiegu i wyników konsultacji społecznych.....	117

Wykaz skrótów

FEP 2021-2027	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027
FEPW 2021-2027	Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027
MOF	Miejski Obszar Funkcjonalny
Porozumienie	porozumienie międzygminne zawarte w dniu 27 maja 2023 r. w sprawie powołania Związku ZIT mającego na celu współpracę jednostek samorządu terytorialnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Przemyśl, służącą realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.
Rozporządzenie Ogólne	Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej
Strategia ZIT	Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych
SZOP	Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych
Umowa Partnerstwa	Umowa Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021-2027 w Polsce
Ustawa Wdrożeniowa	Ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 (Dz. U. 2022 r. poz. 1079)
OSI	Obszar Strategicznej Interwencji
ZIT	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

Wprowadzenie

Strategia ZIT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Przemysł stanowi kompleksowy dokument strategiczny, nakreślający misję i wizję rozwojową obszaru oraz cele strategiczne. W ramach niniejszego dokumentu poszczególne jednostki samorządu terytorialnego będą realizować projekty zintegrowane, których celem jest zwiększenie wewnętrznej spójności MOF oraz poprawa jakości życia mieszkańców. Zaplanowane projekty odnoszą się do sfery społeczno-gospodarczej i przestrzenno-środowiskowej i uwzględniają takie kierunki działań jak m.in. zwiększanie dostępności usług publicznych i wspieranie rozwoju kapitału społecznego, rozbudowa infrastruktury i oferty turystycznej, poprawa jakości systemu transportu publicznego na terenie MOF, czy wspieranie rozwoju aktywnej mobilności miejskiej.

Opracowanie strategii wynika ze wspólnej deklaracji samorządów tworzących MOF w celu pogłębienia współpracy z uwagi na wzajemne powiązania funkcjonalne. MOF Przemysła tworzy sześć jednostek: Miasto Przemysł, Gmina Krasieczyn, Gmina Medyka, Gmina Orły, Gmina Przemysł oraz Gmina Żurawica. W perspektywie finansowej 2021-2027 zintegrowane inwestycje terytorialne (ZIT), realizowane w oparciu o strategię terytorialne, są jednym z instrumentów wsparcia rozwoju terytorialnego, zgodnie z art. 28 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r.

Przedmiotowy dokument składa się z dwóch części – diagnostycznej oraz strategicznej. Pierwsza koncentruje się na analizie kluczowych danych dotyczących MOF Przemysła, na podstawie których możliwe było zdefiniowanie wniosków na temat sytuacji obszaru. Diagnoza stanowiła podstawę do przeprowadzenia analizy potrzeb, problemów i potencjałów MOF, dzięki której mogła powstać część strategiczna odpowiadająca na zdiagnozowaną sytuację w sferze społecznej, gospodarczej oraz przestrzenno-środowiskowej.

Strategia zwraca uwagę na różne kwestie, ze szczególnym uwzględnieniem turystyki, usług kulturowych, odnowy przestrzeni publicznych, bezpieczeństwa oraz mobilności miejskiej. Wynika to m.in. z możliwości pozyskania dofinansowania w tych obszarach tematycznych zgodnie z Programem Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027. Warto zaznaczyć, że niniejsza strategia jest kontynuacją wcześniej podjętych wspólnych działań w ramach poprzednio realizowanych strategii ponadlokalnych, a więc stanowi logiczną i konsekwentną kontynuację rozpoczętych przedsięwzięć.

1. MOF Przemysła w ujęciu regionalnym i krajowym

Terytorialny zasięg MOF Przemysła został zdefiniowany w dwóch głównych dokumentach strategicznych województwa: *Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2030* oraz *Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego*. MOF Przemysł leży we wschodniej części województwa podkarpackiego i graniczy z Ukrainą. W skład obszaru wchodzi Miasto Przemysł (rdzeń) oraz pięć gmin wiejskich: Krasiczyn, Medyka, Orły, Przemysł i Żurawica.

Według metodologii wyznaczania MOF, obszar musi posiadać tzw. rdzeń, czyli miasto wywierające znaczący wpływ na okoliczne gminy. W tym przypadku rdzeniem MOF jest Miasto Przemysł, które w strategii wojewódzkiej zostało zaliczone do miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze, a konkretnie do grupy miast stagnujących (umiarkowane powiększanie niekorzystnego dystansu względem innych miast, zła sytuacja społeczno-gospodarcza)¹. Strategia wojewódzka wskazuje natomiast, że Przemysł posiada potencjał do rozwoju usług kulturalnych, sportowych, edukacyjnych i turystycznych, a także funkcji logistycznych i handlowych ze względu na przygraniczne położenie.

W *Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2030* zdefiniowano tzw. obszary strategicznej interwencji (OSI), które określono na podstawie zdefiniowanych barier rozwojowych, zasobów oraz potencjałów. Strategia wojewódzka wyróżnia OSI na poziomie krajowym, takie jak:

- Wschodnia Polska,
- Miasta tracące funkcje społeczno-gospodarcze,
- Obszary zagrożone trwałą marginalizacją.

MOF Przemysła wpisuje się w OSI Wschodnia Polska oraz OSI Miasta tracące funkcje społeczno-gospodarcze. W strategii wojewódzkiej wyróżniono ponadto OSI na poziomie regionalnym: subregionalne bieguny wzrostu i miejskie obszary funkcjonalne, miasta powiatowe i małe, Rzeszów i Rzeszowski Obszar Funkcjonalny, obszary wiejskie, obszary zagrożone trwałą marginalizacją w województwie, obszar Bieszczad oraz obszar gmin „Błękitnego Sanu”. W odniesieniu do tych obszarów, wyznaczono priorytety interwencji:

- Wykorzystanie policentrycznego miejskiego układu osadniczego,
- Funkcje metropolitalne Rzeszowa oraz jego obszaru funkcjonalnego,
- Obszary wymagające szczególnego wsparcia w kontekście równoważenia rozwoju,

¹ Aktualizacja Delimitacji Miast Średnich Tracących Funkcje Społeczno-Gospodarcze, Przemysław Śleszyński, PAN Warszawa, 2019 r.

- Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku.

MOF Przemyśl wpisuje się w OSI objęte następującymi priorytetami:

- Wszystkie gminy MOF - Obszary wymagające szczególnego wsparcia w kontekście równoważenia rozwoju: obszary zagrożone trwałą marginalizacją,
- Wszystkie gminy MOF - Obszary wymagające szczególnego wsparcia w kontekście równoważenia rozwoju: Obszar objęty Programem Strategicznym „Błękitny San”,
- Miasto Przemyśl - Wykorzystanie policentrycznego miejskiego układu osadniczego,
- Tereny wiejskie MOF - Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030 wskazuje miejskie obszary funkcjonalne ośrodków subregionalnych, wśród których znalazł się MOF Przemyśl.

Tabela 1 Kierunki zagospodarowania MOF Przemyśl wymieniane w PZPWP

Miejski Obszar Funkcjonalny Przemyśl	
Priorytet rozwojowy	Integracja ośrodka subregionalnego z jego obszarem funkcjonalnym w celu rozwoju potencjału gospodarczego oraz poprawy warunków życia mieszkańców
Funkcje rozwojowe	Podstawowe – usługowa, turystyczna Towarzyszące – rolnicza, przemysłowa
Wiodące kierunki zagospodarowania	1) wzmacnianie potencjału gospodarczego i społecznego ośrodka subregionalnego stymulującego rozwój obszaru funkcjonalnego; 2) rozwój funkcji logistycznych i handlowych (transgranicznych); 3) rozwój stref aktywności gospodarczej; 4) poprawa dostępności komunikacyjnej obszaru w wymiarze lokalnym, regionalnym, krajowym i transgranicznym; 5) integracja i rozwój transportu publicznego; 6) rozwój niektórych usług wyższego rzędu; 7) rozwój rekreacji, różnych form usług turystycznych i usług kultury; 8) rozwój rolnictwa ekologicznego i specjalistycznego.

Źródło: opracowanie na podstawie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030

2. Realizacja instrumentu ZIT i podstawa prawna opracowania

Podstawę do realizacji mechanizmu ZIT stanowi Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r.² (tzw. rozporządzenie ogólne), w szczególności art. 29 i art. 30 dotyczące strategii terytorialnych i zintegrowanych inwestycji terytorialnych.

Ważną kwestię stanowią także zapisy Ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027 (tzw. ustawa wdrożeniowa) oraz Umowy Partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce (tzw. umowa partnerstwa), które wskazują warunki realizacji ZIT, informacje dotyczące przygotowania i przyjęcia strategii ZIT, finansowania oraz zakresu tematycznego, a także określają jej obowiązkowe elementy.

Zgodnie z zapisami Umowy Partnerstwa strategia ZIT, pełniąca rolę strategii terytorialnej (w odniesieniu do zapisów art. 34 ust. 15 ustawy wdrożeniowej) powinna zawierać:

- syntezę diagnozy obszaru realizacji ZIT wraz z analizą problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych, w tym wzajemnych powiązań gospodarczych, społecznych i środowiskowych,
- cele, które mają być zrealizowane w ramach ZIT uwzględniają podejście zintegrowane, oczekiwane wskaźniki rezultatu i produktu, powiązania z właściwym programem,
- listę projektów wraz z informacją na temat sposobu ich wyboru oraz powiązania z innymi projektami,
- źródła finansowania,
- warunki i procedury obowiązujące w realizacji Strategii ZIT,
- opis procesu zaangażowania partnerów społecznych i gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób ze specjalnymi potrzebami, równości płci i niedyskryminacji w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem Strategii ZIT oraz sprawozdanie z jego konsultacji społecznych.

² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej.

Strategia ZIT ma charakter strategii terytorialnej, zatem przy jej opracowaniu obowiązują inne przepisy niż w przypadku strategii ponadlokalnej. W przypadku strategii ZIT nie stosuje się przepisów Ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2021 r. poz. 1057, z 2022 r. poz. 1079, 1846). Struktura przedmiotowego dokumentu odpowiada obligatoryjnym elementom strategii ZIT wskazanym w Umowie Partnerstwa i potwierdzonym w dokumencie: *Zasady realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027*, stanowiącym uzupełnienie i uszczegółowienie techniczne zapisów umowy.

Zgodnie z Programem Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027 realizacja instrumentu ZIT na terenie województwa podkarpackiego dotyczy:

Priorytetu 6 Rozwój Zrównoważony Terytorialnie.

Projekty wybierane będą w trybie niekonkurencyjnym w oparciu o strategię terytorialną w ramach celu szczegółowego 5(i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.

W ramach Priorytetu 6 i Celu szczegółowego 5(i) wskazuje się następujące rodzaje działań:

- ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych;
- ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury;
- ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa naturalnego i ekoturystyki poza obszarami Natura 2000;
- fizyczna odnowa i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych;
- uzbrajanie terenów inwestycyjnych.

Realizacja instrumentu ZIT obejmuje także:

Priorytet 3 Mobilność Miejska i Cel szczegółowy 2(viii), zgodnie z Programem Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027 oraz **Priorytet FEPW.03 Zrównoważona mobilność miejska** realizowany w ramach celu szczegółowego EFRR/FS.CP2.VIII - Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej zgodnie z Programem Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027.

W ramach Priorytetu 3 i Celu szczegółowego 2(viii) wskazuje się następujące rodzaje działań:

- Zintegrowany i efektywny system publicznego transportu zbiorowego na terenie miast i ich obszarów funkcjonalnych, w tym m.in.:

- infrastruktura transportu publicznego (organizacja ruchu, budowa, remont, przebudowa pętli, zatok, dworców lub wydzielenie buspasów; parkingi P&R zlokalizowane na obrzeżach miast, obiekty typu B&R, węzły przesiadkowe, infrastruktura paliw alternatywnych),
- bezemisyjny lub niskoemisyjny tabor autobusowy spełniający wymogi dla „ekologicznie czystych pojazdów” w rozumieniu Dyrektywy 2019/1161,
- infrastruktura dla ruchu niezmotoryzowanego, mikromobilności, aktywne formy mobilności,
- nowe rodzaje transportu zbiorowego,
- rozwiązania cyfrowe,
- działania na rzecz taryfowej integracji transportu zbiorowego,
- poprawa bezpieczeństwa.

MOF Przemysła należy do Polski Wschodniej, przez co może skorzystać z:

Programu Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027.

W ramach celu priorytetu FEPW.03 Zrównoważona mobilność miejska,

wskazuje się następujące rodzaje działań wdrażane w ramach kompleksowych i zintegrowanych projektów:

- zakup bezemisyjnego taboru tramwajowego, trolejbusowego lub autobusowego (pojazdy z napędem elektrycznym lub wodorowym);
- budowa, przebudowa i modernizacja infrastruktury na potrzeby transportu miejskiego i komplementarnych form mobilności, w tym w szczególności:
 - w zakresie infrastruktury transportu, w tym dostosowanie jej do potrzeb osób z ograniczoną możliwością poruszania się i osób z niepełnosprawnościami,
 - o inwestycje ograniczające indywidualny ruch zmotoryzowany z preferencją dla ruchu pieszego i rowerowego lub komunikacji zbiorowej, przy jednoczesnym zwiększeniu bezpieczeństwa uczestników ruchu, w szczególności w centrach miast;
- digitalizacja systemu mobilności w miastach i ich obszarach funkcjonalnych.

Z finansowania w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027 priorytet FEPW.03 Zrównoważona mobilność miejska będą mogły skorzystać miasta mające co najmniej 50 tys. mieszkańców (ustawowo zobligowani organizatorzy transportu miejskiego), w tym: miasta wojewódzkie, miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze (do których zaliczono Przemysł) oraz subregionalne z podregionów z najwyższą kumulacją gmin zmarginalizowanych wraz z obszarami funkcjonalnymi.

3. Synteza diagnozy

Na potrzeby strategii przeprowadzono kompleksową diagnozę sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i środowiskowej MOF Przemysław na podstawie ogólnodostępnych danych statystycznych. Pełna analiza stanowi odrębne opracowanie³, natomiast w niniejszym rozdziale przedstawiono syntezę wyników przeprowadzonego badania w formie analizy SWOT, uwzględniającej mocne i słabe strony MOF Przemysław oraz szanse i zagrożenia dla jego dalszego rozwoju. Szczególny nacisk położono na analizę problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych w sferze społeczno-gospodarczej i przestrzenno-środowiskowej, które stanowią podstawę do wypracowania interwencji strategicznej MOF w perspektywie 2027 roku.

Priorytety rozwojowe MOF Przemysław zostały zdefiniowane w odniesieniu do zakresu wsparcia w ramach instrumentu ZIT określonego w Programie Fundusze Europejskie dla Podkarpacia na lata 2021-2027, na drodze spotkań warsztatowych. W wyniku prac diagnostycznych i ustaleń strategicznych poczynionych między partnerskimi gminami MOF we współpracy z członkami Zespołu Doradczego, wyznaczono kluczowe kierunki działań związane z:

- ochroną, rozwojem i promowaniem publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych,
- ochroną, rozwojem i promowaniem dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury,
- fizyczną odnową i bezpieczeństwem przestrzeni publicznych,
- wspieraniem zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej.

W niniejszym rozdziale przedstawiono syntezę diagnozy oraz zidentyfikowane w jej ramach kluczowe potencjały, problemy i potrzeby rozwojowe MOF Przemysław w ww. obszarach.

3.1 Definicja obszaru wsparcia

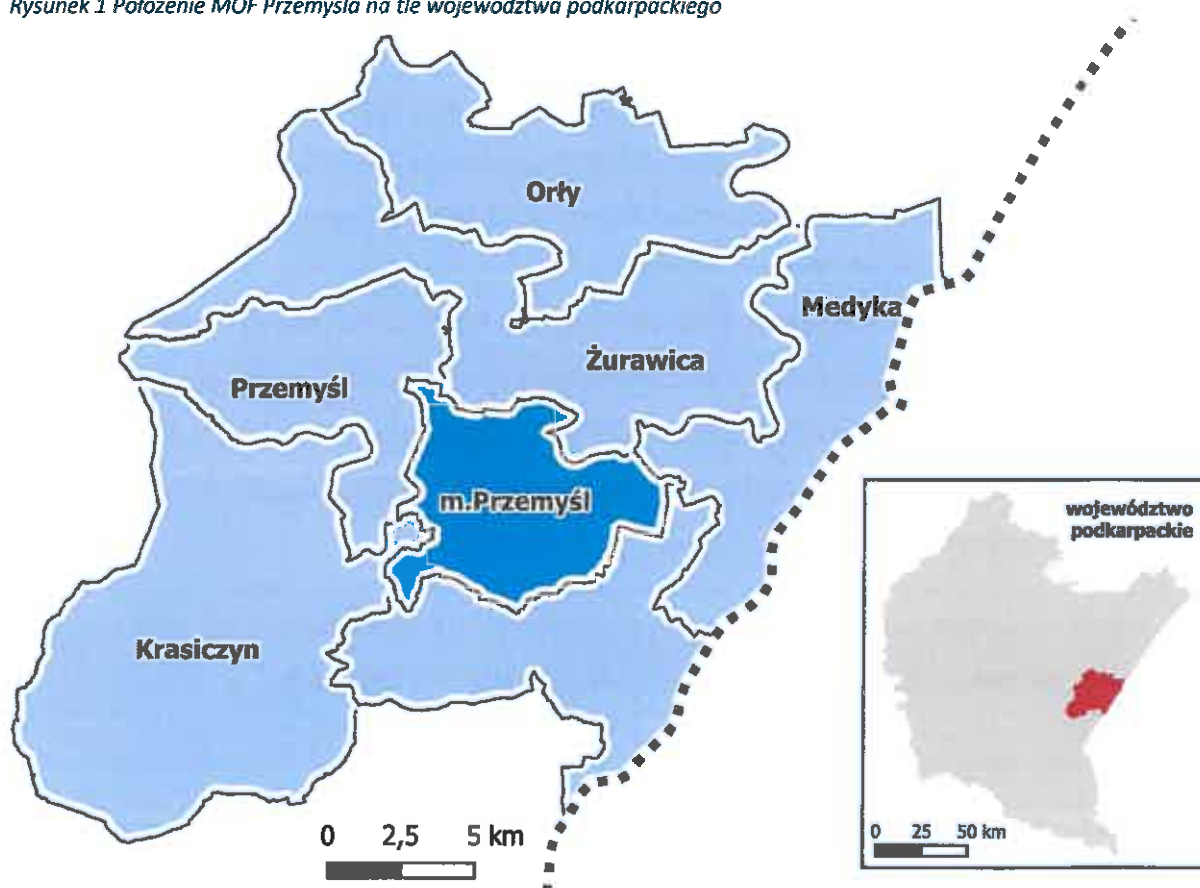
W *Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030* wyznaczono regionalne obszary strategicznej interwencji, wśród których znalazły się te ukierunkowane na rozwój potencjału gospodarczego miast, ze szczególnym uwzględnieniem biegunów wzrostu wraz z rozprzestrzenianiem trendów rozwojowych na otaczające je obszary funkcjonalne oraz wiejskie. Jednym z takich biegunów wzrostu jest Przemysław wraz ze swoim obszarem funkcjonalnym, wyznaczonym również w *Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego* –

³ Diagnoza obszaru realizacji ZIT zostanie opublikowana wraz ze Strategią ZIT MOF Przemysław 2027 na stronach internetowych i w Biuletynach Informacji Publicznej samorządów MOF Przemysław.

Perspektywa 2030⁴. Zgodnie z założeniem, jednostki tworzące miejski obszar funkcjonalny (MOF) charakteryzują się wspólnymi uwarunkowaniami i przewidywanymi, podobnymi celami rozwoju.

Miejski Obszar Funkcjonalny Przemyśla tworzy Miasto Przemyśl i 5 gmin wiejskich: Krasieczyn, Medyka, Orły, Przemyśl i Żurawica, zlokalizowanych w powiecie przemyskim, w tzw. obszarze przygranicznym. MOF Przemyśl usytuowany jest na wschodzie województwa podkarpackiego, przy granicy z Ukrainą na trasie drogi krajowej nr 28 oraz drogi krajowej nr 77. Na obszarze tym istnieje przejście drogowe w Medyce oraz kolejowe (Przemyśl–Mościska), które zapewniają bezpośrednie połączenia graniczne z Ukrainą.

Rysunek 1 Położenie MOF Przemyśla na tle województwa podkarpackiego

Źródło: opracowanie własne

Pod względem powierzchni MOF Przemyśl (501,88 km²) stanowi 2,81% obszaru województwa podkarpackiego. Obszar zamieszkuje 100 005 tys. osób⁵, a gęstość zaludnienia wynosi 198 osób/km².

⁴ Przyjęty uchwałą Nr LIX/930/18 Sejmiku Województwa Podkarpackiego w dniu 27 sierpnia 2018 r.

⁵ Stan na 31 grudnia 2022 r., źródło danych: GUS BDL.

Poniższa tabela prezentuje zestawienie liczby ludności, powierzchni i gęstość zaludnienia obszarów wchodzących w skład MOF Przemyśla, a także odniesienie ich wartości do województwa podkarpackiego i całego kraju.

Tabela 2 Liczba ludności, powierzchnia i gęstość zaludnienia gmin MOF Przemyśla w 2022 r.

Jednostka	Liczba mieszkańców (os.)	Udział ludności (%)	Powierzchnia (km ²)	Udział powierzchni (%)	Gęstość zaludnienia (os./km ²)
Miasto Przemyśl	56 802	56,8	46	9,1	1 235
Gmina Krasiczyn	5 128	5,1	12	2,4	427
Gmina Medyka	6 229	6,2	61	12,1	102
Gmina Orly	8 527	8,5	70	13,9	122
Gmina Przemyśl	10 687	10,7	108	21,4	99
Gmina Żurawica	12 632	12,6	96	19	132
MOF Przemyśla	100 005	100	505	100	198

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

3.2 Synteza diagnozy – analiza SWOT

W poniższej tabeli zestawienie mocnych i słabych stron MOF Przemysła oraz szans i zagrożeń, czyli zewnętrznych uwarunkowań mających wpływ na dalszy rozwój obszaru.

Zestawienie to stanowi syntezę wyników diagnozy przeprowadzonej na potrzeby Strategii ZIT.

Strengths

Mocne strony, cechy wyróżniające MOF i stanowiące potencjał rozwojowy

- Atrakcyjne położenie geograficzne i wysoka dostępność komunikacyjna MOF – położenie w obszarze przygranicznym (Ukraina, Słowacja), przebieg ważnych szlaków tranzytowych przez obszar funkcjonalny
- Obecność linii kolejowych – duży ruch pasażerski notowany na stacji Przemysł Główny, możliwy transport towarów na wschód dzięki linii szerokotorowej biegnącej na Ukrainę, porty przeładunkowe w Medyce i Żurawicy
- Szeroka oferta edukacyjna obejmująca kształcenie na poziomie podstawowym i ponadpodstawowym oraz zawodowym i branżowym
- Obecność sektora akademickiego – Państwowej Akademii Nauk Stosowanych w Przemysłu
- Rozwijająca się oferta usług opiekuńczo-wychowawczych - w latach 2013-2022 znacząco wzrosła liczba dzieci objętych opieką żłobkową i wychowaniem przedszkolnym
- Dostępność terenów inwestycyjnych, m.in. w ramach podstrefy Tarnobrzeskiej SSE „EURO-PARK WISŁOSAN”
- Rozwój gospodarczy i wzrastający poziom przedsiębiorczości mieszkańców
- Funkcjonowanie instytucji otoczenia biznesu – takich jak m.in. Przemyski Inkubator Przedsiębiorczości i Innowacji, Przemyska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A
- Istnienie organizacji pozarządowych działających w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego MOF
- Szeroka, różnorodna oferta instytucji kultury (w tym imprez kulturalnych o znaczeniu ponadlokalnym) i wzrastające nią zainteresowanie mieszkańców
- Wysoka atrakcyjność turystyczna związana z bogactwem walorów historyczno-kulturowych i przyrodniczo-krajobrazowych MOF
- Silne powiązania przestrzenno-funkcjonalne Przemysła ze swoim obszarem funkcjonalnym
- Dobre warunki do rozwoju rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego – wysoka jakość gleb, czystość środowiska naturalnego, korzystny klimat
- Rozwój oferty mieszkaniowej – inwestycje w ramach SIM Południe na terenie Przemysła i Gminy Medyka

Weaknesses

Słabe strony stanowiące konsekwencję ograniczeń szeroko rozumianych zasobów i hamujące rozwój MOF

- Depopulacja (spadek liczby ludności MOF o 6,7% w latach 2012-2022) będąca wynikiem migracji (-4,7 na 1000 ludności w 2022 r.) i ujemnego przyrostu naturalnego (-4,2 na 1000 ludności)
- Starzenie się społeczeństwa – osoby w wieku poprodukcyjnym stanowiły 24,2% populacji MOF w 2022 r.
- Deficyty w zakresie oferty usług opiekuńczo-wychowawczych – niska dostępność żłobków
- Wysoki poziom bezrobocia, w tym wysoki odsetek osób długotrwale bezrobotnych
- Niski udział powierzchni objętej miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (5,4% powierzchni MOF w 2021 r.)
- Zróżnicowany poziom dostępności infrastruktury technicznej i deficyty w zakresie sieci kanalizacyjnej i gazowej
- Niski standard niektórych przestrzeni publicznych
- Zjawisko wykluczenia komunikacyjnego dotyczące przede wszystkim mieszkańców obszarów wiejskich
- Niski stopień integracji różnych form transportu – brak parkingów typu P&R, B&R, funkcjonalnych centrów przesiadkowych, zintegrowania na poziomie rozkładów jazdy itp.
- Ograniczone możliwości organizacyjne i techniczne instytucji kultury w zakresie rozwoju oferty kulturalnej
- Zróżnicowana dostępność opieki zdrowotnej – stosunkowo niska liczba funkcjonujących na terenie MOF aptek (zlokalizowanych wyłącznie w mieście Przemysła), ograniczona dostępność zakładów leczniczych w południowo-zachodniej części MOF
- Zaklasyfikowanie Przemysła do grupy miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze

Opportunities

Szanse, korzystne tendencje w otoczeniu zewnętrznym MOF mogące stanowić impuls rozwojowy

- Możliwość pozyskania środków europejskich, które umożliwią finansowanie projektów społecznych i inwestycyjnych
- Przyciągnięcie nowych inwestorów, co stworzy nowe miejsca pracy w MOF
- Zacieśnianie współpracy międzygminnej, również z samorządami spoza MOF w ramach związków międzygminnych oraz nawiązywanie nowych partnerstw
- Dalszy rozwój transportu publicznego, tworzącego zintegrowany system, będącego konkurencją dla indywidualnego transportu samochodowego
- Promocja transportu rowerowego będącego alternatywnym środkiem transportu, szczególnie na niewielkie odległości na obszarach miejskich

- Wykorzystanie posiadanych przez MOF potencjałów w celu stworzenia wspólnego produktu turystycznego łączącego gminy MOF poprzez działania skierowane na rozwój oferty turystycznej
- Potencjał do rozwoju sektora rolniczego, produkcji żywności wysokiej jakości
- Rozwój odnawialnych źródeł energii, polityka klimatyczna UE wspierająca przedsięwzięcia

Threats

Zagrożenia, niekorzystne zjawiska, które mogą być barierą rozwoju dla MOF

- Prognozowane dalsze nasilanie się negatywnych zjawisk demograficznych – starzenia się społeczeństwa, depopulacji (prognozowany spadek liczby mieszkańców MOF o 5,7% do 2030 r.)
- Postępujące zjawisko suburbanizacji i związana z nim presja urbanizacyjna na tereny wiejskie
- Niestabilna sytuacja gospodarcza kraju wynikająca m.in. konfliktu na Ukrainie
- Konkurencyjność innych ośrodków miejskich i ich obszarów funkcjonalnych w zakresie inwestycji, proponowanej oferty i przyciągania nowych mieszkańców
- Postępujące zmiany klimatu i ich negatywne skutki m.in. w postaci zagrożenia powodziowego, częstych okresów suszy

3.3 Analiza problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych

Na podstawie wniosków z diagnozy strategicznej zidentyfikowano kluczowe problemy i wyzwania stojące przed MOF w perspektywie 2027 roku oraz potencjały rozwojowe obszaru – wspólne dla wszystkich partnerskich gmin MOF oraz priorytetowe z punktu widzenia samorządów. Istotnym czynnikiem warunkującym kształt i zakres interwencji ZIT MOF Przemysła były również wytyczne związane z wdrażaniem instrumentu ZIT w województwie podkarpackim określone w Programie FEP 2021-2027.

Sfera społeczno-gospodarcza

KLUCZOWE DANE STATYSTYCZNE			
100 005	Liczba mieszkańców MOF Przemysła w 2022 r.	1 023	Liczba miejsc noclegowych w obiektach turystycznych w 2022 r.
-6,7%	Spadek liczby mieszkańców MOF Przemysła w latach 2013-2022	113 785	Liczba noclegów udzielonych turystom w 2022 r.
-4,7	Saldo migracji na 1 000 mieszkańców w 2022 r.	3,1%	Udział podmiotów gospodarczych prowadzących działalność związaną z usługami turystycznymi i okoturystycznymi ⁶ w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w MOF Przemysła w 2022 r.
-4,2	Przyrost naturalny na 1 000 mieszkańców w 2022 r.		
24,2%	Udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców MOF w 2022 r.	11 639	Liczba turystów obsługiwanych przez Centrum Informacji Turystycznej przy ul. Grodzkiej 1 w Przemysłu w 2022 r.
5,8	Liczba imprez organizowanych centra, domy i ośrodki kultury na 1000 mieszkańców w 2022 r.	35,7%	Udział osób pracujących w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2021 r.
648	Liczba uczestników imprez organizowanych przez centra, domy i ośrodki kultury na 1000 mieszkańców w 2022 r.	7,2%	Udział bezrobotnych w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2021 r.
51	Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. ludności w 2022 r.	103	Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 1000 ludności w 2022 r.
686	Liczba obiektów wpisanych do ewidencji zabytków w 2022 r.	11,7	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2022 r.

⁶ Podmioty zarejestrowane w sekcji I i Sekcji N dział 79 PKD.

Zmiany demograficzne i proces suburbanizacji

WYZWANIE

W MOF Przemyśla, podobnie jak w całym kraju, widoczne są postępujące tendencje demograficzne związane z migracjami oraz starzeniem się społeczeństwa. **Stopniowa depopulacja** dotycząca przede wszystkim większe miasta, w tym Przemyśla, wynika z sytuacji społeczno-ekonomicznej (gentryfikacji i wysokich cen nieruchomości) oraz ze zmieniających się trendów, zgodnie z którymi ludzie decydują się na przeprowadzkę na oddalone od centrum osiedla lub do okolicznych wsi (**suburbanizacja**). W ostatniej dekadzie liczba mieszkańców MOF Przemyśla spadła o 6,7%, przy czym dynamika zmian w tym zakresie jest dużo wyższa w porównaniu do średniej dla kraju (-1,9%) i szczególnie wyraźna w przypadku miasta-rdzienia, gdzie na przestrzeni ostatnich 10 lat nastąpił spadek liczby mieszkańców o 10,7%. W latach 2013-2022 w większości gmin wchodzących w skład MOF Przemyśla odnotowano spadek liczby ludności – wyjątkiem jest gmina wiejska Przemyśl, której populacja w 2022 r. wzrosła o ok. 5% w porównaniu do roku 2013, a także gmina Krasieczyn, w której odnotowano nieznaczny wzrost ludności w stosunku do 2013 roku (+0,1%). Tendencja ta jest wynikiem postępującego zjawiska suburbanizacji polegającego na odpływie mieszkańców miast na rzecz terenów podmiejskich i sąsiadujących z nimi terenów wiejskich.

Suburbanizacja implikuje szereg wyzwań związanych z funkcjonowaniem lokalnej społeczności, gospodarki, czy sfery funkcjonalno-przestrzennej i środowiskowej. Migracje z miast na tereny wiejskie wiążą się m.in. ze zmianami przestrzennymi (np. „rozlewanie się” zabudowy mieszkaniowej) oraz społecznymi (np. zróżnicowanie struktury społecznej). Tendencje te mają charakter ponadlokalny i stanowią wyzwanie dla partnerskich gmin w zakresie integracji procesów rozwojowych w wymiarze przestrzennym i społecznym.

Istotnym czynnikiem warunkującym sytuację społeczno-gospodarczą MOF Przemyśla jest również zjawisko **starzenia się społeczeństwa**, które związane jest z wydłużeniem średniej długości życia oraz niskimi wartościami przyrostu naturalnego. W przeliczeniu na 1000 ludności, w 2022 r. w MOF wskaźnik przyrostu naturalnego przyjął wartość -4,2, co przy wysokim udziale osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców (24,2%) może skutkować długotrwałymi problemami nie tylko w sferze społecznej, lecz także gospodarczej MOF – wraz ze zmniejszaniem się udziału osób w wieku produkcyjnym w populacji, osłabieniu ulegają bowiem również zasoby kapitału ludzkiego i zasoby siły roboczej (brak „rąk do pracy”), co w dużej mierze warunkuje sytuację ekonomiczną obszaru.

Aktualna sytuacja demograficzna MOF Przemysła oraz prognozowane dalsze nasilanie się zjawisk takich jak suburbanizacja i starzenie się społeczeństwa implikują konieczność podejmowania działań ukierunkowanych na niwelowanie ich negatywnych konsekwencji społeczno-ekonomicznych, m.in. poprzez podnoszenie atrakcyjności osiedleńczej Obszaru, przede wszystkim dla młodych rodzin. Zapobieganie odpływowi mieszkańców oraz przyciągnięcie nowych będzie sprzyjało wzmocnieniu kapitału ludzkiego i społecznego i dalszemu rozwojowi społeczno-gospodarczemu MOF.

Konieczność rozwoju i dostosowywania oferty usług publicznych

WYZWANIE

Postępujące zmiany w strukturze demograficznej MOF oraz zmieniające się ogólnokrajowe uwarunkowania i trendy implikują konieczność rozwijania i dostosowywania oferty usług publicznych do zmieniających się potrzeb i oczekiwań lokalnej społeczności. Szczególną rolę w tym zakresie odgrywa oferta spędzania czasu wolnego – oferta kulturalna i rozrywkowa oraz sportowo-rekreacyjna, która powinna być dostosowywana do różnych grup wiekowych, w tym do osób w wieku produkcyjnym oraz osób w wieku senioralnym, a także cechować się wysoką dostępnością (w tym dla osób ze szczególnymi potrzebami) i innowacyjnością w celu dostosowania do zmieniających się, rosnących potrzeb mieszkańców i turystów. Atrakcyjna oferta spędzania czasu wolnego wpływa na poziom zadowolenia mieszkańców i zaspokojenia potrzeb kulturalnych, które w miejskich obszarach funkcjonalnych są zazwyczaj wyższe. Bazą do rozwijania oferty w tym zakresie powinno być odpowiednie zagospodarowanie wielofunkcyjnych przestrzeni publicznych, sprzyjające nie tylko spędzaniu czasu wolnego zgodnie z indywidualnymi preferencjami, ale również stymulowaniu aktywności obywatelskiej i zacieśnianiu więzi społecznych.

Pobudzanie i wzmocnienie aktywności obywatelskiej i podnoszenie poziomu integracji mieszkańców

WYZWANIE

Z uwagi na położenie MOF Przemysła blisko granicy z Ukrainą oraz bogatą historię regionu, Obszar charakteryzuje zróżnicowana struktura społeczna. Gminy MOF zamieszkują osoby o różnym pochodzeniu, co jest również związane z postępującym obecnie zjawiskiem suburbanizacji. Migracje ludności, w tym napływ nowych mieszkańców na tereny wiejskie z miast, implikują często problemy z adaptacją i utrudniają proces integracji społeczności lokalnej, co z kolei może przekładać się na występowanie konfliktów oraz obniżony poziom aktywności społecznej. Pobudzanie i wzmocnienie aktywności społecznej i podnoszenie poziomu partycypacji mieszkańców w procesach rozwojowych MOF Przemysła jest jednym z kluczowych wyzwań partnerskich samorządów w zakresie zachowania spójności społecznej Obszaru i rozwoju zgodnie z potrzebami i oczekiwaniami mieszkańców. W tym

celu może zostać wykorzystany potencjał społeczny i kulturowy infrastruktury służącej m.in. aktywnemu wypoczynkowi, bądź uczestnictwu w życiu kulturalnym i sportowym. Szczególną rolę mogą odegrać w tym zakresie instytucje kultury, których działalność związana z upowszechnianiem dziedzictwa kulturowego wzmacnia poczucie tożsamości lokalnej w oparciu o kształtowanie więzi z miejscem zamieszkania oraz wspiera relacje międzyludzkie poprzez animowanie społeczności. Ponadto, ważne jest wykorzystanie potencjału partnerów społeczno-gospodarczych, przede wszystkim organizacji pozarządowych, których działalność skupia się na integrowaniu lokalnej społeczności oraz wspieraniu uczestnictwa mieszkańców w życiu kulturalnym i sportowym gminy.

Podnoszenie dostępności i jakości oferty kulturalnej

WYZWANIE

Na terenie MOF Przemysła funkcjonują instytucje kultury, których działalność ma duży wpływ na rozwijanie się lokalnej i regionalnej tożsamości, pielęgnowanie dziedzictwa materialnego i niematerialnego, a także na zapewnienie lokalnym społecznościom **dostępu do szerokiej oferty kulturalnej i edukacyjnej**. Ośrodki i centra kultury działają w gminach: Krasieczyn, Medyka i Żurawica oraz w mieście Przemysłu, gdzie rokrocznie organizowane jest wiele imprez i wydarzeń, również o zasięgu ponadlokalnym (regionalnym), a nawet krajowym, co sprzyja zachowaniu dziedzictwa materialnego i niematerialnego oraz jego promocji poza granicami MOF. Mimo wysokiej liczby imprez organizowanych przez instytucje kultury w MOF (w 2022 r. łącznie odbyło się ich 578), liczba ich uczestników jest stosunkowo niska (648 osób na 1000 mieszkańców), biorąc pod uwagę uczestnictwo w województwie podkarpackim (897 na 1000 mieszkańców) i kraju (723 osób na 1000 mieszkańców). Obniżony poziom uczestnictwa w imprezach organizowanych przez ośrodki, centra i domy kultury w ostatnich latach wynika przede wszystkim z pandemii COVID-19, w związku z którą wdrożono ograniczenia przekładające się na intensywność życia kulturalnego w całym kraju. Sytuacja ta może być również wynikiem mało atrakcyjnej oferty kulturalnej nie odpowiadającej potrzebom i oczekiwaniom mieszkańców, bądź jej niedostatecznej promocji. W ostatnich latach spadła również liczba członków kół, klubów i sekcji oraz grup artystycznych, co świadczy o mniejszym stopniu zrzeszania się mieszkańców. Konieczne jest zatem podjęcie interwencji ukierunkowanej na wspieranie uczestnictwa mieszkańców w życiu społecznym MOF oraz tworzenie warunków do ich integracji wokół wspólnego dziedzictwa historyczno-kulturowego. Będzie to możliwe dzięki wykorzystaniu istniejącej infrastruktury lokalnych instytucji kultury oraz podnoszeniu jej standardu tak, aby w pełni maksymalizować jej użyteczność związaną z **zachowaniem i upowszechnianiem zasobów dziedzictwa kulturowego oraz aktywizacją i integracją społeczności**. Zły stan techniczny i/lub ograniczona funkcjonalność niektórych obiektów (w tym zabytkowych) pełniących tę rolę, zmniejszają bowiem

możliwości rozwijania oferty kulturalnej, podnoszenia jej jakości i dostosowywania do stale zmieniających się potrzeb i oczekiwań mieszkańców. Ponadto, ze względu na wysokie walory historyczno-kulturowe obiektów zabytkowych niezbędne jest ich zabezpieczenie i ochrona w celu zachowania ich dla przyszłych pokoleń. Należy bowiem pamiętać, iż elementy dziedzictwa kulturowego, zarówno materialnego, jak i niematerialnego, stanowią kluczowy czynnik, wokół którego budowana jest tożsamość lokalna mieszkańców oraz ich przywiązanie do swojego miejsca zamieszkania.

Różnorodna oferta ośrodków, domów i centrów kultury, obejmująca również wydarzenia o zasięgu ponadlokalnym (regionalnym) i krajowym, nie tylko wpływa na jakość życia mieszkańców, ale też przyciąga turystów zainteresowanych unikatowym dziedzictwem kulturowym. Instytucje na terenie MOF, których oferta skierowana jest nie tylko do mieszkańców, ale również turystów, to m.in. Gminne Centrum Kulturalne w Medyce, Gminny Ośrodek Kultury w Krasiczynie, Gminny Ośrodek Kultury w Żurawicy czy Muzeum Narodowe Ziemi Przemyskiej oraz Galeria Sztuki Współczesnej w Przemysłu, które stanowią istotne atrakcje turystyczne i cieszą się zainteresowaniem w regionie. W zakresie tego typu oferty, konieczne jest jej rozwijanie zgodnie z aktualnymi trendami i związanymi z nimi oczekiwaniami wobec organizowanych wystaw oraz wydarzeń skierowanych do osób przyjezdnych, a także jej szeroka promocja w regionie i kraju.

Wykorzystanie wysokiej atrakcyjności turystycznej do dywersyfikacji struktury gospodarczej

POTENCJAŁ

W ostatnich latach odnotowano wzrost liczby osób pracujących na terenie MOF, szczególnie w Mieście Przemysł i Gminie Medyka. Mimo iż wiąże się to również ze spadkiem poziomu bezrobocia w latach 2012-2021 o 5,5 pp., to udział osób bezrobotnych w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym w MOF w 2021 r. wyniósł 7,2%, co jest wynikiem dużo wyższym od wartości dla województwa podkarpackiego (5,6%) i kraju (3,7%). Może to świadczyć o niekorzystnej sytuacji na lokalnym rynku pracy. Ponadto, istotną barierą rozwojową MOF może być niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców, na co wskazują dane dotyczące liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym. Dla obszaru MOF Przemysła wskaźnik ten w 2022 r. przyjął wartość 11,7 i był niższy od wartości osiągniętych w województwie podkarpackim (12,3) i w kraju (16). Przytoczone dane świadczą o niskim poziomie konkurencyjności lokalnej gospodarki w regionie – z tego względu konieczne jest podjęcie działań ukierunkowanych na dywersyfikację struktury gospodarczej MOF oraz poprawę dostępności atrakcyjnych, różnorodnych miejsc pracy.

Potencjałem do rozwoju gospodarczego MOF oraz dywersyfikacji rynku pracy jest **rozwój jego funkcji turystycznych**. Obecnie udział branży turystycznej w strukturze gospodarczej MOF jest stosunkowo niski, a podmioty oferujące zakwaterowanie i usługi gastronomiczne skoncentrowane są w Przemysłu. Istniejące zasoby – przede wszystkim elementy materialnego i niematerialnego dziedzictwa historyczno-kulturowego oraz atrakcyjność środowiska przyrodniczego – mogą zostać wykorzystane do stworzenia wspólnej oferty turystycznej, w szczególności związanej z aktywnym wypoczynkiem i turystyką wodną.

MOF Przemysła charakteryzuje się wysokimi **walorami historyczno-kulturowymi i przyrodniczymi**, które odpowiednio wykorzystane mogą stać się ważnym czynnikiem rozwojowym Obszaru. Dzięki obecności rzek takich jak San i Wiar, MOF posiada przede wszystkim potencjał do rozwoju turystyki wodnej – m.in. rejsów, spływów kajakowych, wędkarstwa. Na terenie gmin tworzących MOF można znaleźć również szereg atrakcji turystycznych związanych z historią regionu (fortyfikacje, zespoły dworskie i pałacowo-zamkowe, muzea, skanseny), nauką (np. Przemyskie Centrum Nauki i Kultury ZAMEK), sportem i rekreacją (np. stoki narciarskie, kąpieliska). W MOF znajduje się także wiele zabytków związanych z dziedzictwem historyczno-kulturowym, jednakże nie wszystkie obiekty zabytkowe są w dobrym stanie technicznym – część z nich ulega stopniowej degradacji. W celu podniesienia atrakcyjności obiektów konieczne jest przeprowadzenie stosownych prac konserwatorskich. Należy zaznaczyć, że atutem MOF jest także obecność terenów zielonych oraz liczne szlaki pieszo-rowerowe, również o znaczeniu ponadlokalnym (np. Wschodni Szlak Rowerowy Green VELO - przebiegający przez pięć województw we wschodniej Polsce, Rowerowy Szlak Dziedzictwa Kulturowego „Szlak ikon”, czy Rowerowy Szlak Nadsańskich Umocnień).

Obecnie w MOF Przemysła brakuje jednak jednolitego produktu turystycznego dla wszystkich partnerskich gmin, w tym promocji i wspólnego rozwijania istniejącej oferty. Istotnym potencjałem w tym obszarze jest zatem **budowanie spójnej oferty turystycznej i marki Obszaru** oraz wspólna promocja walorów gmin tworzących MOF. Wpłynęłoby to na zwiększenie rozpoznawalności Obszaru oraz natężenie ruchu turystycznego, co z kolei przełożyłoby się na rozwój branży turystycznej i okołoturystycznej, stanowiących uzupełnienie struktury gospodarczej i dywersyfikujących lokalny rynek pracy.

Sfera przestrzenno-środowiskowa

KLUCZOWE DANE STATYSTYCZNE

40,9%	Udział powierzchni MOF objętej formami ochrony przyrody w ogólnej powierzchni w 2022 r.	10	Liczba linii miejskich obsługiwanych przez MZK sp. z o.o. Przemysł w 2022 r.
1,6%	Udział terenów zieleni w ogólnej powierzchni MOF w 2022 r.	6	Liczba linii miejsko-podmiejskich obsługiwanych przez MZK sp. z o.o. Przemysł w 2022 r.
568,8 km	Łączna długość dróg na terenie MOF Przemysła w 2022 r.	23,1%	Udział autobusów niskoemisyjnych w taborze wykorzystywanym do realizacji przewozów przez MZK sp. z o.o. Przemysł w 2022 r.
40,4 km	Łączna długość dróg dla rowerów w 2022 r.	84,6%	Udział autobusów niskopodłogowych w taborze wykorzystywanym do realizacji przewozów przez MZK sp. z o.o. Przemysł w 2022 r.
27	Liczba wypadków na terenie MOF w 2021 r.	485	Liczba przystanków komunikacji miejskiej funkcjonujących w MOF w 2022 r.
1 289	Liczba kolizji na terenie MOF w 2021 r.	3,9%	Wzrost liczby samochodów osobowych zarejestrowanych w powiecie przemyskim w latach 2018-2022
4,2 mln	Ruch graniczny osób na przejściu granicznym w Medyce w 2022 r.	6,6 tys.	Przeciętna dobowo wymiana pasażerska na stacji kolejowej Przemysł Główny
1 790 062	Liczba wozokilometrów wykonanych przez MZK sp. z o.o. Przemysł w 2022 r.		

Położenie i dostępność komunikacyjna

POTENCJAŁ

Układ sieci transportowej MOF Przemysła tworzy sieć dróg krajowych i wojewódzkich. Przez teren MOF Przemysł przebiegają drogi krajowe (DK 28, DK 77) i wojewódzkie (DW 881, DW 884, DW 885), a także drogi powiatowe i gminne oraz linie kolejowe (nr 102, 92 i 91). Szczególnie istotne znaczenie dla rozwoju społeczno-gospodarczego i dostępności komunikacyjnej obszaru ma autostrada A4 z węzłem z drogą krajową nr 77 przebiegająca w niedalekiej odległości północnych granic MOF. Na granicy z Ukrainą, we wschodniej części MOF Przemysła znajdują się także drogowe i kolejowe przejścia graniczne. Układ sieci transportowej oraz bliskość przejść granicznych z Ukrainą sprzyjają nie tylko nawiązywaniu współpracy gospodarczej, ale również stanowią o **wysokiej dostępności komunikacyjnej** MOF. Co więcej, biorąc pod uwagę skomunikowanie oraz położenie MOF w regionie o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych i bogatym dziedzictwie historyczno-kulturowym, cechuje się on wysoką atrakcyjnością turystyczną. Dogodne połączenia drogowe i kolejowe

umożliwiają turystom odwiedzenie urokliwych terenów Pogórza Przemyskiego oraz ciekawych miejsc związanych z historią regionu (np. kompleks forteczny). Ruch turystyczny może z kolei sprzyjać rozwijaniu działalności gospodarczych w sektorze turystycznym i okołoturystycznym, a tym samym przekładać się na wzmocnienie lokalnej gospodarki partnerskich gmin.

Atrakcyjność środowiska przyrodniczego

POTENCJAŁ

Na terenie MOF Przemysła znajduje się wiele **cennych przyrodniczo obszarów**. Niektóre z nich są objęte programem Natura 2000. Tereny chronione zajmują łącznie 40,9% powierzchni MOF Przemysła i są zlokalizowane głównie w jego centralnej i południowej części. Szczególną rolę w tym zakresie odgrywają również rzeki: San i Wiar, które stanowią kluczowy potencjał rozwoju funkcji turystycznych MOF, przede wszystkim z uwagi na **wysoką atrakcyjność środowiska** oraz możliwości wykorzystania cieków wodnych do celów rekreacyjnych, wypoczynkowych i sportowych. Interwencja związana z wykorzystaniem tego potencjału musi jednak opierać się na zasadzie zrównoważonego rozwoju i idei turystyki zrównoważonej (turystyki odpowiedzialnej), której podstawą jest minimalizowanie negatywnego wpływu turystyki na środowisko naturalne, lokalną kulturę oraz społeczność, przy jednoczesnym wykorzystaniu możliwości, jaką niesie ze sobą ruch turystyczny. Konieczne jest również uwzględnienie ryzyka i zagrożenia powodziowego, które z biegiem czasu może się nasilać ze względu postępujący kryzys klimatyczny.

Rozwój mobilności miejskiej

WYZWANIE

Charakterystyczne dla MOF Przemysła skupienie w mieście-rdzeniu instytucji oświatowych, miejsc pracy, ośrodków zdrowia, a także szerokie rozmieszczenie atrakcji turystycznych na terenie całego obszaru funkcjonalnego powinno być powodem dla ciągłego usprawniania sieci komunikacji publicznej i uzupełnienia jej o ścieżki rowerowe. Liczba funkcjonujących obecnie w MOF połączeń autobusowych i kolejowych jest obecnie niewystarczająca, przez co część mieszkańców (szczególnie seniorów i mieszkańców obszarów wiejskich) jest **wykluczona komunikacyjnie**. Dotyczy to np. gmin: Żurawica, Medyka i Przemysł, które charakteryzują się najmniejszym zagęszczeniem przystanków autobusowych – przekłada się to na niższą dostępność transportu zbiorowego. Wpływa to także na szczególnie wysoki wskaźnik liczby samochodów w stosunku do liczby mieszkańców – w 2022 r. na 1 000 mieszkańców powiatu przemyskiego i Miasta Przemysł przypadało 782 samochodów osobowych, a więc więcej niż w województwie (634) i kraju (701). W latach 2018-2022 liczba samochodów w Mieście Przemysł

I powiecie przemyskim wzrosła łącznie o 3,9%, przy jednoczesnym spadku liczby mieszkańców w tym czasie (-5,5%). **Rosnące natężenie ruchu samochodowego** zmniejsza przepustowość poszczególnych dróg i wpływa negatywnie na jakość środowiska naturalnego (emisja liniowa zanieczyszczeń powietrza, szybsza degradacja nawierzchni dróg, zwiększony hałas komunikacyjny itp.). Natężenie ruchu drogowego w dużej mierze przekłada się również na poziom bezpieczeństwa jego uczestników. W 2021 r. na terenie powiatu przemyskiego (wraz z Miastem Przemysł) odnotowano łącznie 27 wypadków i 1289 kolizji, przy czym ok. 81,3% tych zdarzeń miało miejsce na terenie MOF Przemysła.

Zmniejszona mobilność mieszkańców MOF wynika również z niedostatecznie rozwiniętej sieci dróg dla rowerów – łączna ich długość w całym MOF wynosi zaledwie 40,4 km, przy czym brakuje wielu ważnych odcinków łączących poszczególne gminy, a w gminach: Przemysł, Orły i Krasiczyn nie ma tego typu infrastruktury. Sieć ta powinna być systematycznie rozwijana we wszystkich jednostkach MOF, aby mogła pełnić **atrakcyjną alternatywę dla komunikacji samochodowej**. W celu integrowania systemu transportowego, niezbędne jest również wdrażanie rozwiązań umożliwiających łączenie różnych środków transportu, w tym m.in. systemu rowerów publicznych czy hulajnóg wraz z odpowiednią infrastrukturą w postaci ładowarek elektrycznych.

W *Planie Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego dla Miasta Przemysła na lata 2021-2030*, obejmującym Miasto Przemysł oraz gminy: Krasiczyn i Żurawica, jako główne kierunki rozwoju transportu zbiorowego wskazano m.in. usprawnienie transportu publicznego poprzez unowocześnienie taboru oraz systemu obsługi pasażera, a także rozwój infrastruktury transportu publicznego oraz zwiększenie dostępności do transportu publicznego. Podobne działania mogą stanowić odpowiedź na zidentyfikowane w MOF problemy w obszarze komunikacji wewnętrznej, w tym w ofercie i dostępności transportu publicznego. Istotna jest przy tym **współpraca wszystkich partnerskich gmin oraz integrowanie systemu transportowego**, do czego pierwszym krokiem może być opracowanie Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej (SUMP) dla MOF. Potencjalnym rozwiązaniem w tym zakresie może być również wdrażanie dobrych praktyk takich jak m.in. powołanie zespołu ds. mobilności MOF Przemysł składającego się z przedstawicieli różnych środowisk.

Poprawa standardu i dostępności przestrzeni publicznych

WYZWANIE

Przestrzeń publiczna, ze względu na aspekty funkcjonalne i przestrzenne, odgrywa ważną rolę w funkcjonowaniu zarówno sfery przestrzenno-środowiskowej, jak i społecznej ośrodków osiedleńczych. Wspólnie użytkowana przestrzeń w postaci placów, skwerów, czy parków i zieleńców pełni szereg różnorodnych funkcji – przede wszystkim stanowi miejsce spotkań sąsiedzkich i tworzy możliwości do wypoczynku i rekreacji, a te w formie terenów zieleni wpływają ponadto na jakość

środowiska. W MOF Przemysła identyfikuje się szereg problemów związanych przede wszystkim z **dostępnością i jakością wielofunkcyjnych przestrzeni** oraz terenów i obiektów rekreacyjno-wypoczynkowych i sportowych. Brakuje placów zabaw, obiektów przeznaczonych na świetlice, boisk wielofunkcyjnych, elementów małej architektury i innych przestrzeni przeznaczonych do wypoczynku, zwłaszcza aktywnego. Często wskazywane jest także **niedostateczne zagospodarowanie brzegów rzeki San** – brak ławek, ścieżek pieszo-rowerowych, itp. Obecna infrastruktura sportowo-rekreacyjna MOF jest często w złym stanie technicznym i wymaga modernizacji i/lub uzupełnienia o niezbędne sprzęty, czy urządzenia ze względu na wysoki stopień eksploatacji lub zmieniające się potrzeby i oczekiwania ich użytkowników.

3.4 Kluczowe powiązania gospodarcze, społeczne i środowiskowe

Przeprowadzona analiza danych statystycznych oraz informacji o charakterze jakościowym pozwoliła na zidentyfikowanie kluczowych problemów oraz potencjałów gmin MOF Przemysła, które implikują z kolei wspólne dla obszaru funkcjonalnego wyzwania rozwojowe w perspektywie najbliższych lat. Istotnym elementem diagnozy jest również analiza powiązań gospodarczych, społecznych i środowiskowych, które warunkują rozwój jednostek wchodzących w skład miejskich obszarów funkcjonalnych. W celu określenia kluczowych zależności między poszczególnymi miastami i gminami stanowiącymi MOF Przemysła, przeanalizowano zatem wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania przedmiotowego obszaru. W niniejszym rozdziale przedstawiono wyniki tej analizy wraz z zestawieniem priorytetowych z punktu widzenia partnerskich samorządów problemów i potencjałów rozwojowych.

Powiązania sieciowe w obrębie MOF

MOF Przemysła jest powiązany funkcjonalnie na różnych poziomach, zarówno wewnętrznie, jak i w stosunku do otoczenia zewnętrznego. Rdzeniem MOF jest Miasto Przemysł, będące miastem na prawach powiatu, w którym koncentruje się większość usług społecznych i zakładów pracy – stanowi centrum społeczno-gospodarcze obszaru. Przemysł jest jednak również jednym z 11 miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze w województwie podkarpackim. Pierścień funkcjonalny MOF tworzy natomiast 5 gmin, spośród których tylko gmina Orły **nie** sąsiaduje bezpośrednio z miastem.

W dokumentach wojewódzkich MOF Przemysła definiowany jest jako miejski obszar funkcjonalny ośrodka subregionalnego. W Planie zagospodarowania województwa podkarpackiego określono dla niego dwie podstawowe funkcje rozwojowe: usługową i turystyczną oraz dwie funkcje towarzyszące: rolniczą i przemysłową. Jako główny priorytet rozwojowy wyznaczono natomiast integrację ośrodka subregionalnego z jego obszarem funkcjonalnym w celu rozwoju potencjału gospodarczego oraz poprawy warunków życia mieszkańców.

Kluczowe powiązania funkcjonalno-przestrzenne MOF wynikają z jego położenia geograficznego, przepływów ludności oraz poziomu korzystania z usług publicznych – aspekty te scharakteryzowano poniżej.

Uwarunkowania i powiązania środowiskowe

W sferze środowiskowej, jednostki MOF powiązane są przez uwarunkowania fizyczno-geograficzne. Obszar zlokalizowany jest w obrębie Pogórza Karpackiego, w obrębie mezoregionu Pogórza Przemyskiego. Ukształtowanie terenu stwarza dobre warunki do rozwoju społecznego i gospodarczego, na obszarze funkcjonalnym nie identyfikuje się istotnych barier fizjograficznych. Pewną barierę stanowi jednak rzeka San, która przecina teren MOF w kierunku wschód-północny zachód i może być niebezpieczna ze względu na możliwość wystąpienia powodzi. Trzeba jednak zaznaczyć, że rzeka stanowi także znaczący potencjał do rozwoju turystyki oraz oferty rekreacyjnej. Jednostki MOF powiązane są również formami ochrony przyrodniczej, takimi jak m.in. Park Krajobrazowy Pogórza Przemyskiego czy Przemysko-Dynowski Obszar Chronionego Krajobrazu (w granicach gmin: Przemysł i Krasiczyn).

Z położenia geograficznego MOF i związanymi z tym uwarunkowaniami przyrodniczymi wynikają również wspólne dla partnerskich gmin zagrożenia. Szczególną uwagę należy zwrócić na zagrożenie i ryzyko powodziowe związane z przebiegiem przez obszar MOF rzeki San i Wiar. Od strony tych cieków wyznaczono obszar szczególnego zagrożenia powodzią⁷, który obejmuje tereny wzdłuż koryt obu rzek i przebiega MOF od strony południowo-zachodniej do północno-wschodniej przez wszystkie analizowane gminy. Istotnym zagrożeniem, nasilającym się w ostatnich latach ze względu na zmiany klimatu, jest również susza. Według klas łącznego zagrożenia suszą obszar MOF Przemysła zaklasyfikowano do klasy o umiarkowanym i miejscowo silnym zagrożeniu suszą. Implikuje to konieczność integracji działań partnerskich gmin w zakresie adaptacji do zmian klimatu – prowadzenia wspólnej polityki środowiskowej.

Powiązania komunikacyjne i transportowe

Układ drogowy w MOF Przemysła i dogodna sieć połączeń warunkuje stosunkowo wysoką wewnętrzną dostępność komunikacyjną. Połączenia miasta-rdzenia z poszczególnymi gminami MOF zapewnia przede wszystkim promienisty układ dróg krajowych: DK 28 (przebieg z Przemysła przez gminy: Krasiczyn i Medyka) i DK 77 (przebieg z Przemysła przez gminy: Orły i Żurawica) oraz dróg

⁷ Obszary szczególnego zagrożenia powodzią to: 1) obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1%, 2) obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10%, 3) obszary między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano wał przeciwpowodziowy, a także wyspy i przymuliska, stanowiące działki ewidencyjne.

wojewódzkich: DW 884 (gminy: Krasiczyn, Przemyśl), DW 885 (gmina Przemyśl) i DW 881 (gminy: Żurawica i Przemyśl). Ponadto, połączenia między poszczególnymi gminami MOF realizowane są przez drogi powiatowe i gminne, a także linie kolejowe.

Zadania z zakresu publicznego transportu zbiorowego osób w MOF Przemyśl obejmującego teren Gminy Miejskiej Przemyśl oraz ościennych Gmin: Przemyśl, Krasiczyn i Żurawica (na podstawie porozumienia) realizuje Miejski Zakład Komunikacji Sp. z o.o. w Przemyślu będący Operatorem Publicznego Transportu Zbiorowego. Gminy te objęte są również założeniami *Planu Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego dla Miasta Przemyśla na lata 2021-2030*, przyjętego Uchwałą Nr 187/2021 Rady Miejskiej w Przemyślu w dniu 25.11.2021 r.

Powiązania gospodarcze i przepływy ludności

Wśród uwarunkowań określających powiązania funkcjonalne w MOF znajdują się również przepływy osób, przede wszystkim związane z migracjami na pobyt stały oraz dojazdami do pracy lub szkół. Tendencje te warunkuje m.in. zjawisko suburbanizacji – migracje ludności z miast na obszary wiejskie implikują bowiem konieczność dostosowywania infrastruktury technicznej oraz rozwijania oferty usług publicznych na do tej pory mniej zurbanizowanych terenach. Liczba wymeldowań na obszary wiejskie MOF w latach 2018-2022 wzrosła o 4,2%, podczas gdy do miast zmalała o 1,9%. Najsilniej trend jest widoczny w Przemyślu, w którym w analizowanych latach liczba wymeldowań na wieś zawsze przewyższała liczbę wymeldowań do miasta. Natomiast w większości pozostałych jednostek w latach 2018-2022 liczba zameldowań z miasta przewyższała liczbę zameldowań ze wsi.

W latach 2018-2022 w MOF Przemyśla na pobyt stały zameldowało się łącznie prawie 5,5 tys. osób, z czego 42% stanowiły osoby meldujące się w mieście Przemyśl. Miasto, jako siedziba powiatu i ważny ośrodek administracyjny i gospodarczy charakteryzuje się bowiem najbardziej atrakcyjnym rynkiem pracy i gospodarką w porównaniu do pozostałych gmin MOF. Biorąc pod uwagę migracje w obrębie MOF Przemyśla, ponad połowa (54%) osób meldujących się w gminach MOF to mieszkańcy Obszaru.

Jednym z najczęstszych powodów migracji, nie tylko w MOF Przemyśla, ale i całym kraju, jest poszukiwanie bardziej konkurencyjnych warunków zatrudnienia i możliwości rozwoju zawodowego – wiele osób decyduje się na zmianę miejsca zamieszkania właśnie z uwagi na lokalny rynek pracy. Ze względu na rozwój technologii cyfrowych oraz systemu transportowego, coraz częstszą praktyką jest jednak dojeżdżanie do pracy poza miejscem zamieszkania, co ogranicza konieczność migracji. Z analizy Przepływy ludności związane z zatrudnieniem w 2016 r. wynika, iż w 2016 r. około 6,7 tys. mieszkańców MOF dojeżdżało do pracy poza gminę zamieszkania, z czego ok. 54% dojeżdżało do innej gminy

wchodzącej w skład MOF. Najwięcej mieszkańców MOF dojeżdżało do pracy do Przemyśla (78,5% ogółu mieszkańców MOF dojeżdżających do pracy).

Uwarunkowania i powiązania historyczno-kulturowe

Jednym z elementów stwarzających obszar funkcjonalny jest wspólne dziedzictwo historyczno-kulturowe i tożsamość lokalna. Jednym z kluczowych zasobów wspólnych dla gmin MOF są obiekty forteczne dawnej monarchii austrowęgierskiej i zabytki militarne, a także charakterystyczna zabudowa wsi i unikatowe walory krajobrazowe. „Twierdza Przemyśl” spełnia warunki produktu turystycznego o charakterze liniowym, a w 2018 r. wraz z zespołem staromiejskim Przemyśla została wpisana na listę pomników historii, co stanowi o jej wysokim potencjale kulturowym i turystycznym. Elementem integrującym gminy MOF jest również liniowa infrastruktura rekreacyjno-turystyczna łącząca funkcjonalnie punktowe elementy lokalnego dziedzictwa – szlaki i trasy pieszo-rowerowe, w tym przede wszystkim Forteczna Trasa Rowerowa „Twierdza Przemyśl” oraz główny szlak wodny Podkarpacia „Błękitny San”.

Usługi publiczne

Poza przepływami pracowniczymi, powiązania funkcjonalne w MOF charakteryzuje dostępność podstawowych usług publicznych. W przypadku MOF Przemyśla, Przemyśl pełni funkcję ośrodka o znaczeniu subregionalnym, reszta gmin to ośrodki o znaczeniu lokalnym. Wszystkie miejscowości gwarantują dostęp do podstawowych i ponadpodstawowych usług, przy czym wyłącznie ośrodki o znaczeniu ponadlokalnym i regionalnym oferują usługi związane z opieką zdrowotną, czy edukacją ponadpodstawową i wyższą. Ze względu na widoczne różnice w poziomie zurbanizowania obszarów miejskich i wiejskich, mieszkańcy gmin wiejskich korzystają zatem często z oferty kulturalnej, oświatowej czy medycznej miast. Widoczne jest to m.in. w przypadku dostępności szkół ponadpodstawowych, które na terenie MOF zlokalizowane są wyłącznie w Przemyślu. Można zatem założyć, iż młodzież z pozostałych gmin MOF dojeżdża zatem do miasta powiatowego. W przypadku szkół ponadpodstawowych w MOF, zlokalizowane są one wyłącznie w Przemyślu.

Szkoły podstawowe znajdują się natomiast w każdej z gminy tworzącej MOF, co warunkuje ich lepszą dostępność, również dla mieszkańców obszarów wiejskich. Z analizy współczynnika skolaryzacji brutto⁸ za 2021 r. wynika, iż część dzieci zamieszkujących gminy MOF uczęszcza jednak do szkół zlokalizowanych poza miejscem zamieszkania – dla większości z nich wartość wskaźnika nie przekroczyła bowiem 100%. Wyjątkiem jest Miasto Przemyśl, dla którego współczynnik skolaryzacji

⁸ Współczynnik skolaryzacji brutto (szkoły podstawowe) – relacja liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (niezależnie od wieku) do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania

wyniósł 111,3%. Podobna sytuacja ma miejsce w przypadku przedszkoli – łącznie 88,1% dzieci z terenu MOF objętych jest wychowaniem przedszkolnym, przy czym tylko w Przemyślu wartość wskaźnika przekracza 100%, co świadczy o tym, iż do lokalnych przedszkoli uczęszczają dzieci również spoza miasta.

Zróźnicowanie poziomu dostępności usług w MOF widoczne jest również w przypadku opieki zdrowotnej. W zakresie usług podstawowej opieki zdrowotnej poszczególne jednostki MOF zabezpieczają potrzeby swoich mieszkańców. Natomiast leczenie specjalistyczne, w warunkach ambulatoryjnych i szpitalnych, dla mieszkańców MOF świadczone jest przede wszystkim w Przemyślu.

Powiązania instytucjonalne

Należy podkreślić, że samorzady tworzące MOF Przemyśla kładą duży nacisk na współpracę, uwidaczniając przy tym rolę i wysoką wartość powiązań instytucjonalnych. Formalna współpraca w ramach MOF rozpoczęła się w 2013 roku, kiedy to Miasto Przemyśl i gminy tworzące jego bezpośredni obszar funkcjonalny (Gmina Krasieczyn, Gmina Medyka, Gmina Orły, Gmina Przemyśl i Gmina Żurawica) zawarły *Porozumienie dotyczące współpracy na rzecz opracowania Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych wraz z Planem działań dla rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Przemyśl*. W wyniku wspólnych działań, partnerskie gminy najpierw opracowały, a potem realizowały założenia Strategii ZIT, co pozwoliło na integrację działań publicznych w wymiarze społeczno-gospodarczym i przestrzennym. Partnerzy podejmują się kontynuacji współpracy w formule ZIT również w nowej perspektywie finansowej Unii Europejskiej na lata 2021-2027, czego narzędziem będzie niniejsza Strategia.

Samorzady tworzące MOF powiązane są między sobą również poprzez realizację wspólnych działań z ramach innych zinstytucjonalizowanych form współpracy, zarówno w obrębie MOF, jak i poza nim. Wszystkie gminy Obszaru należą do dwóch związków międzygminnych - Związku Gmin Ziemi Przemyskiej i Związku Gmin Fortecznych Twierdzy Przemyśl. Ponadto, partnerskie gminy współpracują ze sobą na mocy porozumień międzygminnych. Przykładem może być Komisja Bezpieczeństwa i Porządku Publicznego dla Miasta Przemyśla i Powiatu Przemyskiego, która została utworzona na podstawie art. 38a ust. 3 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym w drodze Porozumienia zawartego w dniu 18.12.2017 r. pomiędzy Starostą Przemyskim a Prezydentem Miasta Przemyśla. Komisja została utworzona w celu realizacji zadań Starosty Przemyskiego i Prezydenta Miasta Przemyśla w zakresie zwierzchnictwa nad powiatowymi służbami, strażami i inspekcjami oraz zadań określonych w ustawach w zakresie porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli.

3.5 Diagnoza pogłębiona w wybranych obszarach tematycznych – uzasadnienie logiki interwencji

W diagnozie strategicznej sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej MOF Przemysła szczególny nacisk położono na analizę problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych poszczególnych samorządów i całego obszaru funkcjonalnego w zakresie kluczowych sfer ich funkcjonowania (priorytetów rozwojowych MOF). Poniżej przedstawiono wnioski z analizy pogłębionej w zakresie poszczególnych obszarów tematycznych. Stanowią one jednocześnie uzasadnienie wypracowanej interwencji ZIT.

Ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych

MOF Przemysła położony jest u podnóży Bieszczadów. Bliskość terenów atrakcyjnych pod względem

przyrodniczo-krajobrazowym stanowi istotny atut rozwojowy w kontekście branży turystycznej. Ponadto, istotnym potencjałem w tym zakresie jest bogate dziedzictwo historyczno-kulturowe. Na terenie MOF znajduje się wiele zabytków, wśród których należy wymienić m.in.:

- Zamek Kazimierzowski w Przemysłu - wzniesiony po 1340 r. przez króla Kazimierza Wielkiego, obecnie mieści m.in. salę teatralną Towarzystwa Dramatycznego im. Aleksandra Fredry (najstarszego w Polsce teatru amatorskiego),
- Zespół zabytków Twierdzy Przemysł – zespół obiektów fortyfikacyjnych zlokalizowanych w Przemysłu i innych gminach MOF, będący bardzo dobrze zachowanym przykładem austriackiej szkoły architektury militarnej,
- Pałac Lubomirskich w Przemysłu – zespół pałacowy wybudowany w XIX w., obecnie jest siedzibą Państwowej Akademii Nauk Stosowanych w Przemysłu ,
- Zamek w Krasieczynie – zbudowany na przełomie XVI/XVII w., jeden z najcenniejszych zabytków architektury obronno-rezydencjonalnej w kraju,
- Arboretum w Bolestraszcach – obejmuje zabytkowy zespół dworski, w tym pałac, w którym obecnie mieści się Arboretum i Zakład Fizjografii w Bolestraszcach. Obiekt stanowi ważny ośrodek naukowo-badawczy.

Warto podkreślić, że zespół staromiejski w Przemysłu oraz zespół zabytków Twierdzy Przemysł w 2018 r. zostały uznane za Pomnik Historii. Terminem tym określa się zabytki o szczególnej randze kulturowej – jest on ustanawiany rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Obecnie na terenie całego kraju znajduje się tylko 125 takich zabytków.

Obiekty zabytkowe, wraz z innymi zasobami materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego, stanowią kluczowy element tożsamości lokalnej oraz pełnią funkcje edukacyjno-kulturalne nie tylko

dla mieszkańców MOF, ale również odwiedzających go turystów. Za ich zachowanie i promocję odpowiadają m.in. instytucje kulturalne i muzea funkcjonujące przede wszystkim w Przemyślu, takie jak np.:

- Muzeum Narodowe Ziemi Przemyskiej w Przemyślu – wraz z oddziałem Muzeum Historii Miasta Przemyśla i Muzeum Dzwonów i Fajek,
- Muzeum Ratownictwa i Techniki w Przemyślu,
- Muzeum Archidiecezjalne w Przemyślu,
- Galeria Sztuki Współczesnej w Przemyślu.

Według danych GUS w latach 2013-2019 liczba zwiedzających muzea w Przemyślu stopniowo rosła – w 2020 r. ze względu na obostrzenia pandemiczne (COVID-19) liczba ta drastycznie zmalała. W 2022 r. muzea odwiedziło 30 tys. osób – o 63% więcej niż w 2020 r. Tendencję tę potwierdzają również dane udostępnione przez obiekty turystyczne funkcjonujące w Przemyślu - większości z nich odnotowuje w ostatnich latach spadek liczby osób zainteresowanych ich ofertą. Większą liczbę turystów w stosunku do roku poprzedniego zarejestrowano tylko w Muzeum Narodowym Ziemi Przemyskiej oraz w obiektach Przemyskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji.

Przez teren MOF przebiegają szlaki turystyczne, prezentujące przede wszystkim walory historyczno-kulturowe regionu, w tym m.in.:

- Wschodni Szlak Rowerowy Green VELO (liczący ponad 2 000 km szlak przebiegający przez pięć województw we wschodniej Polsce), a w jego ramach odcinki: VELO San, VELO Bieszczady (szlaki rowerowe),
- Szlak Forteczny – składający się z części południowej i północnej, prowadzących przez kompleks fortyfikacji (szlak pieszy oznakowany kolorem zielonym oraz Forteczna Trasa Rowerowa oznakowana kolorem zielonym),
- Szlak Architektury Drewnianej – do którego należy cerkiew greckokatolicka w Przemyślu, kościół pw. śś. Apostołów Piotra i Pawła w Medyce, dzwonnica w Prałkowcach (g. Krasiczyn) oraz cerkiew greckokatolicka w Zadąbrowie (g. Orły) (szlak samochodowy),
- Podkarpacka Droga św. Jakuba Via Regia – część międzynarodowego szlaku pielgrzymkowego (szlak pieszy).

Z audytu szlaków tematycznych i kulturowych w województwie podkarpackim wynika, że są one cennym potencjałem do rozwijania turystyki, jednak wymagają podjęcia działań ukierunkowanych przede wszystkim na ich odpowiednie oznakowanie i promocję. W odniesieniu do badanych szlaków stwierdzono, iż ok. 90% z nich nie posiada aktualnych, ogólnodostępnych materiałów w formie

drukowanej, ponadto część oznaczeń w formie tablic informacyjnych jest złym stanie technicznym, co utrudnia odnalezienie poszukiwanych miejsc czy atrakcji zlokalizowanych w ich ciągu. Co więcej, z oceny podkarpackich szlaków turystycznych wynika, iż zwykle „turyści bardziej identyfikują i odwiedzają pojedyncze obiekty leżące na szlakach, ale często nie mają wiedzy o szlaku kulturowym jako oddzielnym produkcie turystycznym, obejmującym inne miejsce związane z konkretnym tematem, osobą czy wydarzeniem”⁹. Takim przykładem jest np. pomnik Dobrego Wojaka Szwejka w Przemyślu, który są częścią transgranicznego Szlaku Śladami Dobrego Wojaka Szwejka.

W ramach *Audytu potencjału produktów turystyki rowerowej województwa podkarpackiego* zrealizowanego w 2020 r., przeprowadzono 12 wizji lokalnych stanu technicznego oznakowania wybranych szlaków i tras w województwie podkarpackim. Jednym z badanych szlaków była Forteczna trasa rowerowa – południowa, przebiegająca przez południową część MOF Przemyśla. Z oceny stanu szlaku wynika, iż jest on oznakowany bardzo dobrze poza kilkoma brakami. Jakość oznakowania jest jednak niska – znaki są wyblakłe/wytarte, a ich usytuowanie często problematyczne (zarośnięte/zasłonięte znaki). Ponadto, stwierdzono, iż problematyczny jest wyjazd z Przemyśla i powrót do niego - odbywa się bowiem drogą o dużym natężeniu ruchu. Słabą stroną szlaku jest również odcinek przy forcie Prałkowce, który posiada bardzo złą nawierzchnię¹⁰. Z Audytu wynika również, że mała liczba tras rowerowych, szczególnie tych odseparowanych od ruchu samochodowego, jest dominującym problemem turystyki rowerowej w województwie podkarpackim. Kolejne istotne problemy to słaba jakość istniejących dróg oraz niesatysfakcjonująca infrastruktura wokół nich. Istniejąca infrastruktura wymaga zatem uzupełnienia i podnoszenia standardu. Ponadto, niektóre ze szlaków prowadzą przez dość trudny teren, co związana jest zarówno z nachyleniem terenu, jak również rodzajem nawierzchni. Niewprawionym rowerzystom lub dzieciom trudności może przysparzać np. południowy odcinek Trasy Fortecznej. W celu zwiększenia dostępności szlaków i tras rowerowych dla szerokiego grona turystów, rozwiązaniem może być modernizacja nawierzchni lub alternatywne poprowadzenie trudniejszych odcinków łatwiejszym terenem.

Na szlakach i trasach rowerowych przebiegających przez MOF Przemyśla zlokalizowane są Miejsca Obsługi Rowerzystów (MOR):

⁹ Audyt Szlaki tematyczne i kulturowe w województwie podkarpackim. Szlaki kulturowe i tematyczne w Podkarpackiem – stan obecny i perspektywy rozwoju, opracowanie: dr Małgorzata Buczek-Kowalik, Rzeszów, 2023

¹⁰ Audyt potencjału produktów turystyki rowerowej województwa podkarpackiego, Synergia Sp. z o.o. Lublin, Zespół Oddziału Turystyki Departamentu Promocji, Turystyki i Współpracy Gospodarczej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podkarpackiego, Rzeszów – Lublin 2020

- w mieście Przemyśl – na szlaku Green Velo, Wybrzeże Marszałka Piłsudskiego, w niedalekiej odległości Pomnika Zesłańców Sybiru i Ofiar Katynia;
- w gminie Krasiczyn – na skrzyżowaniu Szlaku Fortecznego (południowego) i Green Velo;
- w gminie Żurawica – na skrzyżowaniu szlaku Green Velo i Szlaku Fortecznego (północnego), w okolicy Arboretum Bolestraszyce;
- w gminie Orły – na szlaku Green Velo, przy OSP w Waławie.

*Raport z ilościowych badań wizerunku turystycznego województwa podkarpackiego*¹¹ wskazuje, że Miasto Przemyśl jest jednym z najbardziej rozpoznawalnych miast na terenie województwa. Biorąc pod uwagę odpowiedzi respondentów zawarte w raporcie można zauważyć, że produkty turystyczne województwa są w większości słabo rozpoznawalne wśród turystów z kraju. Warto jednak podkreślić, że rynek w Przemyślu i Twierdza Przemyśl były jednymi z lepiej rozpoznawalnych produktów (kojarzyła je ponad 1/3 respondentów). Wśród najmniej rozpoznawalnych miejscowości na terenie podkarpacia znalazły się Bolestraszyce leżące w Gminie Żurawica.

W przytoczonym dokumencie przeanalizowano najważniejsze marki turystyczne i wyznaczono te, które cechuje niewykorzystany potencjał – w przypadku MOF jest to Kopiec Tatarski w Przemyślu. Raport rekomenduje, że komunikacja marketingowa dla subregionu Wisły i Sanu powinna skupić się m.in. na rynku w Przemyślu, Twierdzy Przemyśl i Zamku w Krasiczynie, czyli produktach, które są w stanie zwrócić uwagę potencjalnych turystów, dzięki czemu także mniej znane atrakcje staną się bardziej rozpoznawalne.

Według *Podkarpackiego Barometru Turystycznego*¹² rynek w Przemyślu znalazł się na pierwszym miejscu wśród 11 największych atrakcji województwa, które posiadają określone przewagi konkurencyjne (mają walory szczególnie cenione przez osoby wystawiające opinie). Zdaniem ankietowanych jest to urokliwe miejsce warte odwiedzenia ze względu na wyjątkowy klimat. Rynek został doceniony także za obecność zieleni (rzadkość w centrach miast) i gastronomię zlokalizowaną w pobliżu. W rankingu wymieniono także Kopiec Tatarski w Przemyślu jako miejsce cenione ze względu na walory widokowe. W 2024 r. w bliskim sąsiedztwie Kopca powstało Centrum Dowodzenia Twierdza Przemyśl – nowoczesny obiekt edukacyjno-wystawienniczy, pełniący rolę bazy wypadowej do zwiedzania kompleksu fortyfikacji. Co więcej, atrakcyjności turystycznej tego miejsca sprzyja okoliczna infrastruktura sportowo-rekreacyjna i turystyczna m.in. w postaci stoku narciarskiego, toru saneczkowego i parku rowerowego, które stanowią uzupełnienie oferty skierowanej do turystów weekendowych i mają potencjał do wydłużenia ich pobytu na terenie MOF. Niezbędne jest jednak

¹¹ Raport z ilościowych badań wizerunku turystycznego województwa podkarpackiego, Rzeszów 2022 r.

¹² Podkarpacki Barometr Turystyczny 2021/2022, Rzeszów 2022 r.

odpowiednie zagospodarowanie tych terenów i dalszy rozwój infrastruktury turystycznej w oparciu o istniejące walory przyrodniczo-krajobrazowe w celu budowy atrakcyjnej oferty aktywnego wypoczynku.

Z analizy przytoczonych raportów i badań wynika, iż właśnie rdzeń MOF, Miasto Przemyśl, charakteryzuje się obecnie największym potencjałem do rozwoju turystyki. W 2020 r., w ramach prac nad Planem Rozwoju Lokalnego Przemysła przeprowadzono ankietę i zogniskowany wywiad grupowy wśród przedstawicieli branży turystycznej i okołoturystycznej¹³. Respondenci wysoko ocenili ogólną atrakcyjność turystyczną Przemyśla, w tym jakość oferty turystycznej (np. zabytki), gastronomicznej oraz możliwość dojazdu samochodem. Wśród słabych stron miasta znalazło się niewykorzystanie potencjału rzeki San, niedostateczna liczba miejsc parkingowych, niezadowolająca współpraca z sąsiednimi gminami w zakresie rozwoju turystyki, ogólna promocja turystyczna miasta, a także niedostateczna współpraca transgraniczna z Ukrainą. Respondenci wskazują, że wśród turystów odwiedzających Przemyśl dominują mieszkańcy kraju, głównie województwa podkarpackiego, a następnie małopolskiego, mazowieckiego i śląskiego. Dane te wskazują na potencjał do rozwoju m.in. turystyki weekendowej. Większość osób odwiedzających miasto pozostaje tu przez kilka godzin – problemem jest brak turystów nocujących w Przemyślu. Turyści przybywający do Przemyśla są często zaskoczeni ilością atrakcji zarówno na terenie miasta, jak i w okolicznych gminach, co może być skutkiem niewystarczającej promocji obszaru. Z tego względu konieczna jest realizacja działań ukierunkowanych na integrowanie oferty turystycznej w obrębie MOF oraz jej promowanie, a także odpowiednie eksponowanie atrakcji turystycznych poszczególnych gmin, w tym przede wszystkim w najczęściej odwiedzanym obecnie Przemyślu. Promocja oferty całego MOF, np. w Centrum Dowodzenia Twierdza Przemyśl, pozwoli na rozproszenie ruchu turystycznego skupionego aktualnie w mieście rdzeniu. Warto podkreślić, że Miasto Przemyśl posiada stronę internetową dedykowaną do promocji atrakcji turystycznych - <http://visit.przemysl.pl/>. Na stronie znajdują się także informacje m.in.: o atrakcjach w okolicy, obiektach noclegowych, sportowo-rekreacyjnych oraz instytucjach kultury. Dzięki temu potencjalny turysta jest w stanie szybko znaleźć najważniejsze informacje na temat miasta i okolic. Brakuje przy tym jednak eksponowania wspólnych zasobów i zintegrowania oferty wszystkich gmin MOF tak, aby jej elementy tworzyły czytelny, ogólnodostępny pakiet turystyczny.

Wśród barier rozwojowych ankietowani wskazali również niewystarczającą bazę noclegową i infrastrukturę turystyczną - brakuje hoteli 3-4 gwiazdkowych o podwyższonym standardzie, zauważalne są deficyty miejsc parkingowych oraz publicznych toalet w przestrzeni miejskiej. Biorąc

¹³ Raport z badania branży turystycznej w Przemyślu, Przemyśl 2020 r.

pod uwagę dane statystyczne dotyczące liczby miejsc noclegowych oferowanych przez podmioty posiadające co najmniej 10 miejsc noclegowych, zauważa się spadek ich liczby w ostatnim dziesięcioleciu¹⁴ – baza noclegowa na terenie MOF nie jest rozwijana. W ramach Strategii marki i komunikacji marketingowej Przemysła na lata 2024-2030 przeprowadzono natomiast badania ankietowe dotyczące wizerunku miasta. Najczęściej wskazywanym skojarzeniem z Przemysłem była rzeka San, pomimo że jej potencjał nie jest w pełni wykorzystywany. Na podstawie analizy benchmarkingowej zawartej w strategii marketingowej stworzono rekomendacje dla Miasta Przemysła w obszarze turystyki takie jak: rozwijanie atrakcji turystycznych opartych o dziedzictwo kulturowe miasta, promocja i rozwój oferty gastronomicznej, w tym lokalnej kuchni, oferowanie różnorodnych form aktywnego wypoczynku (rozwój sieci ścieżek rowerowych, tras pieszo-rowerowych, sportów wodnych) oraz rozszerzanie oferty dla dzieci (plac zabaw, parki rozrywki itp.). Rekomendacje przedstawione w dokumencie dla Miasta Przemysła można rozszerzyć o pozostałe gminy MOF, które także powinny rozwijać swoją ofertę turystyczną. Jak już wcześniej zauważono, obecnie na terenie MOF brakuje kompleksowej oferty turystycznej tworzącej spójną całość. Dotychczas wiele turystów odwiedzających Miasto Przemysła lub okoliczne gminy traktuje je jako jedno z miejsc na trasie, a nie główny cel podróży – może to wynikać m.in. z niedostatecznej oferty noclegowej, małej różnorodności oferty lub jej słabej promocji. Konieczne jest zatem wykorzystanie dostępnych zasobów do dywersyfikacji oferty tak, aby była ona atrakcyjna dla szerokiego grona turystów, zainteresowanych zarówno historią i kulturą, jak i aktywnym wypoczynkiem. Ponadto, niezbędne jest podjęcie działań związanych z wydłużaniem pobytu turystów na terenie MOF, do czego może się przyczynić rozwój bazy noclegowej i jej dywersyfikacja. Elementem uzupełniającym infrastrukturę noclegową mogą być np. pola namiotowe i campingowe, z których mogłyby korzystać osoby podróżujące kamperem lub samochodem – pozwoliłoby to na wydłużenie sezonu turystycznego, który obecnie jest warunkowany m.in. rozkładem jazdy autobusów i pociągów.

Z diagnozy przeprowadzonej w ramach prac nad Strategią ZIT wynika, iż w 2022 r. rozwojowi i sytuacji branży turystycznej, mimo pewnego ustabilizowania warunków pandemicznych, towarzyszy tendencja spadkowa. Przyczyną jest trwająca wojna na Ukrainie, w związku z którą wielkość i struktura ruchu turystycznego znacznie odbiega od statystyk z 2021 r. Z wywiadów przeprowadzonych wśród przemyskiej branży turystycznej wynika bowiem, iż miasto Przemysła jako bliski sąsiad Ukrainy postrzegane jest przez podróżnych jako miejsce potencjalnie niebezpieczne. Patrząc na obecną sytuację, MOF Przemysła mierzy się z poważnym problemem – wojna w Ukrainie ma bowiem poważny wpływ na branżę turystyki przyjazdowej, powodując zachwianie sezonu turystycznego.

¹⁴ Według danych GUS liczba miejsc noclegowych zmalała o 11,4% w latach 2013-2022, wynosząc 1 023 w 2022 r.

Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury

Na terenie MOF Przemysła funkcjonuje wiele ośrodków kultury takich jak:

- Centrum Kulturalne w Przemysłu – główny ośrodek kultury na terenie MOF, jest organizatorem lub współorganizatorem ważnych imprez kulturalnych takich jak np.: Ogólnopolski Festiwal Kapel Folkloru Miejskiego, Międzynarodowy Festiwal Jazzowy "Jazz bez...", Międzywojewódzki Przegląd Grup Obrzędowych "Wątki Folkloru Ludowego", Regionalny Przegląd Plastyki Nieprofesjonalnej, Ogólnopolska Biesiada Teatralna w Horyńcu Zdroju - Konfrontacje Zespołów Teatralnych Małych Form;
- Młodzieżowy Dom Kultury w Przemysłu - samorządowa placówka oświatowo-wychowawcza,
- Przemyskie Centrum Kultury i Nauki ZAMEK – prowadzi działalność rozrywkowo-kulturalną oraz upowszechnia wiedzę historyczną na temat miasta i okolic.
- Gminny Ośrodek Kultury w Krasiczynie,
- Gminne Centrum Kulturalne w Medyce,
- Gminny Ośrodek Kultury w Żurawicy.

W ofercie instytucji kultury znajdują się różnorodne wydarzenia kulturalne i rekreacyjne, w tym m.in. zajęcia i warsztaty skierowane przede wszystkim do dzieci i młodzieży oraz seniorów, wystawy, koncerty, prelekcje, spotkania i wykłady, zwykle o charakterze lokalnym. Większe imprezy organizowane są przez instytucje kultury w Przemysłu – są to m.in. festiwale, przeglądy artystyczne, jarmarki, w tym również o charakterze ponadlokalnym i krajowym. Z jednej strony oferta domów, ośrodków i centrów kultury MOF jest podobna, lecz z drugiej tematyka wystaw, spotkań czy warsztatów dostosowana jest do potrzeb lokalnej społeczności i specyfiki, kultury i tradycji danej gminy. Ze względu na wspólne dziedzictwo historyczno-kulturowe regionu, niektóre elementy się pokrywają i bazujące na nich wydarzenia przyciągają wtedy większą liczbę uczestników, również spoza granic poszczególnych gmin. Szczególną rolę w tym zakresie odgrywa oferta kulturalna Przemysła, w tym np. Centrum Kulturalnego w Przemysłu, ze względu na najbardziej rozwinięty wachlarz możliwości. Ponadto, istotną rolę w ofercie kulturalnej MOF pełni Młodzieżowy Dom Kultury w Przemysłu (MDK), którego celem jest nie tylko kreowanie modelu kultury oraz kształtowanie i rozwijanie różnorodnych uzdolnień dzieci i młodzieży, ale również organizacja ich czasu wolnego w zakresie rekreacji i wypoczynku. Co istotne, z różnorodnej oferty edukacyjno-kulturalnej MDK korzystają nie tylko mieszkańcy Przemysła, ale również okolicznych gmin.

Na drodze analizy sytuacji instytucji kultury w MOF zidentyfikowano jednak szereg problemów i potrzeb MDK związanych przede wszystkim ze stanem technicznym siedziby placówki. Pogarszający się z roku na rok stan techniczny zarówno na zewnątrz, jak i w środku budynku wymaga

przeprowadzenia prac remontowych celem zapewnienia prawidłowej eksploatacji obiektu oraz jego dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami. Konieczne jest przy tym zabezpieczenie i zachowanie zabytkowego charakteru obiektu stanowiącego siedzibę MDK – budynek jest bowiem obiektem zabytkowym wpisanym do rejestru zabytków nieruchomości województwa podkarpackiego (numer A-1498). Wybudowany został na początku XX wieku w lewobrzeżnej dzielnicy Zasania jako dom mieszkalny i stanowi istotny element zabudowy tej części miasta¹⁵. W okresie międzywojennym nastąpiła zmiana jego sposobu użytkowania na funkcję użyteczności publicznej, którą pełni do dziś. W obiekcie tym, po II wojnie światowej swoją siedzibę miał Dom Harcerza, którego działalność skupiała się na kształtowaniu oraz rozwijaniu pasji i zainteresowań dzieci i młodzieży – na przestrzeni lat budynek odgrywał więc ważną rolę w ofercie edukacyjno-kulturalnej miasta i okolicznych gmin. Ze względu na historię związaną z kulturą i oświatą, obiekt stanowi ważne miejsce utożsamiane przez mieszkańców MOF z wachlarzem możliwości nabywania nowych i doskonalenia posiadanych umiejętności, a także integracji i wspólnego spędzania czasu wolnego. Ze względu na zły stan techniczny budynku konieczne jest jednak podjęcie prac konserwacyjnych, w celu zachowania jego walorów zabytkowych oraz umożliwienia zachowania jego funkcji kulturalno-oświatowej cennej dla mieszkańców całego MOF Przemyśla.

Jedną z kluczowych instytucji kultury w MOF Przemyśla jest również Przemyskie Centrum Kultury i Nauki ZAMEK (PCKiN ZAMEK), które swoją siedzibę ma w jednym z najcenniejszych pomników architektury miasta – Zamku Kazimierzowskim. Zamek Kazimierzowski jest obiektem zabytkowym wpisanym do rejestru zabytków pod numerem A-275. Oprócz działalności artystycznej, obiekt jest udostępniany do zwiedzania. Przedmiotem działania PCKiN ZAMEK jest natomiast upowszechnianie kultury, sztuki i nauki, kultury ludowej poprzez kreowanie działań, zjawisk i wydarzeń z zakresu kultury i nauki, kultury ludowej oraz tworzenie warunków do rozbudzania, kształtowania i zaspakajania potrzeb, a także zainteresowań kulturalnych, naukowych i ludowych mieszkańców Przemyśla i jego obszaru funkcjonalnego. PCKiN ZAMEK jest miejscem koncertów, spektakli, prelekcji, spotkań autorskich i wieczorów poetyckich, warsztatów, przeglądów, konkursów i wystaw (Galeria ZAMEK i Galeria BASZTA). Jest także organizatorem imprez i festiwali o międzynarodowym wydźwięku: Międzynarodowy Przemyski Festiwal Salezjańskie Lato Muzyczne, Europejskie Dni Dziedzictwa, Barwy Bluesa, Międzynarodowy Dzień Poezji, Międzynarodowy Dzień Teatru, Międzynarodowy Dzień Muzyki, Międzynarodowy Dzień Tańca. W 2022 r. PCKiN zorganizował 207 imprez, w których udział wzięło łącznie ok. 30,5 tys. osób. Wśród uczestników znaleźli się nie tylko mieszkańcy Przemyśla i jego obszaru

¹⁵ Decyzja Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w sprawie wpisania zabytku nieruchomego do rejestru zabytków z 21 listopada 2017 r. (RDZ – I.5130.134.2017.W)

funkcjonalnego, ale również turyści z regionu i całego kraju, co podkreśla ponadlokalny charakter działalności.

W związku ze zmieniającymi się potrzebami i oczekiwaniami mieszkańców MOF, oferta instytucji kultury wymaga rozszerzenia i uatrakcyjnienia w zakresie różnorodnych form spędzania czasu wolnego oraz stwarzania warunków do wszechstronnego rozwoju talentów i zainteresowań dzieci i młodzieży korzystających z tego wyjątkowego miejsca. Na drodze analizy potrzeb poszczególnych instytucji kultury MOF zidentyfikowano potrzebę realizacji stałych form aktywności dla grup senioralnych w formie warsztatów, kursów i prezentacji scenicznych – potrzebę taką zgłosiło np. Przemyskie Centrum Kultury i Nauki ZAMEK.

Pozostałe ośrodki kulturalne zlokalizowane na terenie MOF Przemysła również mają potencjał do rozwoju wspomnianych usług, jednak ich obecna oferta nie jest wystarczająca. Warto zaznaczyć, że w Gminie Przemysł i Gminie Orły nie funkcjonują ośrodki kultury – ich rolę częściowo spełniają funkcjonujące na terenie gmin biblioteki. Ogółem na terenie MOF znajduje się 6 bibliotek wraz z licznymi filiami.

Biblioteki, oprócz gromadzenia i udostępniania zbiorów, organizują zajęcia, warsztaty i spotkania tematyczne skierowane do różnych grup wiekowych. Spełniają ważną rolę w promowaniu i rozwijaniu usług w dziedzinie kultury. Analiza potrzeb instytucji kultury funkcjonujących w MOF Przemysła wykazała jednak konieczność podjęcia prac remontowych niektórych obiektów oraz rozbudowy ich bazy lokalowej tak, aby w przyszłości była możliwość poszerzenia ich oferty kulturalno-edukacyjnej. W większości placówek nie ma bowiem w tej chwili możliwości prowadzenia takiej działalności na szeroką skalę z powodu zbyt małej powierzchni.

W Strategii marki i komunikacji marketingowej Przemysła na lata 2024-2030 wskazano rekomendacje dotyczące organizowania wydarzeń kulturalnych, które można odnieść do całego MOF Przemysła. W celu wykorzystania potencjału kulturowego MOF należy odpowiednio rozplanować harmonogram wydarzeń na terenie miasta i gminach MOF w taki sposób, aby ich organizatorzy nie musieli walczyć ze sobą o uczestników. Organizowane wydarzenia powinny być bardziej różnorodne, odzwierciedlać bogactwo kulturowe obszaru oraz obejmować zarówno imprezy rozrywkowo-muzyczne (koncerty, festiwale, itp.), jak i nawiązujące do tradycji i historii regionu (warsztaty tematyczne, rekonstrukcje historyczne, itp.).

Według danych GUS, w 2022 r. centra, domy i ośrodki kultury działające na obszarze MOF Przemysła zorganizowały łącznie 377 328 imprez, w których udział wzięło 64 775 osób. Biorąc pod uwagę dane dotyczące liczby uczestników tego typu wydarzeń, można zauważyć, iż uczestnictwo w życiu

kulturalnym MOF jest na stosunkowo niskim poziomie. W 2022 r. liczba uczestników imprez organizowanych przez centra, domy i ośrodki kultury w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiągnęła poziom 648, co jest wynikiem niższym niż średni wynik w województwie podkarpackim (897) i w kraju (723). W ostatnich latach odnotowano bardzo duży spadek wartości wskaźnika, co związane jest z pandemią COVID-19, która wybuchła w 2020 r. – w jej wyniku wdrożono bowiem ograniczenia, które przełożyły się zarówno na liczbę organizowanych wydarzeń kulturalnych, jak i ich uczestników.

Podobna dynamika jest także zauważalna w liczbie funkcjonujących kół, klubów i sekcji, a także w liczbie osób do nich należących. W 2022 roku na obszarze MOF Przemysła funkcjonowało 11 takich instytucji, co jest widocznym spadkiem w stosunku do roku 2013, kiedy ich liczba wynosiła 27. Mniejsza liczba klubów, sekcji i kół ma też odzwierciedlenie w liczbie osób do nich należących, w roku 2013 było to 561 osób, a w roku 2022 już tylko 247. Zauważalne spadki w liczbie kół, klubów i sekcji, a także osób do nich zapisanych mogą być konsekwencją ograniczeń ich działalności w czasie pandemii COVID-19.

Ze względu na postępujące zmiany demograficzne i wzrastający odsetek seniorów w społeczeństwie, coraz częstszym problemem staje się ograniczona dostępność oferty usług publicznych, w tym oferty kulturalnej. W 2022 r. na terenie MOF funkcjonował jeden Uniwersytet Trzeciego Wieku z siedzibą w Krasiczynie oraz 2 kluby seniora w Przemysłu. Konieczne jest rozwijanie tego typu oferty, zwłaszcza z uwzględnieniem potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami. Należy bowiem zauważyć, iż osoby starsze zmagają się często z problemami zdrowotnymi oraz ograniczoną mobilnością, co z kolei przekłada się na obniżony poziom uczestnictwa z życia społecznym i kulturowym a tym samym na zjawisko wykluczenia społecznego. Z uwagi na częste ograniczenia związane z poruszaniem się i przemieszczaniem, wykluczenie komunikacyjne i zagrożenie marginalizacją społeczną seniorów, kluczowe jest zapewnienie dostępu do wysokiej jakości oferty, m.in. w alternatywnej formie, za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej (on-line). Umożliwi to pełne uczestnictwo w życiu kulturalnym osobom ze szczególnymi potrzebami – nie tylko seniorom, ale również osobom z niepełnosprawnościami.

Istotną częścią oferty kulturalnej MOF są cenne zasoby materialnego dziedzictwa historyczno-kulturowego, przede wszystkim związanego z fortyfikacjami, stanowiącymi element charakterystyczny dla tej części regionu. Zespół zabytków Twierdzy Przemysł jest niezwykłym kompleksem prawie kompletnie zachowanych obiektów architektury obronnej, co stanowi z jednej strony ogromny potencjał turystyczny, a z drugiej oddziałuje na mieszkańców MOF, budując lokalną tożsamość. Wokół fortów organizowanych jest wiele wydarzeń zrzyszających mieszkańców regionu oraz budowana jest narracja, z którą identyfikują się mieszkańcy regionu.

Podsumowując, oferta kulturalna w MOF Przemysła jest stosunkowo dobrze rozwinięta, jednak wymaga podjęcia działań ukierunkowanych na poprawę jej jakości i dostępności. Interwencji wymaga przede wszystkim infrastruktura instytucji kultury w zakresie remontów i modernizacji. Na bazie istniejącej oferty kulturalnej możliwe jest zwiększanie poziomu integracji mieszkańców oraz ich zaangażowanie nie tylko w życie kulturalne i rekreacyjne partnerskich gmin, ale również wzmocnienie partycypacji w dalszych procesach rozwojowych całego MOF. Ze względu na rangę Przemysła i ponadlokalny zasięg jego oferty, interwencja w tym zakresie powinna skupiać się na modernizacji infrastruktury i rozwoju oferty instytucji kultury działających właśnie w mieście. W wydarzeniach organizowanych przez przemyskie instytucje udział biorą bowiem również mieszkańcy całego MOF – wynika nie tylko z lokalizacji miasta w centrum obszaru, co wpływa na wysoką dostępność komunikacyjną, ale również z poziomu rozpoznawalności i oddziaływania oferty w regionie. Zakłada się zatem, że efekty inwestycji w rozwój przemyskich instytucji kultury będą dostępne dla mieszkańców wszystkich gmin MOF (projekty te będą miały wpływ na więcej niż jedną gminę MOF). Modernizacja obiektów instytucji kultury i rozszerzenie ich oferty przełoży się na poprawę jakości ich życia poprzez urozmaicenie możliwości uczestnictwa w życiu kulturalnym, spędzania wolnego czasu oraz zwracania się wokół wspólnego dziedzictwa historyczno-kulturowego.

Fizyczna odnowa i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych

Biorąc pod uwagę dane zawarte w poszczególnych dokumentach strategicznych gmin tworzących MOF można zauważyć deficyty w zakresie infrastruktury rekreacyjno-sportowej. Potrzeby w tym zakresie wynikają również z analizy przestrzeni publicznych przeprowadzonej na potrzeby niniejszej Strategii. Poszczególne samorządy wskazują przede wszystkim na niedostateczną liczbę placów zabaw, obiektów przeznaczonych na świetlice, boisk wielofunkcyjnych, elementów małej architektury i innych przestrzeni przeznaczonych do wypoczynku. Często wskazywane jest także niedostateczne zagospodarowanie brzegów rzeki San (brakuje np. ławek, ścieżek pieszo-rowerowych, itp.), a także innych zbiorników wodnych, stanowiących cenny zasób MOF – jest to widoczne np. w gminach Medyka (potencjał stawu w Medyce) i Żurawica (bulwary, stare dorzecze Sanu w Buszkowicach). Niewykorzystanym potencjałem w tym zakresie są również tereny zieleni w południowo-wschodniej części MOF, np. w gminie Krasiczyn, która w całości objęta formami ochrony przyrody, stanowiąc przy tym idealne miejsce do wypoczynku na łonie natury nie tylko dla jej mieszkańców, ale również dla mieszkańców sąsiednich gmin. Z tego względu rozwój infrastruktury rekreacyjnej na tych terenach będzie miał ponadlokalny charakter, atrakcyjny dla całego regionu.

Ponadto, na terenie Obszaru istnieje wiele terenów, które nie są obecnie wykorzystywane przez m.in. wysoki stopień ich degradacji. Z diagnozy wynika, iż obecna infrastruktura rekreacyjna jest często

w złym stanie technicznym i wymaga modernizacji i/lub uzupełnienia o niezbędne sprzęty, czy urządzenia ze względu na wysoki stopień eksploatacji lub zmieniające się potrzeby i oczekiwania ich użytkowników. Należy zaznaczyć, iż fakt obecności wyeksploatowanych i niefunkcyjnych obiektów i przestrzeni publicznych przekłada się nie tylko na niekorzystny wizerunek obszaru i ograniczone możliwości spędzania czasu wolnego dla mieszkańców, ale również na obniżonym poziom bezpieczeństwa użytkowników obiektów i przestrzeni publicznych. Konieczne jest np. podjęcie prac remontowych i konserwacyjnych w odniesieniu do nawierzchni alejek spacerowych czy placów zabaw w Przemysłu.

W ramach ZIT zaplanowano realizację projektu zintegrowanego ukierunkowanego na zwiększenie możliwości wypoczynku i aktywności mieszkańców MOF oraz tworzenie warunków do integracji (np. sąsiedzkiej), a także obcowania z przyrodą. Dostęp do zieleni jest szczególnie istotny w dobie zmian klimatu – z tego względu zakłada się, iż realizacja zadań związanych z zagospodarowaniem terenów rekreacyjnych będzie się odbywała z poszanowaniem zasad zrównoważonego rozwoju, m.in. poprzez dążenie do zachowania jak największej powierzchni biologicznie czynnej. Poniżej przedstawiono szacunkowy udział powierzchni nieprzepuszczalnych (np. utwardzonych chodników, alejek czy placów) planowanych w ramach projektów.

Tabela 3 Szacunkowy udział powierzchni nieprzepuszczalnych w projektach

	Powierzchnia terenów rekreacyjnych objętych projektem (m ²)	Szacunkowa powierzchnia terenów nieprzepuszczalnych w ramach projektu (m ²)	Udział powierzchni nieprzepuszczalnej w ramach projektu
Miasto Przemysł	172 000	7 794	4,53%
Gmina Medyka	80 000	2 000	2,50%
Gmina Żurawica	25 000	1 500	6,00%
SUMA	277 000	11 294	4,08%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miasta Przemysłu, Gminy Medyka i Gminy Żurawica

Miasto Przemysł uczestniczy w projekcie pn. „Safe City - bezpieczne miasto Przemysłu jako element koncepcji Smart City”, którego celem jest stworzenie Inteligentnego Monitoringu Miejskiego. Projekt jest realizowany w ramach konkursu dla samorządów „HUMAN SMART CITIES. Inteligentne miasta współtworzone przez mieszkańców”, dofinansowany w formie dotacji z Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020. System Inteligentnego Monitoringu Miejskiego przetwarza informacje gromadzone przez kamery w sposób automatyczny, co skraca czas na podjęcie reakcji na zdarzenia, które znajdują się w zasięgu kamer. System jest w stanie wychwycić np. niebezpieczne zachowania na drodze (wraz z odczytaniem tablic rejestracyjnych), akty wandalizmu, pożary. Kamery mają być docelowo połączone z systemem oświetlenia, który będzie dopasowywał się do m.in. warunków

pogodowych. Szczegółowe informacje dotyczące projektu podawane są na dedykowanej do tego stronie internetowej: www.smart.przemysl.eu. Według danych udostępnionych przez Urząd Miejski w Przemyślu, system monitoringu miejskiego na terenie miasta obejmuje swoim zasięgiem obszar o powierzchni ponad 108 ha. Liczba zdarzeń odnotowywanych za pomocą monitoringu w ostatnich latach jest stosunkowo wysoka – w 2017 r. wyniosła ok. 26,2 tys., w 2019 r. – ok. 30,6 tys., natomiast w 2021 r. – 16,9 tys. W pozostałych gminach MOF monitoring wizyjny nie jest jednak tak rozbudowany, przez co poziom bezpieczeństwa odczuwanego przez mieszkańców może być niższy. Na terenie gminy Przemyśl monitoring obejmuje wyłącznie centrum miejscowości Ostrów, natomiast w gminie Medyka zamontowany jest w 4 punktach (przy Szkole Podstawowej w Medyce, przy Bibliotece w Medyce, przy kościele w Hurku i w Centrum miejscowości Torki). Gmina Krasieczyn nie posiada monitoringu wizyjnego.

W zakresie bezpieczeństwa istotne jest także bezpieczeństwo na drogach. Jak wynika z diagnozy, liczba zdarzeń drogowych na terenie MOF utrzymuje się od lat na podobnym poziomie – wyjątkiem był 2020 r., gdzie liczba kolizji i wypadków była znacznie niższa, co było efektem m.in. ograniczeń pandemicznych. Warto wspomnieć, że na terenie MOF brakuje wyznaczonych ścieżek rowerowych przeznaczonych wyłącznie dla rowerzystów – istniejące trasy rowerowe często przebiegają przez główne szlaki komunikacyjne, co może stwarzać zagrożenie dla wszystkich uczestników ruchu drogowego. Z danych dotyczących bezpieczeństwa i porządku w ruchu drogowym na terenie powiatu przemyskiego wynika, iż w 2021 r. 43% ofiar wypadków drogowych stanowili piesi i rowerzyści, motorowerzyści lub motocykliści¹⁶. W celu poprawy bezpieczeństwa ważną kwestią jest odpowiednie odseparowanie ruchu samochodowego od rowerowego i pieszego.

Mobilność miejska

Umowa Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021-2027 w Polsce zakłada, że strategia ZIT powinna zawierać kwestie związane z transportem i mobilnością miejską. Oznacza to, że przyznanie dofinansowania będzie uzależnione od przyjęcia odpowiedniego dokumentu z zakresu planowania transportu miejskiego. Miasto Przemyśl liczy mniej niż 100 tys. mieszkańców, zatem możliwość uzyskania dofinansowania nie będzie zależeć od przyjęcia SUMP (Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej) – rolę strategii transportowej może pełnić strategia ZIT, która powinna obejmować kwestie dotyczące transportu i mobilności miejskiej w zakresie diagnozy, celów i listy projektów. Przemyśl posiada *Plan Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego dla Miasta Przemyśla na lata 2021-2030*, przyjęty Uchwałą Nr 187/2021 Rady Miejskiej w Przemyślu w dniu 25.11.2021 r.

¹⁶ Analiza stanu bezpieczeństwa i porządku w ruchu drogowym na terenie powiatu przemyskiego w 2021 roku, Wydział Ruchu Drogowego Komendy Miejskiej Policji w Przemyślu

Wspomniany dokument ma na celu podniesienie jakości transportu publicznego na terenie Miasta Przemysłu oraz gmin, które podpisały porozumienie w sprawie powierzenia zadań z zakresu lokalnego transportu zbiorowego: Gminy Przemysłu, Gminy Krasiczyn, Gminy Żurawica. Plan nie obejmuje Gminy Orły i Gminy Medyka. W dokumencie wyznaczono główne kierunki działań takie jak:

- Usprawnienie transportu publicznego (np. poprzez unowocześnianie taboru i systemów obsługi pasażerskiej, rozwój infrastruktury),
- Zwiększenie dostępności do transportu publicznego (np. poprzez modernizację i rozwój infrastruktury, wprowadzenie taboru niskopodłogowego, uruchamianie nowych linii komunikacyjnych, wprowadzanie systemów informacji pasażerskiej),
- Poprawa wizerunku transportu publicznego (np. poprzez prowadzenie działań promocyjnych).

Głównym organizatorem publicznego transportu zbiorowego na terenie MOF obejmującym teren Gminy Miejskiej Przemysłu oraz ościennych Gmin: Przemysłu, Krasiczyn i Żurawica (na podstawie porozumienia) jest Gmina Miejska Przemysłu. Sieć komunikacji miejskiej składa się z 16 linii: 10 miejskich (2, 4, 8, 10, 16, 24, 25, 27, 28, 38) oraz 6 podmiejskich (1, 3, 5, 12, 18, 20). Połączenia na podstawowych liniach kursują z częstotliwością co 30 minut, natomiast na pozostałych liniach co 60 minut. Najwięcej kilometrów realizowanych jest zazwyczaj na linii 20, która obejmuje swoim zasięgiem ościenne miejscowości. Ponadto, w MOF funkcjonują przewoźnicy komercyjni, z czego najwięksi to EuroBus i PKS Przemysłu Sp. z o.o.

W latach 2018-2022 liczba wozokilometrów wykonywanych przez autobusy MZK zmalała – o 4,8% ogółem. Największy spadek odnotowano na terenie Gminy Żurawica (-30,8%). Zdecydowana większość wozokilometrów wykonywana była w obrębie Miasta Przemysłu – w 2022 r. było to 87%.

Tabela 4 Wozokilometry wykonane na terenie poszczególnych gmin w latach 2018-2022

	2018	2019	2020	2021	2022
Miasto Przemysłu	1 626 314	1 546 355	1 436 607	1 489 879	1 559 006
Gmina Przemysłu	236 501	239 030	244 579	242 386	217 412
Gmina Krasiczyn	3 162	3 164	3 214	3 200	3 171
Gmina Żurawica	15 135	16 648	11 308	9 335	10 473
Razem	1 881 112	1 805 197	1 695 708	1 744 800	1 790 062

Źródło: Sprawozdanie z działalności MZK sp. z o.o. Przemysłu za 2022 r.

Na koniec 2022 r. MZK wykorzystywał 39 autobusów, z czego 33 niskopodłogowych i 9 zasilanych gazem CNG. Wszystkie wyposażone są w system informacji pasażerskiej, a 35 w monitoring wizyjny. Obecnie w tabor MZK nie obejmuje autobusów elektrycznych – z końcem 2023 r. zamówiono pierwsze 6 autobusów tego typu w ramach większego projektu pn. „Ekologicznie i komfortowo - zmieniamy

transport miejski w Przemyślu - etap 1" realizowanego przez Miasto Przemyśl i dofinansowanego w ramach Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych.

MZK nie obejmuje swoim zasięgiem gmin: Orły i Medyka. Organizatorem transportu zbiorowego na terenie gminy Orły jest Wójt Gminy Orły. W gminie funkcjonują 4 linie komunikacyjne, na których przewozy realizują prywatni przewoźnicy. Podobna sytuacja ma miejsce w przypadku Gminy Medyka, gdzie prywatne firmy przewozowe działają na 6 liniach.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego na terenie MOF w 2022 r. znajdowało się 485 przystanków autobusowych, z czego połowa na terenie Miasta Przemyśl. W latach 2018-2022 liczba przystanków ogółem uległa zwiększeniu o 5,7%. Na 1 km² powierzchni MOF przypadał średnio 1 przystanek – więcej w porównaniu do województwa podkarpackiego i kraju, gdzie na 1 km² przypadało 0,6 przystanka. Najwyższe zagęszczenie sieci przystanków autobusowych odnotowano na terenie Miasta Przemyśl (5,2 przystanka na 1 km²).

Tabela 5 Przystanki autobusowe na terenie MOF w latach 2018-2022

	2018	2019	2020	2021	2022
Miasto Przemyśl	221	229	229	229	240
Gmina Krasieczyn	31	31	31	31	31
Gmina Medyka	35	35	35	35	40
Gmina Orły	60	60	60	62	62
Gmina Przemyśl	76	76	76	76	76
Gmina Żurawica	36	36	36	36	36
Razem	459	467	467	469	485

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Warto podkreślić, że w obrębie MOF zauważa się postępującą suburbanizację Miasta Przemyśl, na co wskazują m.in. dane demograficzne dotyczące salda migracji. Wzrost liczby mieszkańców wyprowadzających się z miasta na tereny wiejskie będzie wiązał się z koniecznością rozwoju transportu publicznego, w tym infrastruktury technicznej (dróg, przystanków itd.). W latach 2018-2022 liczba samochodów w Mieście Przemyśl i powiecie przemyskim wzrosła łącznie o 3,9%, przy jednoczesnym spadku liczby mieszkańców w tym czasie (-5,5%). W 2022 r. na 1 000 mieszkańców powiatu przemyskiego i Miasta Przemyśl przypadało 782 samochodów osobowych – więcej niż w województwie (634) i kraju (701). Rosnące natężenie ruchu samochodowego zmniejsza przepustowość poszczególnych dróg i wpływa negatywnie na jakość środowiska naturalnego (emisja liniowa zanieczyszczeń powietrza, szybsza degradacja nawierzchni dróg, zwiększony hałas komunikacyjny itp.). Istotną kwestią jest integracja różnych środków transportu. W tym celu *Plan Zrównoważonego*

Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego dla Miasta Przemysła na lata 2021-2030 rekomenduje rozbudowę infrastruktury przesiadkowej, w tym parkingów typu P&R, B&R oraz podnoszenie konkurencyjności transportu zbiorowego wobec indywidualnego transportu samochodowego.

Miasto Przemysł posiada także *Strategię Rozwoju Elektromobilności Miasta Przemysła*, której celem głównym jest redukcja negatywnego wpływu transportu na środowisko naturalne, poprzez m.in. redukcję emisji szkodliwych substancji. We wspomnianej strategii zidentyfikowano szereg problemów, wśród których wymienić należy:

- Brak zeroemisyjnego taboru MZK – większość pojazdów napędzana jest olejem napędowym lub gazem ziemnym,
- Brak infrastruktury dla pojazdów zeroemisyjnych, zarówno dla autobusów jak i samochodów osobowych,
- Niedostosowanie infrastruktury przystankowej i części taboru MZK do potrzeb osób z niepełnosprawnościami,
- Brak systemu parkingów Park&Ride umożliwiających ograniczenie natężenia ruchu w centrum Przemysła.

Celami operacyjnymi strategii elektromobilności dla Miasta Przemysł są:

- ograniczenie negatywnego wpływu transportu na środowisko,
- zwiększenie udziału zeroemisyjnego transportu zbiorowego w Przemyslu oraz w gminach, z którymi zostały zawarte porozumienia międzygminne,
- poprawa jakości usług transportu publicznego,
- zahamowanie spadku liczby pasażerów transportu publicznego,
- zmiana środka transportu mieszkańców Przemysła z indywidualnego na zbiorowy,
- zwiększenie udziału taboru uwzględniającego potrzeby osób o ograniczonej zdolności ruchowej.

Na podstawie zapisów planu transportowego i strategii elektromobilności dla Miasta Przemysł można wskazać kilka aspektów transportowych na terenie MOF, które wymagają interwencji. Jednym z istotnych problemów wskazywanych we wspomnianych dokumentach jest brak integracji poszczególnych środków transportu. Integracja ta powinna zachodzić na poziomie infrastruktury (stworzenie węzłów przesiadkowych), usług (integracja komunikacji autobusowej, kolejowej, indywidualnej) oraz taryfy (np. wspólny bilet). Przytoczone dokumenty rekomendują także przyspieszanie przejazdów na liniach komunikacji zbiorowej poprzez np. wyznaczanie buspasów, likwidowanie elementów spowalniających przejazd autobusów. Istniejący tabor autobusowy powinien

być systematycznie wymieniany i dostosowywany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Dzięki temu komunikacja zbiorowa stanie się bardziej konkurencyjna dla indywidualnego transportu samochodowego. Warto także rozwijać infrastrukturę niezbędną do obsługi taboru napędzanego energią elektryczną z uwagi na zakup pierwszych autobusów elektrycznych. Z uwagi na fakt, iż w Przemysłu skupiają się ponadlokalne usługi, z których korzystają również mieszkańcy jego obszaru funkcjonalnego, rozwijanie systemu transportowego w mieście przy jednoczesnym rozszerzaniu jego zasięgu na cały MOF jest kluczowym kierunkiem związanym z integracją funkcjonalno-przestrzenną obszaru.

Ważnym elementem zrównoważonej mobilności miejskiej we współczesnych dużych ośrodkach miejskich i ich obszarach funkcjonalnych są również rozwiązania takie jak współdzielenie i wypożyczanie indywidualnych środków transportu – samochodu, roweru czy hulajniogi. Wdrażanie takich usług ma na celu ułatwienie codziennego przemieszczania się mieszkańcom i turystom, przy jednoczesnym ograniczaniu śladu ekologicznego. Obecnie w obrębie MOF dostępny jest wyłącznie system wypożyczania hulajnóg – działa on w mieście Przemysłu od 2020 r. Wraz z inwestycjami związanymi z wdrażaniem podobnych rozwiązań należy dbać o rozwój infrastruktury towarzyszącej m.in. w postaci ładowarek do rowerów elektrycznych czy dróg dla rowerów umożliwiającymi sprawne poruszanie się tym środkiem transportu. Mikromobilność w MOF jest obszarem wymagającym rozwoju, ze szczególnym uwzględnieniem zintegrowania wdrażanych systemów i infrastruktury we wszystkich partnerskich gminach.

Łączna długość dróg na terenie MOF wyniosła 568,8 km w 2022 r., z czego 259,6 km o nawierzchni twardej, 244,1 km o nawierzchni twardej ulepszonej i 65,1 km o nawierzchni gruntowej. Blisko 38% dróg znajdowało się na terenie Miasta Przemysłu.

Przez teren MOF przebiegają:

- dwie drogi krajowe: nr 28 (Zator-Nowy Sącz-Krosno-Przemysł-Medyka-granica Państwa), nazywana także trasą karpacką i droga krajowa nr 77 (Lipnik-Stalowa Wola-Jarosław-Przemysł),
- trzy wojewódzkie: nr 881 (Sokołów Małopolski-Łańcut-Kańczuga-Żurawica), nr 884 (Domaradz-Bachórz-Przemysł) oraz nr 885 (Przemysł-Hermanowice-granica Państwa).

Ponadto w bliskiej odległości od granic MOF, na terenie Gminy Radymno zlokalizowany jest węzeł na autostradzie A4 (Jędrzychowice-Korczowa).

W poniższej tabeli przedstawiono dane dotyczące średniego dobowego ruchu rocznego na poszczególnych odcinkach dróg krajowych i wojewódzkich przebiegających przez teren MOF Przemysła w Generalnym Pomiarze Ruchu 2020/2021.

Tabela 6 Średni Dobowy Ruch Roczny w GPR 2020/21 dla dróg krajowych i wojewódzkich przebiegających przez teren MOF

Nr drogi	Odcinek drogi	Średni Dobowy Ruch Roczny poj. silnik ogółem
DW881	Węgierka /DW880/ - Żurawica /DK77/	3798
DW884	Przemysł /DK28/ - Babice /DW884/	3941
DW885	Przemysł - gr. Państwa /Malhowice/	2135
DK28	Kuźmina /DW890/ - Przemysł /gr. Miasta/	2776
	Przemysł /gr. Miasta/ - gr. Państwa /Medyka/	6846
DK77	Radymno /ul. Jana Pawła II (DK94)/ - w. Przemysł /A4/	8622
	W. Przemysł /A4/ - Żurawica /ul. 3 Maja (DW881)/	17009
	Żurawica /ul. 3 Maja (DW881)/ - Przemysł /gr. Miasta/	21803

Źródło: Generalny Pomiar Ruchu 2020/21 Średni Dobowy Ruch Roczny (SDRR) w Punktach Pomiarowych w GPR 2020/21 na drogach krajowych i wojewódzkich

Z pomiaru ruchu wynika, że największym natężeniem w obrębie MOF Przemysła charakteryzuje się odcinek drogi krajowej DK77 Żurawica-Przemysł, co wynika z faktu, iż stanowi on połączenie miasta powiatowego z autostradą A4. Wysokie natężenie ruchu samochodowego jest źródłem hałasu oraz zanieczyszczeń powietrza. Emisja komunikacyjna (liniowa) to emisja pochodząca ze spalania paliw płynnych – benzyny, oleju napędowego w pojazdach i innych urządzeniach napędzanych silnikami spalinowymi, która obok emisji powierzchniowej (niskiej emisji) stanowi główne źródło zanieczyszczeń powietrza na obszarach zurbanizowanych.

Natężenie ruchu drogowego w dużej mierze przekłada się również na poziom bezpieczeństwa jego uczestników. W 2021 r. na terenie powiatu przemyskiego (wraz z Miastem Przemysł) odnotowano łącznie 27 wypadków i 1289 kolizji, przy czym ok. 69% tych zdarzeń miało miejsce w obszarze zabudowanym. W poniższej tabeli przedstawiono liczbę wypadków drogowych oraz ich skutki w latach 2019-2021 w poszczególnych gminach MOF Przemysła.

Tabela 7 Liczba wypadków drogowych oraz ich skutki w latach 2019-2021 w poszczególnych gminach MOF Przemyśla

Gmina	Wypadki			Zabici			Ranni		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Miasto Przemyśl	19	15	10	4	4	0	17	17	14
Gmina Przemyśl	2	3	0	2	1	0	0	2	0
Gmina Żurawica	3	2	2	1	0	0	3	2	3
Gmina Medyka	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Krasieczyn	0	1	2	0	0	0	0	1	3
Gmina Orły	2	2	2	0	1	1	2	1	1
MOF Przemyśla	26	23	16	7	6	1	22	23	21
Powiat przemyski	32	26	27	9	7	1	31	27	36

Źródło: Analiza stanu bezpieczeństwa i porządku w ruchu drogowym na terenie powiatu przemyskiego w 2021 roku, Wydział Ruchu Drogowego Komendy Miejskiej Policji w Przemyślu

Wypadki mające miejsce na terenie MOF Przemyśla w 2021 r. stanowiły 81,3% wszystkich wypadków odnotowanych w powiecie przemyskim i mieście Przemyślu. Największą koncentrację zdarzeń drogowych w powiecie przemyskim odnotowano na głównych ciągach komunikacyjnych przebiegających również przez teren MOF Przemyśla – na drogach krajowych DK28 i DK77 oraz drodze wojewódzkiej DW884. Na terenie miasta Przemyśla najniebezpieczniejszymi ulicami są natomiast ulice: Sanocka, Grunwaldzka, Lwowska, Al. Wolności. Wśród najczęstszych przyczyn wypadków znalazły się: nieudzielenie pierwszeństwa i niedostosowanie prędkości do warunków na drodze przez kierujących, a także nieostrożne wejście przed jadący pojazd przez pieszego.

Przez gminy MOF przebiegają także linie kolejowe takie jak m.in.:

- nr 102 Przemyśl – Malhowice (Ukraina),
- linia nr 92 Przemyśl – Medyka,
- linia nr 91 Kraków Gł. – Medyka przez Rzeszów i Przemyśl.

Obsługą połączeń kolejowych przebiegających przez teren MOF zajmują się przewoźnicy tacy jak PKP Intercity i Przewozy Regionalne (POLREGIO). Na podstawie analizy danych Urzędu Transportu Kolejowego można zauważyć, że największą dobową wymianą pasażerską cechuje się stacja Przemyśl Główny – w 2022 r. przeciętna dobową wymiana pasażerska wyniosła na tej stacji 6,6 tys. pasażerów. W stosunku do 2021 r. na stacjach na terenie MOF odnotowano wzrost dobowej wymiany pasażerskiej.

Tabela 8 Wymiana pasażerska na stacjach kolejowych na terenie MOF w 2022 r.

Gmina	Nazwa stacji	Dobowa wymiana pasażerska	Średnia dobowa liczba zatrzymań	Średnia liczba pasażerów na 1 zatrzymanie
Miasto Przemyśl	Przemyśl Główny	6 600	69	95
	Przemyśl Zasanie	300 - 499	55	od 5 do 10
Gmina Medyka	Hurko	0 - 9	5	od 0 do 2
	Medyka	150 - 199	5	od 20 do 40
	Medyka Rozrządowa	0 - 9	5	od 0 do 2
	Medyka Towarowa	0 - 9	5	od 0 do 2
Gmina Orły	Niziny	50 - 99	29	od 0 do 2
	Walawa	50 - 99	29	od 0 do 2
Gmina Żurawica	Żurawica	200 - 299	29	od 5 do 10
	Żurawica Rozrządowa	50 - 99	29	od 2 do 5

Źródło: opracowanie na podstawie danych Urzędu Transportu Kolejowego (<https://dane.utk.gov.pl/sts/przewozy-pasazerskie>).

Dodatkową sieć transportową w MOF stanowią drogi dla rowerów¹⁷, pełniące funkcje komunikacyjne i transportowe przede wszystkim dla mieszkańców. W 2022 r. na terenie MOF znajdowało się 40,4 km dróg dla rowerów, z czego 37,1 km na terenie Miasta Przemyśl, 2,9 km w Gminie Medyka i 0,4 km w Gminie Żurawica. Brak rozwiniętego systemu sieci dróg rowerowych powoduje, że potencjał transportu rowerowego pozostaje niewykorzystany. Przez obszar przebiegają drogi rowerowe, które poprowadzone są istniejącymi ulicami – brakuje specjalnie wydzielonych pasów ruchu dla rowerów i ścieżek przeznaczonych wyłącznie dla rowerzystów, co wpływa na poziom ich bezpieczeństwa w ruchu drogowym.

Warto zaznaczyć, że wszystkie gminy tworzące MOF Przemyśla posiadają plan gospodarki niskoemisyjnej. Celem tych planów jest m.in.: zwiększenie udziału wykorzystywania energii odnawialnej, zwiększenie efektywności energetycznej, poprawa bezpieczeństwa energetycznego gmin oraz ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza, w tym emisji pochodzącej z transportu.

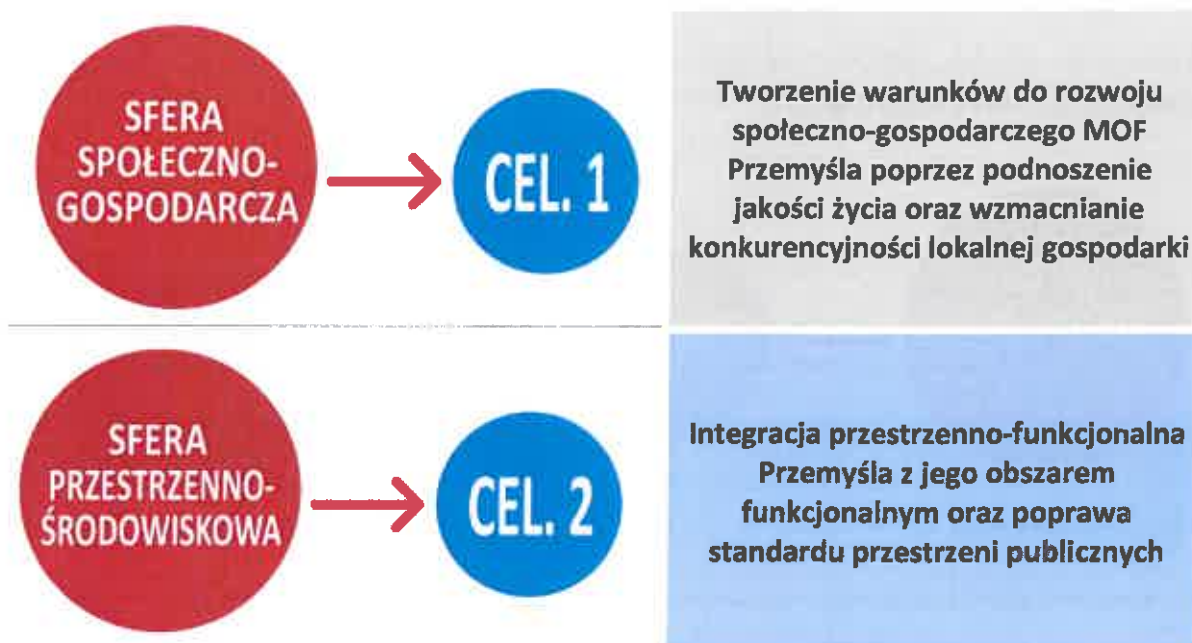
¹⁷ Droga dla rowerów - droga lub część drogi niebędącej jezdnią oznaczona odpowiednimi znakami drogowymi (np. C-13, C-13/16) przeznaczona do ruchu rowerów, hulajnóg elektrycznych i urządzeń transportu osobistego oraz osób poruszających się przy użyciu urządzenia wspomagającego ruch i ruchu pieszych, w przypadkach przewidzianych w ustawie (ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. - Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 988, z późn. zm.))

4. Założenia strategiczne MOF Przemysław

4.1 Cele realizowane w ramach ZIT wraz z kierunkami działań

W odpowiedzi na zidentyfikowane na drodze diagnozy kluczowe potrzeby i wyzwania rozwojowe MOF Przemysław, wypracowano interwencję strategiczną, na którą składają się dwa cele strategiczne skupione w dwóch obszarach funkcjonowania Obszaru: sferze społeczno-gospodarczej oraz sferze przestrzenno-środowiskowej. W odniesieniu do sytuacji gospodarczej MOF oraz zmian w jego strukturze demograficznej zdefiniowano cel strategiczny ZIT ukierunkowany na tworzenie warunków do rozwoju społeczno-gospodarczego MOF Przemysław poprzez podnoszenie jakości życia oraz wzmacnianie konkurencyjności lokalnej gospodarki. Z kolei w ramach sfery przestrzenno-środowiskowej jako cel strategiczny obrano zgodną z zasadą zrównoważonego rozwoju integrację przestrzenno-funkcjonalną MOF oraz racjonalne wykorzystanie dostępnych zasobów środowiskowych.

Zaplanowana interwencja stanowi kontynuację wspólnych działań podejmowanych przez samorządy MOF w perspektywie 2014-2020 w ramach *Strategii Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Przemysław*, w której wyznaczono **5 celów strategicznych** w wymiarze społecznym i gospodarczym:

- Cel strategiczny 1.1. Podniesienie jakości życia mieszkańców MOF Przemysław
- Cel strategiczny 1.2. Przestrzeń publiczna sprzyjająca integracji społecznej oraz rozwój turystyki kulturowej
- Cel strategiczny 1.3. Wzrost świadomości prozdrowotnej i aktywizacja sportowa mieszkańców MOF Przemysław

- Cel strategiczny 2.1. Rozwój przedsiębiorczości wśród mieszkańców MOF Przemysła
- Cel strategiczny 2.2. Wspieranie działań związanych ze wzrostem innowacyjności gospodarki
- Cel strategiczny 2.3 Poprawa dostępności komunikacyjnej MOF Przemysła
- Cel strategiczny 2.4 Ochrona środowiska oraz racjonalne korzystanie z zasobów przyrodniczych

W ramach Strategii ZIT MOF Przemysła w perspektywie finansowej Unii Europejskiej 2021-2027, partnerskie gminy MOF Przemysła podjęły się wspólnej realizacji dwóch celów strategicznych, które wypracowano również we współpracy z Zespołem Doradczym i przedstawicielami różnych grup interesariuszy, którzy uczestniczyli w każdym etapie prac nad dokumentem. Interwencja strategiczna powstała w oparciu o wyniki prac diagnostycznych i warsztatowych oraz analizy popytu i potrzeb w zakresie kultury. Kompleksowa diagnoza strategiczna pozwoliła na zidentyfikowanie kluczowych problemów i potencjałów rozwojowych MOF, które następnie zostały zestawione z potrzebami samorządów oraz wyzwaniem, z jakimi w perspektywie 2027 roku będą musiały się mierzyć.

Poniżej przedstawiono syntetyczną charakterystykę poszczególnych celów strategicznych wraz ze wskazaniem zakresu komplementarności zaplanowanych w ich ramach działań oraz opisem spodziewanym efektów ich realizacji.

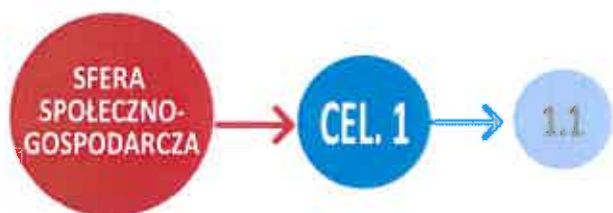

Tworzenie warunków do rozwoju społeczno-gospodarczego MOF Przemysła możliwe będzie dzięki podnoszeniu jakości życia oraz wzmacnianiu konkurencyjności lokalnej gospodarki. W tym celu zaplanowano realizację działań ukierunkowanych na rozwój funkcji turystycznych MOF oraz zwiększanie dostępności do wysokiej jakości oferty kulturalnej. Kierunki te wynikają ze zidentyfikowanych na drodze diagnozy potencjałów gmin MOF – dziedzictwa historyczno-kulturowego i zasobów przyrodniczych, które zostaną wykorzystane do wzmacniania konkurencyjności obszaru pod kątem turystycznym oraz stymulowania poziomu uczestnictwa jego mieszkańców w życiu społecznym.

Zakłada się, że realizacja zaplanowanych działań przyczyni się do rozwoju społeczno-gospodarczego MOF Przemysła. Wspólnym dla partnerskich gmin efektem realizacji założeń interwencji będzie podniesienie atrakcyjności turystycznej Obszaru, a tym samym wzmocnienie lokalnej gospodarki.

Ponadto, inwestycje związane z rozwojem infrastruktury służącej promocji i zachowaniu dziedzictwa historyczno-kulturowego i uczestnictwu w życiu kulturalnym, będą sprzyjały zacieśnianiu więzi społecznych oraz podnoszeniu poziomu aktywności społecznej w MOF, a więc przełożą się na wzmocnienia kapitału ludzkiego i społecznego Obszaru.

Poniżej przedstawiono charakterystykę kierunków działań, która stanowi uszczegółowienie zaplanowanej interwencji.

Kierunek działania 1.1

Wzmocnienie konkurencyjności MOF pod kątem turystycznym

Rozwój funkcji turystycznych MOF pozwoli na dywersyfikację lokalnej gospodarki i podniesienie poziomu jej konkurencyjności w regionie. Istotnym potencjałem w tym zakresie są przede wszystkim bogate zasoby historyczno-kulturowe i przyrodnicze, które mają nie tylko wielką wartość edukacyjną i kulturalną oraz stanowią element tożsamości lokalnej mieszkańców, ale również przyciągają turystów. Rozwój infrastruktury bazy turystycznej oraz rozszerzenie i uatrakcyjnienie jej oferty przyczyni się do podniesienia poziomu natężenia ruchu i wydłużenia sezonu turystycznego w poszczególnych gminach MOF, a tym samym zwiększenia znaczenia branży turystycznej i okołoturystycznej w ich strukturze gospodarczej. Przełoży się to również na dywersyfikację dostępnych miejsc pracy, a tym samym poprawę sytuacji na lokalnym rynku i warunków życia w MOF.

W ramach kierunku działania 1.1. zaplanowano realizację zadań związanych z wykorzystaniem cennych zasobów historyczno-kulturowych i przyrodniczych, które odpowiednio wykorzystane będą stanowiły impuls rozwojowy w sferze społeczno-gospodarczej. Zakres działań obejmuje przede wszystkim rozbudowę infrastruktury rowerowej i poprawę jej standardu, a tym samym dążenie do stworzenia spójnej sieci ścieżek i tras rowerowych wraz z miejscami obsługi rowerzystów, która będzie stanowiła element wspólnej dla wszystkich gmin MOF oferty turystycznej. Nowe, tworzone w ramach projektu odcinki ścieżek rowerowych połączą trasy o znaczeniu ponadlokalnym, takie jak m.in. Green Velo, Velo San czy Szlak Forteczny, dzięki czemu możliwe będzie stworzenie spójnej sieci szlaków turystycznych w obrębie MOF. Co więcej, tworzona infrastruktura umożliwi aktywne zwiedzanie i przyczyni się do poprawy dostępności niektórych atrakcji turystycznych zlokalizowanych na terenie partnerskich gmin,

co wpłynie na zwiększenie ruchu turystycznego. Istotnym elementem zaplanowanych działań jest również rozwój i uzupełnianie oferty turystycznej MOF ukierunkowanej na turystykę aktywną, która w ostatnich latach zyskuje na popularności. Z diagnozy prowadzonej w ramach prac nad Strategią wynika m.in., że dotychczas wiele turystów odwiedzających Miasto Przemyśl lub okoliczne gminy traktuje je jako jedno z miejsc na trasie, a nie główny cel podróży, przez co czas pobytu na terenie MOF jest krótki. Może to wynikać ze słabo rozwiniętej oferty turystycznej lub jej niedostatecznej promocji. W odniesieniu do tych problemów zaplanowano dywersyfikację oferty MOF tak, aby była ona atrakcyjna dla szerokiego grona turystów, zainteresowanych zarówno historią i kulturą, jak i aktywnym wypoczynkiem- zakłada się, że mnogość różnorodnych atrakcji będzie sprzyjała wydłużeniu czasu pobytu turystów na terenie MOF.

W celu optymalizacji procesu rozwoju oferty turystycznej zakłada się wykorzystanie istniejących potencjałów w postaci atrakcyjności kulturowej i przyrodniczej MOF, a także istniejącej już i realizowanej infrastruktury turystycznej, przede wszystkim w sąsiedztwie Centrum Dowodzenia Twierdza Przemyśl stanowiącego punkt startowy do zwiedzania kompleksu fortów – jednej z kluczowych atrakcji turystycznych MOF. Elementy te zlokalizowane są w okolicy Kopca Tatarskiego, który zarówno w Podkarpackim Barometrze Turystycznym, jak i Raporcie z ilościowych badań wizerunku turystycznego województwa podkarpackiego z 2022 r. wskazywany jest jako jedna z kluczowych, choć dotychczas niewystarczająco promowanych atrakcji turystycznych regionu. Podniesienie atrakcyjności oferty turystycznej MOF pozwoli na zwiększenie natężenia ruchu turystycznego oraz jego ukierunkowanie również na pozostałe partnerskie gminy poprzez ich połączenie przestrzenno-funkcjonalne za pomocą infrastruktury szlaków i tras rowerowych.

Zaplanowana interwencja związana z rozbudową infrastruktury rowerowej będzie spójna z polityką rowerową województwa podkarpackiego i komplementarna wobec opracowywanej przez Województwo dokumentacji pn. „Przygotowanie dokumentacji technicznej i projektowej niezbędnej do rozbudowy sieci turystycznych tras rowerowych na terenie Bieszczad i włączenie ich do szlaku rowerowego Green Velo”. Dotyczy ona przygotowania głównego odcinka szlaku rowerowego łączącego szlak Green Velo ze szlakiem Zielony Rower Greenway Karpaty Wschodnie oraz z innymi szlakami rowerowymi na obszarze Bieszczadów.

Dzięki realizacji zaplanowanych działań możliwe będzie wypracowanie spójnego produktu turystycznego MOF Przemyśla bazującego na zasobach dziedzictwa historyczno-kulturowego (obiekty historyczne – fortyfikacje, zespoły pałacowo-zamkowe) oraz atrakcyjnych przyrodniczo obszarów. Przełoży się to na poprawę konkurencyjności MOF i zwiększenie natężenia ruchu turystycznego w partnerskich gminach. Ponadto, komplementarny do tych działań rozwój infrastruktury

okołoturystycznej, da szansę na dywersyfikację lokalnej gospodarki i zwiększenie dostępności różnorodnych miejsc pracy.

Koncepcja produktu turystycznego MOF Przemysła

Produktem turystycznym MOF Przemysła jest jego *genius loci*, będący wynikiem wielokulturowej historii regionu i jego dziedzictwa kulturowego oraz ponadprzeciętnych walorów przyrodniczo-krajobrazowych. Oferta kierowana do turystów obejmuje przedstawienie niepowtarzalnego charakteru miejsca i towarzyszącej mu atmosfery tak, aby umożliwić im zapoznanie się kluczowymi walorami budującymi jego tożsamość. Jest to opowieść o bogatej historii MOF Przemysła snuta w niezwyklej okolicznościach przyrody, co oddziałuje na emocje, intelekt i zmysł estetyki, jednocześnie sprzyjając wypoczynkowi.

Rozpatrując projektowany produkt turystyczny MOF Przemysła należy zwrócić uwagę na kluczowe części składowe:

1. Kluczowym czynnikiem kształtującym tożsamość MOF są ślady wydarzeń historycznych w postaci licznych fortyfikacji i innych obiektów zabytkowych odnoszących się do działań wojennych z okresu pierwszej wojny światowej.
2. Drugim takim elementem jest rzeka San, której przebieg tworzy doskonałe warunki zarówno do aktywnego, jak i biernego wypoczynku dzięki atmosferze spokoju, jaka wiąże się z wodą.
3. Co więcej, niezwykle cennym zasobem MOF są ludzie – ich historie, tradycje i rytuały, które sprawiają, że odkrywanie przestrzeni przybiera wymiaru emocjonalnego.

Połączenie powyższych komponentów i odpowiednie przedstawienie ich turystyce z pewnością pozwoli mu poczuć ducha miejsca i zbudować z nim więź, dzięki której jego pobyt będzie interesujący i wartościowy. W tym celu, w ramach projektu zintegrowanego zaplanowano rozbudowę infrastruktury turystycznej w postaci ścieżek, tras i szlaków rowerowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą, które będą stanowiły uzupełnienie obecnej oferty turystycznej regionu. Zakłada się wykorzystanie potencjału istniejących tras turystycznych, przede wszystkim Szlaku Fortecznego oraz Velo San, do których zostaną włączone nowe atrakcje poprzez odpowiednie przeprowadzenie przebiegu ścieżek rowerowych. Punktem spajającym sieć tras i szlaków turystycznych (zarówno już istniejących, jak i planowanych) będzie Centrum Dowodzenia Twierdza Przemysł – serce kompleksu fortyfikacji, miejsce spotkań i źródła narracji dla niezwyklej opowieści o historii regionu. W celu podkreślenia roli i mnogości funkcji Centrum oraz wykorzystania jego potencjału, w ramach projektu zaplanowano rozwój infrastruktury turystycznej zlokalizowanej w jego sąsiedztwie (w obrębie Przemyskiego Parku Sportowo-

Rekreacyjnego) i wykorzystanie jej do dywersyfikacji usług turystycznych i rozszerzenia oferty aktywnej turystyki.

Kluczowymi elementami oferty turystycznej w ramach Przemyskiego Parku Sportowo-Rekreacyjnego są:

- powstający nowoczesny kompleks basenów,
- stok narciarski wraz z infrastrukturą: wyciągiem krzeselkowym, letnim torem saneczkowym i trasami rowerowymi Bike Town Trails,
- zaplanowany do realizacji Kamper Park.

Rozbudowa infrastruktury w obrębie Przemyskiego Parku Sportowo-Rekreacyjnego pozwoli na stworzenie kompleksu turystycznego oferującego szeroki wachlarz możliwości dla turystów.

Elementem spajającym ofertę turystyczną MOF jest infrastruktura w postaci ścieżek, tras i szlaków rowerowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą, które będą stanowiły uzupełnienie obecnej oferty turystycznej regionu. Planowane do realizacji odcinki mają charakter:

- uzupełniający wobec istniejącej infrastruktury – ścieżki planowane przez miasto Przemyśl, gminę Przemyśl i gminę Medyka będą uzupełniały Velo San i Szlak Forteczny w miejscach, gdzie obecnie nie ma odpowiedniej infrastruktury rowerowej (trasy prowadzone są np. po drogach o wysokim natężeniu ruchu drogowego);
- włączający dodatkowe atrakcje do tras rowerowych – ścieżki planowane przez gminy: Przemyśl i Orły będą prowadzone w taki sposób, aby połączyć infrastrukturę Velo San i Szlaku Fortecznego z obiektami zabytkowymi i atrakcyjnymi przyrodniczo miejscami, do których obecnie nie ma wygodnego dostępu na rowerze;
- alternatywny wobec obecnego przebiegu tras rowerowych – ścieżki planowane przez gminy: Przemyśl, Krasieczyn i Żurawica będą tworzyły alternatywną propozycję dla istniejących ścieżek tworzących Velo San i Szlak Forteczny (np. prowadząc turystę po drugiej stronie Sanu lub bliżej jego brzegów czy stanowiąc wariant dostępny dla szerszej grupy rowerzystów, w tym rodzin z dziećmi).

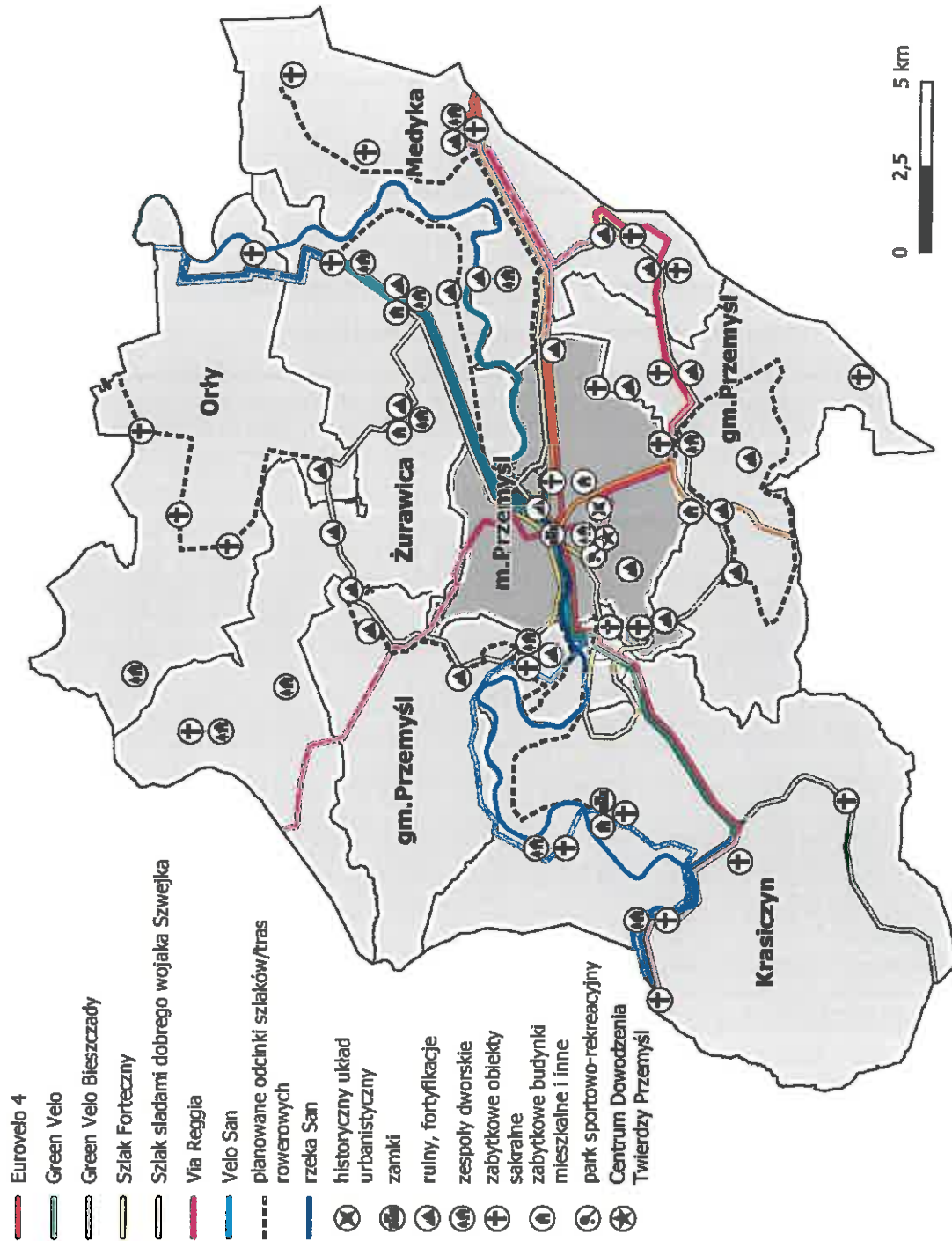
Na każdym planowanym odcinku zlokalizowane zostanie miejsce obsługi rowerzystów (MOR).

Szlaki te będą instrumentem, który pozwoli na zwiększenie dostępności i podkreślenie synergii istniejących atrakcji oraz wykorzystania potencjału ruchu turystycznego na Velo San i Szlaku Fortecznym poprzez jego dodatkowe rozproszenie i ukierunkowanie na nowe miejsca, w tym m.in.:

- obiekty sakralne: kościół parafialny Niepokalanego Poczęcia NMP w Lesznie i Kościół Rzymskokatolicki pw. Wniebowzięcia NMP w Torkach (gm. Medyka), Kościół Rzymskokatolicki pw. Przemienienia Pańskiego (gm. Orły);
- obiekty forteczne: Fort XIIIa Zabłocie (gm. Żurawica), Fort IV Optyń, Fort V Grochowice, Fort X Orzechowce i Fort Xb Zagrodnia (gm. Przemyśl);
- atrakcyjne przyrodniczo i krajobrazowo tereny wzdłuż prawego (gm. Krasieczyn) i lewego (gm. Żurawica) brzegu Sanu.

Na poniższej grafice przedstawiono orientacyjny przebieg istniejących i planowanych do realizacji ścieżek rowerowych tworzących główne trasy turystyczne w obrębie MOF Przemyśla. Przebieg projektowanych odcinków ma charakter poglądowy – zostanie on szczegółowo określony na etapie sporządzania dokumentacji projektowej dla konkretnych inwestycji.

Rysunek 2 Istniejąca i planowana infrastruktura turystyczna w obrębie MOF Przemysła

Źródło: opracowanie własne.

Przedstawione na mapie istniejące trasy i szlaki turystyczne oznaczone kolorami stanowią propozycję zwiedzania MOF i regionu za pomocą roweru (szlaki Velo) lub pieszo (np. Via Regia). Trasy te nie są jednak obecnie w pełni zagospodarowane i na ich niektórych odcinkach brakuje odpowiedniej infrastruktury. Z tego względu w ramach projektu zaproponowano realizację ścieżek uzupełniających te braki – są to np. fragmenty planowane do realizacji przez miasto Przemyśl, gminę Przemyśl i gminę Medyka. Zaprezentowane na mapie odcinki (oznaczone przerywaną linią) wskazują orientacyjny przebieg docelowych szlaków/tras rowerowych – w odniesieniu do tego przebiegu na etapie sporządzania dokumentacji projektowej zostaną zaplanowane nowe odcinki infrastruktury rowerowej tak, aby stanowiły spójny ciąg z wraz istniejącą infrastrukturą, nie powielając jej.

Istotnym elementem produktu turystycznego MOF Przemyśla jest przedstawienie turyście ducha miejsca i umożliwienie jego doświadczenia. W tym celu partnerskie gminy będą aktywnie promowały swoje zasoby historyczno-kulturowe i zachęcały do doznania lokalnej kultury i tradycji. Kluczowe atrakcje będą odpowiednio eksponowane poprzez lokowanie tablic informacyjno-edukacyjnych w ich pobliżu oraz dystrybucję materiałów promocyjnych m.in. w postaci map i mini-przewodników. Ogniwem integrującym działania informacyjno-promocyjne będzie Centrum Dowodzenia Twierdza Przemyśl, które ma wkrótce zostać udostępnione dla turystów. Jest to nowoczesny obiekt pełniący różnorodne funkcje, przede wszystkim edukacyjno-wystawiennicze, a jako punkt startowy do zwiedzania kompleksu fortyfikacji będzie stanowił również miejsce spotkań i źródło narracji dla niezwyklej opowieści o historii regionu. Zakłada się zatem, że Centrum Dowodzenia Twierdzy Przemyśl traktowany będzie jako serce MOF, w którym turysta rozpocznie swoją przygodę. Przemyśl charakteryzuje się wysoką dostępnością transportową, przede wszystkim kolejową – potraktowanie miasta jako punktu startowego jest zatem praktycznym podejściem, otwierającym możliwości do promowania wycieczek wielodniowych oraz wykorzystania potencjału gospodarczego mieszkańców tak, aby liczba dostępnych atrakcji, bazy noclegowej czy gastronomicznej wrosła skokowo.

Uzupełnieniem oferty turystycznej MOF Przemyśla będzie również Przemyski Park Sportowo-Rekreacyjny, zlokalizowany w bliskim sąsiedztwie Centrum Dowodzenia Twierdza Przemyśl. Planuje się jego odpowiednie zagospodarowanie i rozwój infrastruktury w celu włączenia go do oferty turystycznej, opartej na aktywnym wypoczynku. Działania takie jak np. rozbudowa toru saneczkowego, budowa parku linowego i kompleksu basenów zewnętrznych pozwolą na podniesienie atrakcyjności Parku oraz rozwój i dywersyfikację usług turystycznych MOF. Infrastruktura ta będzie stwarzała możliwości zarówno do urozmaicenia wyjazdu np. poprzez zagwarantowanie dodatkowych atrakcji dzieciom i młodzieży (tor saneczkowy, park linowy) oraz możliwości odpoczynku (np. na basenach) po całodniowym zwiedzaniu kompleksu fortów czy innych zabytków rozmieszczonych w całym MOF. Co

więcej, dzięki zróżnicowanej infrastrukturze będzie ona dostępna przez cały rok, gwarantując tym samym atrakcję dla turystów również w razie niepogody, co wpłynie na podniesienie poziomu ich zadowolenia oraz wydłużenia pobytu na terenie MOF.

W ramach interwencji z tym związanej zaplanowano również budowę Kamper Parku, który będzie stanowił infrastrukturę sprzyjającą wydłużaniu sezonu turystycznego w MOF poprzez umożliwienie turystom dotarcia na jego teren własnym środkiem transportu, niezależnie od połączeń autobusowych i kolejowych, których częstotliwość w pewnym stopniu warunkuje natężenie ruchu turystycznego. Co więcej, dzięki rozwojowi tego typu infrastruktury możliwe będzie wydłużenie pobytu turystów na terenie MOF, co przyniesie korzyści ekonomiczne dla partnerskich gmin.

Wydłużeniu czasu pobytu turystów w MOF będzie również sprzyjała sama oferta – mnogość atrakcji i różnorodność oferowanych usług i pakietów turystycznych. Szerokie możliwości spędzania czasu dla różnych grup docelowych oraz masa atrakcji sprawia, iż turysta, chcąc zwiedzić jak najwięcej, doświadczyć i poznać ducha miejsca, zatrzyma się tutaj na dłużej. W odniesieniu do kluczowych potencjałów MOF, oferta turystyczna będzie miała trzy główne warianty, które można łączyć i przeplatać według indywidualnych preferencji:

- aktywny i bierny wypoczynek na łonie natury oraz w oparciu o infrastrukturę turystyczną (np. kompleks basenów),
- odkrywanie śladów wydarzeń historycznych w postaci fortyfikacji i innych obiektów zabytkowych,
- poznawanie lokalnej kultury i tradycji.

Połączenie tych elementów zapewni szerokie spektrum doświadczeń oraz budowanie więzi turysty z MOF Przemysła, co z kolei zwiększy prawdopodobieństwo powrotu w ulubione miejsca w przyszłości. Zakłada się, że w efekcie budowania oferty ukierunkowanej na turystę świadomego, w oparciu o tożsamość miejsca i jego doświadczenie, w średnio- i długookresowej perspektywie powstanie markowy produkt turystyczny MOF Przemysła.

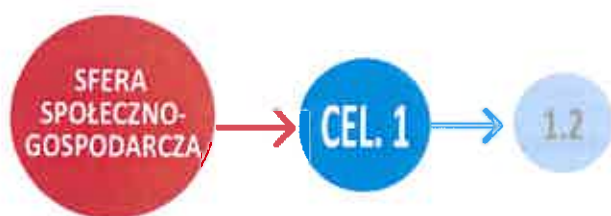
Kluczowymi grupami docelowymi produktu turystycznego MOF są rodziny, przede wszystkim zainteresowane aktywnym wypoczynkiem, zwłaszcza zwiedzaniem za pomocą roweru. Oferta skierowana jest głównie do przyjezdnych, którzy docierają na teren MOF pociągiem lub kamperem, a następnie przesiadają się na rower – zakłada się, że znajdują się wśród nich zarówno rodziny z dziećmi oraz grupy wycieczkowe, jak i pojedynczy turyści.

Głównym celem wypracowania i wdrożenia koncepcji produktu turystycznego MOF Przemysła jest tworzenie warunków do rozwoju branży turystycznej, a tym samym wzmacnianie lokalnej gospodarki

i podniesienie poziomu jej konkurencyjności w regionie. Zakłada się, że rozbudowa oferty turystycznej przełoży się na wzrost natężenia ruchu turystycznego, co z kolei stworzy warunki do rozwoju lokalnych przedsiębiorstw m.in. z branży hotelarskiej czy gastronomicznej. Zakłada się, że w przyszłości realizowane będą pakiety turystyczne włączające do oferty lokalnych przedsiębiorców, stymulujące ich rozwój i zwiększające konkurencyjność na rynku.

Należy podkreślić, że koncepcja produktu turystycznego MOF Przemysła będzie tworzona i rozwijana zgodnie z ideą turystyki zrównoważonej (turystyki odpowiedzialnej), a więc w oparciu o minimalizowanie negatywnego wpływu turystyki na środowisko naturalne, lokalną kulturę oraz społeczność, przy jednoczesnym wykorzystaniu możliwości, jaką niesie ze sobą ruch turystyczny. Podstawą działań jest zatem dążenie do rozwoju regionu poprzez promowanie jego zasobów i zarządzanie nimi w taki sposób, aby zachować zarówno różnorodność biologiczną, jak i integralność kulturową obszaru.

<p>ELEMENTY BUDUJĄCE ATRAKCYJNOŚĆ TURYSTYCZNĄ MOF</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ Silna tożsamość MOF (niematerialne dziedzictwo kulturowe) ◆ Bogate dziedzictwo historyczno-kulturowe (np. fortyfikacje) <ul style="list-style-type: none"> ◆ Walory przyrodniczo-krajobrazowe (np. rzeka San) 	
<p>MOF PRZEMYSŁA</p> <p>Koncepcja produktu turystycznego</p>	
	<p>ELEMENTY SKŁADOWE OFERTY TURYSTYCZNEJ</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ Rowerowe i piesze szlaki i trasy turystyczne <ul style="list-style-type: none"> ◆ Obiekty zabytkowe ◆ Atrakcyjne przyrodniczo tereny ◆ Centrum Dowodzenia Twierdza Przemysł ◆ Infrastruktura turystyczna Parku Sportowo-Rekreacyjnego
<p>GRUPY DOCELOWE</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ Rodziny ◆ Grupy wycieczkowe ◆ Turyści indywidualni 	<p>WARIANTY OFERTY</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ aktywny i bierny wypoczynek na łonie natury oraz w oparciu o infrastrukturę turystyczną ◆ odkrywanie śladów wydarzeń historycznych ◆ poznawanie lokalnej kultury i tradycji

Kierunek działania 1.2

Rozwój oferty kulturalnej i zwiększenie potencjału instytucji kultury w MOF

W odpowiedzi na zidentyfikowane na drodze diagnozy strategicznej deficyty, problemy i potrzeby, wypracowano kierunek działania skupiony na poprawie jakości i dostępności infrastruktury instytucji kultury MOF Przemysła oraz rozszerzeniu ich oferty, a także ochronie i upowszechnianiu dziedzictwa historyczno-kulturowego obszaru. Zaplanowane zadania obejmują zarówno poprawę standardu infrastruktury i bazy lokalowej instytucji kultury, jak rozszerzenie ich oferty poprzez doposażenie oraz odpowiednie zagospodarowanie obiektów, a także konserwację cennych obiektów zabytkowych w celu ich ochrony i zachowania dla przyszłych pokoleń.

Głównym celem interwencji w tym kierunku jest ochrona, rozwój i promowanie bogatego dziedzictwa kulturowego MOF Przemysła oraz wykorzystanie jego elementów do budowania tożsamości lokalnej oraz stymulowania aktywności społecznej. W oparciu o bazę infrastrukturalną i ofertę instytucji kultury możliwe jest bowiem rozwijanie oferty spędzania czasu wolnego oraz wzmacnianie poziomu uczestnictwa mieszkańców w życiu MOF. Pozwoli to na podniesienie jakości życia w Obszarze, co z kolei jest odpowiedzią na obecną sytuację demograficzną MOF wynikającą m.in. z nasilającego się w kraju procesu depopulacji i starzenia się społeczeństwa, co implikuje konieczność podejmowania działań ukierunkowanych na zahamowanie negatywnych trendów migracyjnych i wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego. Zapewnianie nowoczesnej i sprawnej infrastruktury oraz szerokiej oferty usług publicznych skierowanych do wszystkich grup wiekowych jest zatem kluczowym wyzwaniem MOF.

W ramach kierunku działania zaplanowano realizację działań w zakresie ochrony obiektów zabytkowych, kompleksowej modernizacji obiektów oraz poprawy standardu infrastruktury instytucji kultury MOF Przemysła, przede wszystkim prowadzących działalność w jego rdzeniu – mieście Przemysłu – ze względu na fakt ponadlokalnego oddziaływania jego oferty oraz dogodnej lokalizacji warunkującej jej wysoką dostępność. Kluczowym elementem interwencji jest modernizacja infrastruktury Zamku Kazimierzowskiego w Przemysłu, w którym działalność prowadzi Przemyskie Centrum Kultury i Nauki ZAMEK (PCKiN) oraz jego doposażenie w niezbędne sprzęty i materiały, co pozwoli na rozszerzenie oferty kulturalnej zgodnie z potrzebami i oczekiwaniami mieszkańców MOF.

Działalność PCKiN ma ponadlokalny, a nawet ponadregionalny charakter – w 2022 r. PCKiN zorganizował ponad 200 imprez, w których udział wzięło łącznie ok. 30,5 tys. osób, wśród których znaleźli się nie tylko mieszkańcy Przemyśla i jego obszaru funkcjonalnego, ale również całego regionu i kraju. Wynika to nie tylko z lokalizacji miasta w centrum obszaru, co wpływa na wysoką dostępność, ale również z poziomu rozpoznawalności i oddziaływania jego oferty w regionie. Zakłada się zatem, że efekty inwestycji w rozwój przemyskiej instytucji kultury będą dostępne dla mieszkańców wszystkich gmin MOF (projekty te będą miały wpływ na więcej niż jedną gminę MOF). Z uwagi na rangę Przemyśla i jego szerokie oddziaływanie, oferta instytucji kultury w mieście uzupełniana będzie przede wszystkim o wydarzenia o charakterze ponadlokalnym, do udziału w których zapraszani będą mieszkańcy całego obszaru funkcjonalnego. Zakłada się, że nowe elementy oferty PCKiN skupione będą na promocji i upowszechnianiu wspólnego dziedzictwa historyczno-kulturowego MOF oraz skupianiu wokół niego mieszkańców wszystkich partnerskich gmin. Z infrastruktury tworzonej w ramach zaplanowanych działań będą zatem korzystać wszystkie gminy MOF, co będzie możliwe np. dzięki wspólnej organizacji wydarzeń przez partnerskie samorzady oraz wspieraniu uczestnictwa ich mieszkańców w życiu kulturalnym. Modernizacja obiektu instytucji kultury i rozszerzenie jej oferty przełoży się zatem na poprawę jakości ich życia poprzez urozmaicenie możliwości uczestnictwa w kulturze, możliwości spędzania czasu wolnego czy rozwijania pasji, a także budowanie poczucia tożsamości lokalnej i wzmacniania więzi z miejscem zamieszkania.

W celu zachowania cennych zasobów historyczno-kulturowych dla przyszłych pokoleń zaplanowano ponadto realizację robót budowlanych, restauratorskich i konserwatorskich obiektów zabytkowych. Co więcej, ich odpowiednie zagospodarowanie i dostosowanie do udostępnienia na cele kulturalne lub turystyczne oraz włączenie do oferty kulturalnej i turystycznej przyczyni się do podniesienia jej konkurencyjności w regionie. Elementem interwencji w tym zakresie jest zabezpieczenie zabytkowego budynku w Przemyślu (Dom Harcerza), w którym swoją siedzibę ma obecnie Młodzieżowy Dom Kultury. Instytucja ta odgrywa ważną rolę w ofercie edukacyjno-kulturalnej MOF – na przestrzeni lat jej działalność skupiała się na kształtowaniu oraz rozwijaniu pasji i zainteresowań dzieci i młodzieży z Przemyśla i okolicznych gmin. Obiekt, ze względu na historię związaną z kulturą i oświatą, stanowi ważne miejsce utożsamiane przez mieszkańców MOF z wachlarzem możliwości nabywania nowych i doskonalenia posiadanych umiejętności, a także integracji i wspólnego spędzania czasu wolnego. Ze względu na zły stan techniczny budynku konieczne jest jednak podjęcie prac konserwacyjnych, w celu zachowania jego walorów zabytkowych oraz umożliwienia zachowania jego funkcji kulturalno-oświatowej cennej dla mieszkańców całego MOF Przemyśla.

Kierunek działania 1.2. jest komplementarny wobec interwencji zaplanowanej w ramach Kierunku działania 1.1. pod kątem rozwoju oferty turystycznej MOF. Ochrona, odpowiednie zagospodarowanie i promocja walorów historyczno-kulturowych MOF przyczyni się bowiem do poprawy jego atrakcyjności turystycznej. Włączenie cennych zasobów kulturowych do oferty turystycznej Obszaru wpłynie podniesienie poziomu jej konkurencyjności oraz na zwiększenie natężenia ruchu turystycznego.

Uzasadnienie zintegrowania Celu ZIT 1.

Wyznaczone w ramach 1. celu strategicznego kierunki działań są ze sobą spójne i wzajemnie się uzupełniają. Oba bazują bowiem na wykorzystaniu wspólnych dla wszystkich partnerskich gmin MOF potencjałów historyczno-kulturowych i przyrodniczych do rozwijania funkcji turystycznych Obszaru oraz stymulowania poziomu uczestnictwa jego mieszkańców w życiu społecznym. Zakłada się, że realizacja zaplanowanych działań przyczyni się do podniesienia atrakcyjności turystycznej Obszaru, a tym samym do dywersyfikacji lokalnej gospodarki i wzmocnienia jej konkurencyjności. To z kolei przełoży się na poprawę warunków życia w gminach MOF i zwiększenie atrakcyjności osiedleńczej Obszaru.

Cel ZIT 1 charakteryzuje nie tylko komplementarność wyznaczonych w jego ramach kierunków działań, ale również komplementarność wobec Celu ZIT 2. Dzięki równolegle realizowanej interwencji w wymiarze społeczno-gospodarczym (Cel ZIT 1) oraz funkcjonalno-przestrzennym (Cel ZIT 2) możliwy będzie wielokierunkowy rozwój MOF, który przełoży się na poprawę jego konkurencyjności zarówno pod kątem osiedleńczym, jak i gospodarczym. Działania zaplanowane w ramach obu celów ZIT wzajemnie się uzupełniają, a łącznym rezultatem ich realizacji będzie podniesienie poziomu atrakcyjności obszaru funkcjonalnego dla obecnych i przyszłych mieszkańców, turystów oraz potencjalnych inwestorów. Zakłada się, że efekty realizacji poszczególnych działań w ramach obu celów ZIT będą spójne, zintegrowane i pozwolą na kompleksowy rozwój całego obszaru funkcjonalnego.

Realizacja zadań zaplanowanych w ramach Celu ZIT 1 przyczyni się do rozwoju społeczno-gospodarczego MOF Przemysła. Wspólnym dla partnerskich gmin efektem realizacji założeń interwencji będzie podniesienie atrakcyjności turystycznej Obszaru, a tym samym wzmocnienie lokalnej gospodarki. Ponadto, inwestycje związane z rozwojem infrastruktury służącej promocji i zachowaniu dziedzictwa historyczno-kulturowego i uczestnictwu w życiu kulturalnym, będą sprzyjały zacieśnianiu więzi społecznych oraz podnoszeniu poziomu aktywności społecznej w MOF, a więc przełożą się na wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego Obszaru.

Planowane rezultaty działań:

- Rozwój funkcji turystycznych MOF,

- Dywersyfikacja lokalnej gospodarki i poprawa sytuacji na rynku pracy,
- poprawa jakości i dostępności oferty instytucji kultury,
- ochrona i upowszechnianie dziedzictwa historyczno-kulturowego i zasobów przyrodniczych MOF,
- wzmacnianie poczucia tożsamości lokalnej wśród mieszkańców MOF,
- poprawa jakości i dostępności oferty spędzania czasu wolnego,
- poprawa warunków do zacieśniania więzi społecznych i podnoszenia poziomu aktywności społecznej,
- podniesienie atrakcyjności osiedleńczej obszaru oraz jego konkurencyjności w regionie.

Poprawa sytuacji MOF Przemysła w sferze przestrzenno-środowiskowej będzie możliwa dzięki realizacji celu związanego z integracją przestrzenno-funkcjonalną miasta rdzenia z jego obszarem funkcjonalnym oraz poprawę standardu przestrzeni publicznych. Aby zrealizować obrany cel, zaplanowano realizację działań ukierunkowanych na rewitalizację przestrzeni publicznych oraz rozwój mobilności miejskiej. Interwencja zakłada zatem osiągnięcie wysokiego poziomu integracji dzięki kształtowaniu spójnej, komplementarnej wobec siebie oferty poszczególnych gmin w zakresie usług transportowych i możliwości spędzania czasu wolnego.

Zakłada się, że w wyniku realizacji celu poprawie ulegnie przede wszystkim poziom skomunikowania Obszaru oraz standard przestrzeni publicznych, co z kolei przełoży się na podniesienie jakości i komfortu życia mieszkańców.

Poniżej przedstawiono charakterystykę kierunków działań, która stanowi uszczegółowienie zaplanowanej interwencji.

Kierunek działania 2.1**Rewitalizacja przestrzeni publicznych związana z rozwojem oferty spędzania czasu wolnego**

Dostępność atrakcyjnych przestrzeni publicznych wpływa przede wszystkim na jakość życia mieszkańców poprzez zaspokajanie potrzeb w zakresie możliwości spędzania czasu wolnego zgodnie z indywidualnymi potrzebami oraz integracji (np. sąsiedzkiej), a także obcowania z przyrodą czy wrażeń estetycznych. Takie funkcje pełnią przede wszystkim parki, zieleńce i inne tereny projektowane z myślą o zieleni, a także skwery i place zlokalizowane np. w pobliżu obiektów użyteczności publicznej, czy w obrębie osiedli mieszkaniowych. W MOF Przemysław istotną rolę w strukturze funkcjonalno-przestrzennej odgrywa przede wszystkim rzeka San, stanowiąca zarówno kluczowy zasób przyrodniczy, jak i potencjał do kształtowania atrakcyjnych przestrzeni publicznych zlokalizowanych wzdłuż jej koryta. Odpowiednio przygotowane i zagospodarowane bulwary Sanu pełnią bowiem przede wszystkim funkcje rekreacyjno-sportowe, a także turystyczne.

Interwencja w ramach kierunku działania 2.1. opiera się na wykorzystaniu potencjału istniejących terenów zielonych oraz innych przestrzeni i obiektów publicznych, w tym tych, które utraciły swoje dawne funkcje ze względu na postępującą degradację. Elementem realizowanych działań będzie fizyczna odnowa, uporządkowanie przestrzeni publicznych oraz ich uzupełnienie o niezbędną infrastrukturę w celu zapewnienia mieszkańcom MOF atrakcyjnych i wielofunkcyjnych miejsc spędzania czasu wolnego.

Zakłada się, że w rezultacie tej interwencji zwiększą się możliwości wypoczynku i aktywności mieszkańców oraz ich integracji, co z kolei przełoży się na jakość ich życia. Co więcej, racjonalne zagospodarowanie terenów zielonych przyczyni się nie tylko do rozwoju oferty rekreacyjno-wypoczynkowej MOF, ale również do poprawy estetyki przestrzeni publicznych oraz eliminowania zjawisk takich jak np. miejska wyspa ciepła, co ma istotne znaczenie dla komfortu i jakości życia mieszkańców. Powierzchnie biologicznie czynne oraz nasadzenia w postaci krzewów czy drzew sprzyjają bowiem utrzymaniu wysokiej jakości środowiska dzięki pozytywnemu wpływowi na stan powietrza i odpowiedni klimat akustyczny.

Kluczową funkcją odpowiednio dostosowanych obiektów oraz zagospodarowanych przestrzeni publicznych jest również zapewnianie warunków do podtrzymywania i zacieśniania więzi społecznych. Sprzyja temu np. organizacja imprez plenerowych i inicjowanie spotkań sąsiedzkich. Odpowiednie przygotowanie tego typu elementów umożliwiające ich wszechstronne wykorzystanie pozwoli zatem na maksymalizację pozytywnych rezultatów i realnie przełoży się na wzrost społeczny MOF.

W przypadku przestrzeni publicznych i obiektów użyteczności publicznej istotną kwestią jest ich dostępność, w tym także dla osób ze szczególnymi potrzebami. Elementami ograniczającymi możliwości przemieszczania się w przestrzeni i jej użytkowanie są przede wszystkim bariery architektoniczne, np. schody i krawężniki, a także bariery techniczne (brak zastosowania odpowiednich rozwiązań technicznych) i komunikacyjne (utrudniające komunikację). Obecnie w przestrzeni publicznej MOF sukcesywnie wdrażane są usprawnienia takie jak m.in. miejsca parkingowe dostosowane do osób z niepełnosprawnościami oraz przejścia dla pieszych z udogodnieniami np. w postaci sygnałów dźwiękowych. W celu zapewnienia pełnej dostępności, zarówno przestrzeni publicznych, jak i obiektów użyteczności publicznej, konieczne jest dalsze ich modernizowanie i dostosowywanie pod kątem potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami.

Kierunek działania 2.2

Rozwój mobilności miejskiej

W kontekście rozwoju MOF, zarówno przestrzennego, jak i społeczno-gospodarczego, istotną rolę odgrywa infrastruktura drogowa i okołodrogowa oraz kwestie związane z dostępnością transportową. Zapewnienie dostępu do sprawnej komunikacji miejskiej oraz rozwijanie sieci połączeń drogowych i kolejowych pozwala nie tylko na ograniczenie zjawiska wykluczenia transportowego, ale również wpływa na atrakcyjność turystyczną i inwestycyjną Obszaru. Obecnie niski poziom skomunikowania w obrębie MOF jest istotnym problemem, wynikającym przede wszystkim z niedostatecznie rozwiniętego systemu transportu zbiorowego i niskiego poziomu integracji poszczególnych środków transportu. Implikuje to nie tylko obniżony poziom komfortu podróży, ale również znacząco wpływa na stan środowiska, a tym samym zdrowie i jakość życia mieszkańców Obszaru. Brak atrakcyjnej alternatywy dla indywidualnych środków transportu przekłada się bowiem na zwiększone natężenie ruchu drogowego, które jest źródłem zanieczyszczeń powietrza i generuje nadmierny hałas.

Kluczowym wyzwaniem w tym zakresie jest zatem kształtowanie atrakcyjnego systemu komunikacji zbiorowej stanowiącego alternatywę dla indywidualnych środków transportu, co wymaga podjęcia konsekwentnych działań obejmujących zarówno rozbudowę i modernizację infrastruktury, jak i rozszerzanie i poprawę jakości oferty transportowej. Podstawą zaplanowanych działań będzie dążenie

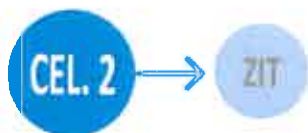
do stworzenia spójnego dla MOF, nowoczesnego i przyjaznego środowisku systemu komunikacji odpowiadającego potrzebom mieszkańców. W tym celu konieczne jest wypracowanie Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej (SUMP) – dokumentu obejmującego wszystkie gminy MOF, wyznaczającego kierunki działań i zawierającego plan wdrożenia założeń transportowych. Opracowanie i przyjęcie SUMP pozwoli na integrację wszelkich środków transportu dostępnych na terenie MOF oraz zapewnienie bezpieczeństwa w ruchu drogowym, w tym przede wszystkim pieszym i rowerzystom. Ponadto, wdrożenie działań związanych z rozwojem zrównoważonej mobilności miejskiej przyczyni się do redukcji zanieczyszczenia powietrza i hałasu, a tym samym poprawy stanu środowiska i jakości życia mieszkańców.

W ramach kierunku działania 2.2. zaplanowano również realizację zadań związanych z rozbudową i modernizacją infrastruktury transportu publicznego w MOF. Remont i/lub montaż nowych wiat przystankowych wraz z zagospodarowaniem ich otoczenia pozwoli nie tylko na poprawę bezpieczeństwa i komfortu podróżnych, ale również przełoży się na podniesienie jakości przestrzeni publicznych. Ponadto, istotnym elementem zaplanowanych działań będzie zakup autobusów z napędem elektrycznym oraz rozbudowa infrastruktury do ich ładowania. Dzięki wdrożeniu niski- i zeroemisyjnych pojazdów do taboru autobusowego możliwe będzie usprawnienie systemu transportowego oraz ograniczenie emisji zanieczyszczeń do środowiska. Rezultatem realizacji zaplanowanych działań będzie również poprawa dostępności komunikacyjnej i zwiększenie dostępu do szerokiej oferty usług i infrastruktury czasu wolnego na terenie całego MOF.

Zakres zaplanowanych działań wynika z diagnozy przeprowadzonej w ramach prac nad Strategią ZIT MOF Przemysł oraz jest spójny z założeniami dokumentów strategicznych Miasta Przemysła związanych z mobilnością, tj. *Strategią Rozwoju Elektromobilności Miasta Przemysła* i *Planem Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego dla Miasta Przemysła na lata 2021-2030*. Ponadto, planowane działania w obszarze mobilności miejskiej są spójne z interwencją planowaną w ramach regionalnego planu transportowego, którym w przypadku województwa podkarpackiego będzie Program Strategicznego Rozwoju Transportu Województwa Podkarpackiego do roku 2030 (PSRT WP). Zgodnie z założeniami strategicznych dokumentów, przez teren MOF Przemysła przebiegają drogi wojewódzkie, wobec których zaplanowano realizację inwestycji o charakterze ponadlokalnym: połączenie Przemysła z Bieszczadami – odcinek Przemysł – DW 890 oraz przebudowa/rozbudowa DW 881 na odcinku Pruchnik – Żurawica, a także budowa odcinka drogi wojewódzkiej nr 881 łączącej drogę krajową nr 77 z terminalem kolejowym T1 w Żurawicy. Inwestycje te mają realizować cel podstawowy 2 PSRT WP, zakładający zapewnienie transportowej spójności wewnętrznej województwa. Ponadto, dla MOF Przemysła zaplanowano działania o charakterze

lokalnym, dla których priorytetem jest przede wszystkim poprawa warunków dojazdowych do miasta-rdzenia.

Uzasadnienie zintegrowania Celu ZIT 2.

Wyznaczone w ramach 2. celu strategicznego kierunki działań są ze sobą spójne, a realizacja zaplanowanych w ich ramach działań pozwoli na integrację funkcjonalno-przestrzenną MOF. Kształtowanie zintegrowanej oferty usług transportowych oraz rozwijanie infrastruktury komunikacyjnej w Przemysłu i jego obszarze funkcjonalnym (kierunek działania 2.1.) pozwoli na wzmocnienie powiązań między poszczególnymi gminami. To z kolei przełoży się na zwiększenie dostępności szerokiego wachlarza oferty usług, w tym oferty spędzania czasu wolnego, jaką stanowią m.in. przestrzenie publiczne objęte interwencją w ramach kierunku działania 2.1. Ponadto, zagospodarowywanie i rozwijanie tych przestrzeni publicznych (przede wszystkim terenów zieleni) w poszczególnych gminach pozwoli na tworzenie swego rodzaju sieci miejsc o funkcjach rekreacyjnych i integracyjnych, co przełoży się na poprawę jakości i spójności struktury funkcjonalno-przestrzennej MOF. Realizacja działań zaplanowanych w ramach kierunków działań 2.1. i 2.2. pozwoli zatem na podwyższenie jakości i komfortu życia mieszkańców obszaru.

Cel ZIT 2 jest komplementarny wobec Celu ZIT 1 z uwagi na fakt, iż dzięki jego realizacji możliwe będzie kształtowanie dogodnych warunków do wzrostu społeczno-gospodarczego MOF. Dzięki integracji przestrzenno-funkcjonalnej Obszaru poprawie ulegnie m.in. dostępność komunikacyjna, a tym samym zwiększy się poziom dostępności usług publicznych, co z kolei przełoży się na wzrost jakości życia w MOF.

Cele strategiczne ZIT są spójne i wzajemnie się uzupełniają, a ich realizacja pozwoli na kompleksowy rozwój MOF. Efekty kierunków działań przyczynią się do osiągnięcia zakładanych celów, a ich efekty będą spójne, zintegrowane i pozwolą na kompleksowy rozwój całego obszaru funkcjonalnego. Niniejsza strategia w zintegrowany i kompleksowy sposób odpowiada na potrzeby społeczności lokalnej oraz wykorzystuje potencjał MOF Przemysła.

Realizacja zadań zaplanowanych w ramach Celu ZIT 2 przyczyni się do wielokierunkowego rozwoju MOF Przemysła. Wspólnym dla partnerskich gmin efektem realizacji założeń interwencji będzie poprawa ładu przestrzenno-funkcjonalnego w MOF, a tym samym podniesienie poziomu osiedleńczej i inwestycyjnej Obszaru. Rozwój mobilności miejskiej przełoży się z kolei na poprawę dostępności usług publicznych oraz stan środowiska, co z kolei wpłynie również na komfort i jakość życia mieszkańców.

Planowane rezultaty działań:

- Wzrost poziomu integracji funkcjonalno-przestrzennej MOF,

- Poprawa dostępności komunikacyjnej w obrębie MOF,
- Rozwój możliwości spędzania czasu wolnego,
- Poprawa warunków do tworzenia i zacieśniania więzi społecznych,
- Poprawa jakości środowiska poprzez ograniczenie emisji zanieczyszczeń z transportu.

4.2 Uzasadnienie logiki ZIT

W odniesieniu do interwencji strategicznej wypracowano przedsięwzięcia zintegrowane, których realizacja przyczyni się do osiągnięcia wypracowanych celów ZIT. Przedsięwzięcie zintegrowane to projekt, którego założenia wpisują się w cele rozwojowe obszaru funkcjonalnego i są ukierunkowane na rozwiązywanie wspólnych problemów rozwojowych. Ze względu na charakter projektów zintegrowanych, mają one zatem wpływ na więcej niż jedną gminę tworzącą dany MOF, przez co rekomendowanym sposobem jego wdrażania jest formuła partnerska. Każdy projekt musi być jednoznacznie powiązany z innymi projektami w strategii i realizować przynajmniej jeden z poniższych warunków:¹⁸

- wspieranie rozwoju gospodarczego,
- dążenie do neutralności klimatycznej,
- wpływanie na zwiększenie dostępności do usług publicznych,
- realne przekładanie się na poprawę jakości życia mieszkańców,
- opieranie się na inteligentnym zarządzaniu.

Przedsięwzięcia zintegrowane zaplanowane do realizacji w ramach Strategii ZIT muszą zatem cechować się komplementarnością, co oznacza, że ich wdrażanie przyczyni się do wielokierunkowego rozwoju obszaru funkcjonalnego. Ponadto, poszczególne zadania powinny przynosić wspólny efekt, rezultat lub produkt końcowy dla partnerskich gmin. Istotny jest zatem przewidywany zasięg oddziaływania konkretnych przedsięwzięć, wyrażany m.in. poprzez zapewnienie szerokiego dostępu do nowoutworzonej w ramach interwencji strategicznej infrastruktury dla mieszkańców więcej niż jednej gminy MOF.

Schemat i logika interwencji ZIT wynika również z zapisów Programu Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027, w którym jako planowane do realizacji w ramach projektów zintegrowanych wskazano następujące typy działań:

Priorytet 6:

- ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych,

¹⁸ Zasady realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027

- ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury,
- ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa naturalnego i ekoturystyki poza obszarami Natura 2000,
- fizyczna odnowa i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych,
- uzbrajanie terenów inwestycyjnych;

Priorytet 3:

- zintegrowany i efektywny system publicznego transportu zbiorowego na terenie miast i ich obszarów funkcjonalnych.

Ponadto, wsparciem finansowym dla wdrażanego priorytetu mobilności publicznej są środki FEPW 2021-2027 w ramach priorytetu FEPW.03 Zrównoważona mobilność miejska. Wsparciem będą objęte projekty kompleksowe z zakresu ekologicznych, zintegrowanych systemów mobilności miejskiej (obejmujących transport miejski i aktywne formy mobilności), przyczyniające się do zmniejszenia emisji zanieczyszczeń, hałasu i zwiększenia efektywności przemieszczania się w miastach i ich obszarach funkcjonalnych.

W odniesieniu do zdefiniowanych celów strategicznych ZIT oraz z uwzględnieniem zakresu wsparcia w ramach Programu FEP 2021-2027 wypracowano przedsięwzięcia zintegrowane.

W celu identyfikacji projektów rekomendowanych do wsparcia na etapie prac nad Strategią przeprowadzono szereg spotkań z przedstawicielami gmin MOF Przemysła oraz członkami Ciała Doradczego. Uczestnicy spotkań zostali zapoznani z kryteriami i wymogami stawianymi strategii ZIT, w tym w szczególności kryterium wyboru projektów, które mają charakter terytorialny. W trakcie spotkań i warsztatów strategicznych przeprowadzono dyskusje dotyczące kluczowych potrzeb rozwojowych oraz potencjału MOF określonych na drodze diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej obszaru. W odpowiedzi na zidentyfikowane w czasie dyskusji wyzwania, w ramach spotkań określono priorytety w ramach ZIT, związane z:

- rozszerzeniem oferty turystycznej MOF i poprawą jej konkurencyjności,
- rozbudową i modernizacją infrastruktury rowerowej,
- modernizacją obiektów instytucji kultury oraz ich wyposażeniem w niezbędny sprzęt,
- wykorzystaniem potencjału dziedzictwa historyczno-kulturowego MOF, w tym zagospodarowaniem obiektów zabytkowych na cele kulturalne i turystyczne,
- rewitalizacją przestrzeni publicznych na cele rekreacyjno-wypoczynkowe i integracyjne,
- modernizacją infrastruktury komunikacji miejskiej oraz rozwojem oferty transportowej w MOF.

W odniesieniu do określonych priorytetów partnerskie gminy MOF zgłaszały projekty rekomendowane do dofinansowania zgodnie z warunkami Programu i z uwzględnieniem kluczowych potrzeb w zakresie wspierania ich dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego. Każda z gmin, po identyfikacji najpilniejszych potrzeb oraz gruntownej analizie posiadanych potencjałów i możliwości ich wykorzystania w celu wielokierunkowego rozwoju całego MOF, zgłaszała kluczowe projekty w formie zestawień zawierających tytuł, planowany zakres i szacowaną wartość przedsięwzięcia. W efekcie powstała lista projektów podstawowych i rezerwowych, które następnie zestawiono w projekty zintegrowane zgodnie z obszarami tematycznymi. Listy te i poszczególne projekty podlegały dyskusjom prowadzonym na spotkaniach partnerskich gmin oraz z udziałem partnerów społeczno-gospodarczych, a także roboczym konsultacjom z Instytucją Zarządzającą programem regionalnym Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027 (IZ). Rezultatem dyskusji były sugestie i ustalenia dotyczące finalnych zakresów przedsięwzięć uwzględniające szerokie oddziaływanie obejmujące cały MOF, przy jednoczesnym zachowaniu wymogów stawianych przez IZ. Ostateczna lista projektów wraz z projektem Strategii ZIT MOF Przemysł została również zaopiniowana przez Zespół Doradczy.

Projekty i zadania wchodzące w skład poszczególnych przedsięwzięć zintegrowanych wpisują się w cele rozwoju obszaru funkcjonalnego objętego instrumentem, tj. ujęte w Strategii ZIT MOF Przemysła na lata 2021-2030 i są ukierunkowane na rozwiązywanie wspólnych problemów i wyzwań gmin wchodzących w skład MOF, a także wykorzystanie ich potencjału rozwojowego.

Przedsięwzięcia zintegrowane zaplanowane do realizacji w ramach Strategii ZIT MOF Przemysła obejmują swoim zasięgiem często więcej niż jedną gminę i uzupełniają się wzajemnie, co oznacza, że ich wdrażanie przyczyni się do wielokierunkowego rozwoju obszaru funkcjonalnego. Ponadto, zakłada się, że realizacja poszczególnych zadań przyniesie wspólny efekt, rezultat lub produkt końcowy dla partnerskich gmin. Istotny jest zatem przewidywany zasięg oddziaływania konkretnych przedsięwzięć, wyrażany m.in. poprzez zapewnienie szerokiego dostępu do nowoutworzonej w ramach interwencji strategicznej infrastruktury dla mieszkańców więcej niż jednej gminy MOF.

Wszystkie zadania wybrane do realizacji w ramach interwencji niniejszej strategii są ze sobą spójne i mają zintegrowany charakter. Zaplanowano bowiem wyłącznie przedsięwzięcia, które przyczynią się do wielokierunkowego rozwoju MOF Przemysła, a z ich efektów będzie mogła korzystać cała społeczność przedmiotowego obszaru. Zakres poszczególnych działań uwzględnia zadania skupione na wykorzystywaniu posiadanych potencjałów i niwelowaniu deficytów rozwojowych, a zasięg ich oddziaływania obejmuje cały obszar MOF.

Poniżej przedstawiono strukturę projektów zintegrowanych w odniesieniu do typów przedsięwzięć objętych wsparciem w ramach FEP 2021-2027 i FEPW 2021-2027 oraz celów strategicznych i kierunków działania określonych w Strategii ZIT MOF Przemysł.

<p>PRIORYTET 6 – ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE</p> <p>Cel szczegółowy 5(i) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich</p> <p>Priorytet 6 – typy przedsięwzięć:</p>	<p>CEL ZIT 1. Tworzenie warunków do rozwoju społeczno-gospodarczego MOF Przemysła poprzez podnoszenie jakości życia oraz wzmacnianie konkurencyjności lokalnej gospodarki</p>	
		<p>Kierunek działania</p> <p>Przedsięwzięcie zintegrowane</p>
<p>I. Ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych</p>	<p>1.1. Wzmocnienie konkurencyjności MOF pod kątem turystycznym</p>	<p>Stworzenie produktu turystycznego MOF Przemysłu w oparciu o jego walory historyczno-kulturowe i przyrodnicze</p>
		<p>Rowerem po polu bitwy Twierdzy Przemysł – stworzenie szlaku turystycznego</p>
<p>II. Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury</p>	<p>1.2. Rozwój oferty kulturalnej i zwiększenie potencjału instytucji kultury w MOF</p>	<p>Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego MOF Przemysłu i usług w dziedzinie kultury</p>
		<p>Rozwój i ochrona obiektów kultury</p>

<p>Priorytet 6 – typy:</p>	<p>IV. Fizyczna odnowa i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych</p>	<p>CEL ZIT 2. Integracja przestrzenno-funkcjonalna Przemysła z jego obszarem funkcjonalnym oraz poprawa standardu przestrzeni publicznych</p> <p>Kierunek działania Przedsięwzięcie zintegrowane</p> <p>2.1. Rewitalizacja przestrzeni publicznych związana z rozwojem oferty spędzania czasu wolnego</p> <p>Odnowa i zagospodarowanie przestrzeni publicznych MOF Przemysłu zwiększających możliwości wypoczynku i rekreacji</p> <p>Rozwój oferty spędzania czasu wolnego</p>	<p>CEL ZIT 2. Integracja przestrzenno-funkcjonalna Przemysła z jego obszarem funkcjonalnym oraz poprawa standardu przestrzeni publicznych</p> <p>Kierunek działania Przedsięwzięcie zintegrowane</p> <p>2.2. Rozwój mobilności miejskiej</p> <p>Modernizacja infrastruktury komunikacji miejskiej i rozwój oferty transportowej</p> <p>Ekologicznie i komfortowo - zmieniamy transport miejski w Przemysłu i jego obszarze funkcjonalnym</p>
<p>PRIORYTET 3 - MOBILNOŚĆ MIEJSKA</p> <p>Cel szczegółowy 2(viii) Zintegrowany i efektywny system publicznego transportu zbiorowego na terenie miast i ich obszarów funkcjonalnych</p>	<p>Priorytet FEPW.03 Zrównoważona mobilność miejska</p>		

4.3. Matryca Strategii ZIT

Cel strategiczny ZIT	Kierunek działania	Priorytet FEP 2021-2027	Cel szczegółowy FEP 2021-2027	Tytuł projektu zintegrowanego
<p>CEL ZIT 1. Tworzenie warunków do rozwoju społeczno-gospodarczego MOF Przemysła poprzez podnoszenie jakości życia oraz wzmacnianie konkurencyjności lokalnej gospodarki</p>	<p>Kierunek działania 1.1. Wzmocnienie konkurencyjności MOF pod kątem turystycznym</p>	<p>PRIORYTET 6 – ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE</p>	<p>Cel szczegółowy 5(i) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich</p>	<p>Stworzenie produktu turystycznego MOF Przemysła w oparciu o jego walory historyczno-kulturowe i przyrodnicze</p>
	<p>Kierunek działania 1.2. Rozwój oferty kulturalnej i zwiększenie potencjału instytucji kultury w MOF</p>			<p>Rowerem po polu bitwy Twierdzy Przemysła – stworzenie szlaku turystycznego</p>
	<p>Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego MOF Przemysła: usług w dziedzinie kultur</p>			
	<p>Rozwój i ochrona obiektów kultury</p>			

<p>CEL ZIT 2. Integracja przestrzenno-funkcjonalna Przemysła z jego obszarem funkcjonalnym oraz poprawa standardu przestrzeni publicznych</p>	<p>Kierunek działania 2.1. Rewitalizacja przestrzeni publicznych związana z rozwojem oferty spędzania czasu wolnego</p>			<p>Odnowa i zagospodarowanie przestrzeni publicznych MOF Przemysł zwiększających możliwości wypoczynku i rekreacji</p>
				<p>Rozwój oferty spędzania czasu wolnego</p>
	<p>Kierunek działania 2.2. Rozwój mobilności miejskiej</p>	<p>PRIORYTET 3 - MOBILNOŚĆ MIEJSKA</p>	<p>Cel szczegółowy 2(viii) Zintegrowany i efektywny system publicznego transportu zbiorowego na terenie miast i ich obszarów funkcjonalnych</p>	<p>Modernizacja infrastruktury komunikacji miejskiej i rozwój oferty transportu</p>
		<p>Priorytet FEPW.03 Zrównoważona mobilność miejska</p>		<p>Ekologicznie i komfortowo zmieniamy transport miejski w Przemysłu i jego obszar funkcjonalnym</p>

5. Poziom operacyjny

Zgodnie z przepisami i wytycznymi zawartymi w Umowie Partnerstwa, Ustawie z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 i Zasadach realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027, strategia ZIT, pełniąca rolę strategii terytorialnej (w odniesieniu do zapisów art. 29 rozporządzenia ogólnego) składa się z sześciu elementów:

1. syntezy diagnozy obszaru realizacji ZIT wraz z analizą problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych, w tym wzajemnych powiązań gospodarczych, społecznych i środowiskowych,
2. celów, które mają być zrealizowane w ramach ZIT uwzględniających podejście zintegrowane, oczekiwane wskaźniki rezultatu i produktu, powiązania z właściwym programem,
3. listy projektów wraz z informacją na temat sposobu ich wyboru oraz powiązania z innymi projektami,
4. źródeł finansowania,
5. warunków i procedur obowiązujących w realizacji Strategii ZIT,
6. opisu procesu zaangażowania partnerów społecznych i gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób ze specjalnymi potrzebami, równości płci i niedyskryminacji w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem Strategii ZIT oraz sprawozdanie z jego konsultacji społecznych.

W odniesieniu do ww. wytycznych, w niniejszym rozdziale zawarto zestawienie list projektów: podstawowych i rezerwowych, realizujących cele Strategii ZIT MOF Przemysłu. Karty poszczególnych projektów zintegrowanych zawierają kluczowe informacje o planowanych przedsięwzięciach, tj. m.in. partnerów i lokalizację projektu, ich zakres rzeczowy oraz wskaźniki produktu i rezultatu, a także budżet. Ponadto, dla każdego z projektów określono zakres komplementarności z kluczowymi dokumentami strategicznymi poprzez odniesienie do celu szczegółowego FEP 2021-2027, celu Strategii ZIT oraz priorytetu Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackie 2030. Zgodnie z wytycznymi, przedstawiono również opis procesu wskazania projektu¹⁹ i zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych (...) oraz wskazano powiązania z innymi projektami ze Strategii ZIT.

¹⁹ Proces wskazania projektów został przedstawiony szczegółowo w rozdziale 4.2 Uzasadnienie logiki ZIT.

5.1 Lista projektów podstawowych wybieranych w sposób niekonkurencyjny

1.	Tytuł projektu	Stworzenie produktu turystycznego MOF Przemysł w oparciu o jego walory historyczno-kulturowe i przyrodnicze
1.	Priorytet FEP 2021-2027	PRIORYTET 6 – ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE
2.	Cel szczegółowy FEP 2021-2027	Cel szczegółowy 5(i) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich
3.	Typ projektu	Ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych
4.	Cel Strategii ZIT	CEL ZIT 1. Tworzenie warunków do rozwoju społeczno-gospodarczego MOF Przemysła poprzez podnoszenie jakości życia oraz wzmacnianie konkurencyjności lokalnej gospodarki
5.	Priorytet Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackie 2030	3.5. Rozwój infrastruktury służącej prowadzeniu działalności gospodarczej i turystyki
6.	Lider projektu/partnerzy projektu	Lider: Miasto Przemysł Partnerzy: Gmina Przemysł, Gmina Krasiczyn, Gmina Medyka, Gmina Żurawica, Gmina Orły
7.	Forma prawna wnioskodawcy	jednostka samorządu terytorialnego
8.	Lokalizacja projektu	Miasto Przemysł, Gmina Przemysł, Gmina Krasiczyn, Gmina Medyka, Gmina Żurawica, Gmina Orły
9.	Zakres rzeczowy – typ projektu zgodny z FEP 2021-2027	<p>Miasto Przemysł – ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych poprzez rozbudowę infrastruktury turystycznej oraz zagospodarowanie jej bezpośredniego otoczenia wraz z infrastrukturą poprawiającą dostępność obiektów i atrakcji turystycznych; budowa infrastruktury rowerowej i pieszej wraz z towarzyszącą infrastrukturą turystyczną</p> <p>Gmina Przemysł - rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych poprzez budowę infrastruktury rowerowej w postaci tras rowerowych wraz z towarzyszącą infrastrukturą turystyczną</p> <p>Gmina Krasiczyn - Budowa infrastruktury rowerowej w postaci ścieżki rowerowej wraz z towarzyszącą infrastrukturą turystyczną</p> <p>Gmina Medyka - Budowa ścieżki rowerowej wraz z towarzyszącą infrastrukturą turystyczną</p> <p>Gmina Żurawica - Budowa ścieżki rowerowej wraz z infrastrukturą towarzyszącą</p> <p>Gmina Orły - Budowa turystycznej infrastruktury rowerowej w gminie Orły wraz z infrastrukturą towarzyszącą</p>
10.	Wskaźniki produktu i rezultatu	<p>Wskaźniki produktu: Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego - 100 005 osób Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego – 1 szt. Zintegrowane projekty rozwoju terytorialnego – 1 szt. Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem – 5 szt. Liczba wspartych obiektów o charakterze niezabytkowym – 1 szt. Liczba powstałych Miejsc Obsługi Rowerzystów (MOR) – 9 szt.</p> <p>Wspierana infrastruktura rowerowa – 47,9 km</p> <p>Wskaźniki rezultatu: Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem – 90 000 osób Roczna liczba turystów korzystających ze szlaków rowerowych – 17 000 osób</p>

		Roczna liczba turystów korzystających ze wspartych szlaków turystycznych – 17 000 osób Roczna liczba użytkowników infrastruktury rowerowej – 33 500 osób			
	Budżet projektu – źródło finansowania	Szacowana wartość całkowita projektu (EUR)	Szacowana wartość wydatków kwalifikowalnych (EUR)	Szacowana wartość dofinansowania ze środków FEP 2021-2027 (EUR)	Szacowana wartość wkładu własnego (EUR)
	Gmina Krasiczyn	1 555 555,00	1 555 555,00	883 289,99	672 265,01
	Gmina Medyka	564 602,66	564 602,66	479 912,26	84 690,40
	Gmina Orły	1 727 955,80	1 727 955,80	1 468 762,43	259 193,37
	Gmina Przemysł	2 165 669,47	2 165 669,47	1 840 819,05	324 850,42
	Gmina Żurawica	618 637,95	618 637,95	525 842,26	92 795,69
	Miasto Przemysł	9 172 861,09	8 083 663,85	6 871 114,27	2 301 746,82
11.	RAZEM	15 805 281,97	14 716 084,73	12 069 740,26	3 735 541,71
	Budżet projektu – źródło finansowania	Szacowana wartość całkowita projektu (PLN) wg kursu 1€ = 4,3 zł	Szacowana wartość wydatków kwalifikowalnych (PLN) wg kursu 1€ = 4,3zł	Szacowana wartość dofinansowania ze środków FEP 2021-2027 (PLN) wg kursu 1€ = 4,3 zł	Szacowana wartość wkładu własnego (PLN) wg kursu 1€ = 4,3 zł
	Gmina Krasiczyn	6 688 886,50	6 688 886,50	3 798 146,96	2 890 739,54
	Gmina Medyka	2 427 791,46	2 427 791,46	2 063 622,74	364 168,72
	Gmina Orły	7 430 209,94	7 430 209,94	6 315 678,45	1 114 531,49
	Gmina Przemysł	9 312 378,72	9 312 378,72	7 915 521,91	1 396 856,81
	Gmina Żurawica	2 660 143,19	2 660 143,19	2 261 121,72	399 021,47
	Miasto Przemysł	39 443 302,68	34 759 754,53	29 545 791,35	9 897 511,33
	RAZEM	67 962 712,49	63 279 164,34	51 899 883,13	16 062 829,36
12.	Okres realizacji projektu	2025-2027			
13.	Powiązanie z innymi projektami ze Strategii ZIT	<p>Projekt jest komplementarny wobec projektu <i>Rowerem po polu bitwy Twierdzy Przemysł – stworzenie szlaku turystycznego</i>. Ukierunkowane są one bowiem na budowę produktu turystycznego MOF opartego na kluczowych potencjałach obszaru: dziedzictwie historyczno-kulturowym oraz atrakcyjności przyrodniczo-krajobrazowej.</p> <p>Projekt jest powiązany również z projektami: <i>Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego MOF Przemysł i usług w dziedzinie kultury</i>, <i>Rozwój i ochrona obiektów kultury</i>. Ich zakresy opierają się przede wszystkim na poprawie atrakcyjności oferty instytucji kultury w MOF oraz zachowanie i promocję dziedzictwa historyczno-kulturowego co z kolei przełoży się również na wzrost atrakcyjności turystycznej Obszaru.</p> <p>Ponadto, projekt jest spójny z projektami: <i>Odnowa i zagospodarowanie przestrzeni publicznych MOF Przemysł zwiększających możliwości wypoczynku i rekreacji</i> oraz <i>Rozwój oferty spędzania czasu wolnego</i>. Ich zakres opiera się przede wszystkim na wykorzystaniu potencjału atrakcyjnego środowiska przyrodniczego do rozwoju oferty spędzania czasu wolnego, co z kolei przełoży się nie tylko na wzrost atrakcyjności osiedleńczej MOF, ale również poprawę wizerunku Obszaru dzięki podniesieniu jakości przestrzeni publicznych. Zakłada się, że tym samym wzrośnie również atrakcyjność turystyczna MOF.</p> <p>Zakres projektu jest również spójny z projektem <i>Modernizacja infrastruktury komunikacji miejskiej i rozwój oferty transportowej</i>. Oba</p>			

		uwzględniają bowiem m.in. rozwój infrastruktury rowerowej, co przełoży się na poprawę skomunikowania obszaru i umożliwi nie tylko sprawne przemieszczanie się w jego granicach, ale również zwiedzanie i uprawianie aktywnej turystyki.
14.	Opis procesu wskazania projektu i zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem projektów	<p>W celu identyfikacji projektów rekomendowanych do wsparcia na etapie prac nad Strategią przeprowadzono szereg spotkań z przedstawicielami gmin MOF Przemyśla oraz Zespołu Doradczego składającego się z partnerów społeczno-gospodarczych i reprezentantów innych podmiotów wyłonionych podczas naboru przeprowadzonego na przełomie września i października 2023 r. Przedmiotem spotkań było m.in. pogłębienie diagnozy strategicznej oraz zidentyfikowanie kluczowych priorytetów rozwojowych MOF. Niniejszy projekt zintegrowany powstał w odpowiedzi na zdiagnozowane problemy i wyzwania w obszarze turystyki – jego realizacja jest uzasadniona zarówno w części diagnostycznej, jak i kierunkowej Strategii.</p> <p>Lista projektów rekomendowanych do wsparcia w ramach instrumentu ZIT była konsultowana z Zespołem Doradczym, który uczestniczył w pracach nad Strategią na każdym etapie jej powstawania. Szerokie grono interesariuszy zostanie zaangażowane również w proces wdrażania założeń Strategii oraz realizacji zaplanowanych w jej ramach projektów zintegrowanych. Realizacja poszczególnych zadań będzie się odbywała z udziałem partnerów społecznych, gospodarczych i instytucjonalnych oraz mieszkańców, a także przedstawicieli grup docelowych (odbiorców rezultatów projektów).</p>

2.	Tytuł projektu	Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego MOF Przemysł i usług w dziedzinie kultury			
1.	Priorytet FEP 2021-2027	PRIORYTET 6 – ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE			
2.	Cel szczegółowy FEP 2021-2027	Cel szczegółowy 5(i) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich			
3.	Typ projektu	Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury			
4.	Cel Strategii ZIT	CEL ZIT 1. Tworzenie warunków do rozwoju społeczno-gospodarczego MOF Przemysła poprzez podnoszenie jakości życia oraz wzmacnianie konkurencyjności lokalnej gospodarki			
5.	Priorytet Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackie 2030	2.3. Kultura i dziedzictwo kulturowe			
6.	Lider projektu/partnerzy projektu	Miasto Przemysł			
7.	Forma prawna wnioskodawcy	jednostka samorządu terytorialnego			
8.	Lokalizacja projektu	Miasto Przemysł			
9.	Zakres rzeczowy – typ projektu zgodny z FEP 2021-2027	Miasto Przemysł – rozwój instytucji kultury poprzez roboty budowlane i wyposażenie oraz ochrona i zachowanie elementów dziedzictwa historyczno-kulturowego MOF Przemysła poprzez roboty budowlane, restauratorskie i konserwatorskie obiektów zabytkowych wraz z zagospodarowaniem terenu funkcjonalnie związanego z obiektem			
10.	Wskaźniki produktu i rezultatu	<p>Wskaźniki produktu: Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego – 100 005 osób Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego – 1 szt. Zintegrowane projekty rozwoju terytorialnego – 1 szt. Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem – 2 szt. Liczba instytucji kultury objętych wsparciem – 1 szt. Liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem – 2 szt.</p> <p>Wskaźniki rezultatu: Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem – 30 000 os.</p>			
11.	Budżet projektu – źródło finansowania	Szacowana wartość całkowita projektu (EUR)	Szacowana wartość wydatków kwalifikowalnych (EUR)	Szacowana wartość dofinansowania ze środków FEP 2021-2027 (EUR)	Szacowana wartość wkładu własnego (EUR)
	Miasto Przemysł	1 613 556,44	1 457 222,54	1 238 639,16	374 917,28
	RAZEM	1 613 556,44	1 457 222,54	1 238 639,16	374 917,28
	Budżet projektu – źródło finansowania	Szacowana wartość całkowita projektu (PLN) wg kursu 1€ = 4,3 zł	Szacowana wartość wydatków kwalifikowalnych (PLN) wg kursu 1€ = 4,3 zł	Szacowana wartość dofinansowania ze środków FEP 2021-2027 (PLN) wg kursu 1€ = 4,3 zł	Szacowana wartość wkładu własnego (PLN) wg kursu 1€ = 4,3 zł
	Miasto Przemysł	6 938 292,68	6 266 056,91	5 326 148,37	1 612 144,31
RAZEM	6 938 292,68	6 266 056,91	5 326 148,37	1 612 144,31	
12.	Okres realizacji projektu	2025-2027			

2.	Tytuł projektu	Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego MOF Przemysłu i usług w dziedzinie kultury
13.	Powiązanie z innymi projektami ze Strategii ZIT	<p>Projekt jest komplementarny wobec projektu <i>Rozwój i ochrona obiektów kultury</i> Ukierunkowane są one bowiem na rozbudowę bazy infrastrukturalnej oraz rozszerzenie oferty kulturalnej instytucji prowadzących działalność w zakresie upowszechniania dziedzictwa kulturowego MOF, a także zachowanie obiektów zabytkowych i ich promocję.</p> <p>Projekt jest również spójny z projektami: <i>Stworzenie produktu turystycznego MOF Przemysłu w oparciu o jego walory historyczno-kulturowe i przyrodnicze oraz Rowerem po polu bitwy Twierdzy Przemysłu – stworzenie szlaku turystycznego</i>. W założeniu realizacja projektów przyczyni się bowiem do zwiększenia dostępności zasobów dziedzictwa kulturowego MOF dla jego mieszkańców, a także do promocji jego cennych walorów w regionie. Tym samym wzrośnie atrakcyjność turystyczna MOF.</p> <p>Projekt jest również powiązany z projektami: <i>Odnowa i zagospodarowanie przestrzeni publicznych MOF Przemysłu zwiększających możliwości wypoczynku i rekreacji oraz Rozwój oferty spędzania czasu wolnego</i>. Ich zakres opiera się przede wszystkim na rozwoju oferty spędzania czasu wolnego, co możliwe będzie również dzięki realizacji przedsięwzięć związanych z rozwojem oferty kulturalnej.</p> <p>Zakres projektu jest również spójny z projektem <i>Modernizacja infrastruktury komunikacji miejskiej i rozwój oferty transportowej</i>. Uwzględnia on bowiem m.in. rozwój oferty transportowej, co przełoży się na poprawę skomunikowania obszaru i zwiększenie poziomu dostępności instytucji kultury.</p>
14.	Opis procesu wskazania projektu i zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem projektów	<p>W celu identyfikacji projektów rekomendowanych do wsparcia na etapie prac nad Strategią przeprowadzono szereg spotkań z przedstawicielami gmin MOF Przemysłu oraz Zespołu Doradczego składającego się z partnerów społeczno-gospodarczych i reprezentantów innych podmiotów wyłonionych podczas naboru przeprowadzonego na przełomie września i października 2023 r. Przedmiotem spotkań było m.in. pogłębienie diagnozy strategicznej oraz zidentyfikowanie kluczowych priorytetów rozwojowych MOF. Niniejszy projekt zintegrowany powstał w odpowiedzi na zdiagnozowane problemy i wyzwania w obszarze oferty kulturalnej – jego realizacja jest uzasadniona zarówno w części diagnostycznej, jak i kierunkowej Strategii.</p> <p>Lista projektów rekomendowanych do wsparcia w ramach instrumentu ZIT była konsultowana z Zespołem Doradczym, który uczestniczył w pracach nad Strategią na każdym etapie jej powstawania. Szerokie grono interesariuszy zostanie zaangażowane również w proces wdrażania założeń Strategii oraz realizacji zaplanowanych w jej ramach projektów zintegrowanych. Realizacja poszczególnych zadań będzie się odbywała z udziałem partnerów społecznych, gospodarczych i instytucjonalnych oraz mieszkańców, a także przedstawicieli grup docelowych (odbiorców rezultatów projektów).</p>

3.	Tytuł projektu	Odnowa i zagospodarowanie przestrzeni publicznych MOF Przemysł zwiększających możliwości wypoczynku i rekreacji			
1.	Priorytet FEP 2021-2027	PRIORYTET 6 – ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE			
2.	Cel szczegółowy FEP 2021-2027	Cel szczegółowy 5(i) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich			
3.	Typ projektu	Fizyczna odnowa i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych			
4.	Cel Strategii ZIT	CEL ZIT 2. Integracja przestrzenno-funkcjonalna Przemysła z jego obszarem funkcjonalnym oraz poprawa standardu przestrzeni publicznych			
5.	Priorytet Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackie 2030	4.2. Planowanie przestrzenne wspierające aktywizację społeczności i aktywizacja obszarów zdegradowanych			
6.	Lider projektu/partnerzy projektu	Lider: Miasto Przemysł Partnerzy: Gmina Żurawica, Gmina Medyka			
7.	Forma prawna wnioskodawcy	jednostka samorządu terytorialnego			
8.	Lokalizacja projektu	Miasto Przemysł, Gmina Żurawica, Gmina Medyka			
9.	Zakres rzeczowy – typ projektu zgodny z FEP 2021-2027	Miasto Przemysł – Odnowa i zagospodarowanie przestrzeni publicznych zwiększających możliwości wypoczynku i rekreacji			
		Gmina Żurawica – Fizyczna odnowa starego dorzecza Sanu w miejscowości Buszkowice w Gminie Żurawica			
		Gmina Medyka - Odnowa i zagospodarowanie przestrzeni publicznych poprzez budowę infrastruktury rekreacyjno-wypoczynkowej nad stawem w Medyce			
10.	Wskaźniki produktu i rezultatu	Wskaźniki produktu: Zintegrowane projekty rozwoju terytorialnego – 1 szt. Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego – 100 005 osób Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego – 1 szt. Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich – 277 000 m ² Wskaźniki rezultatu: Ludność mająca dostęp do nowej lub udoskonalonej zielonej infrastruktury – 34 000 osób			
11.	Budżet projektu – źródło finansowania	Szacowana wartość całkowita projektu (EUR)	Szacowana wartość wydatków kwalifikowalnych (EUR)	Szacowana wartość dofinansowania ze środków FEP 2021-2027 (EUR)	Szacowana wartość wkładu własnego (EUR)
	Gmina Medyka	697 674,42	697 674,42	593 023,26	104 651,16
	Gmina Żurawica	1 941 176,47	1 941 176,47	1 650 000,00	291 176,47
	Miasto Przemysł	1 969 767,44	1 969 767,44	1 674 302,32	295 465,12
	Razem	4 608 618,33	4 608 618,33	3 917 325,58	691 292,75
	Budżet projektu – źródło finansowania	Szacowana wartość całkowita projektu (PLN) wg kursu 1€ = 4,3 zł	Szacowana wartość wydatków kwalifikowalnych (PLN) wg kursu 1€ = 4,3 zł	Szacowana wartość dofinansowania ze środków FEP 2021-2027 (PLN) wg kursu 1€ = 4,3 zł	Szacowana wartość wkładu własnego (PLN) wg kursu 1€ = 4,3 zł
	Gmina Medyka	3 000 000,00	3 000 000,00	2 550 000,00	450 000,00
	Gmina Żurawica	8 347 058,82	8 347 058,82	7 095 000,00	1 252 058,82
	Miasto Przemysł	8 470 000,00	8 470 000,00	7 199 500,00	1 270 500,00
	Razem	19 817 058,82	19 817 058,82	16 844 500,00	2 972 558,82

3.	Tytuł projektu	Odnowa i zagospodarowanie przestrzeni publicznych MOF Przemysł zwiększających możliwości wypoczynku i rekreacji
12.	Okres realizacji projektu	2025-2027
13.	Powiązanie z innymi projektami ze Strategii ZIT	<p>Projekt jest komplementarny wobec projektu <i>Rozwój oferty spędzania czasu wolnego</i> ze względu na fakt, iż zakres obu obejmuje przede wszystkim rozwój oferty spędzania czasu wolnego oraz tworzenie warunków do integracji poprzez zagospodarowanie i poprawę standardu przestrzeni publicznych.</p> <p>Projekt jest również powiązany z projektami: <i>Stworzenie produktu turystycznego MOF Przemysł w oparciu o jego walory historyczno-kulturowe i przyrodnicze</i> oraz <i>Rowerem po polu bitwy Twierdzy Przemysł – stworzenie szlaku turystycznego</i>. Jego zakres opiera się przede wszystkim na wykorzystaniu potencjału różnorodnego środowiska przyrodniczego i zasobów kulturowych do rozwoju oferty turystycznej MOF, co z kolei przełoży się nie tylko na podniesienie jego atrakcyjności turystycznej, ale również urozmaicenie oferty wypoczynkowej.</p> <p>Ponadto, projekt jest spójny z projektami <i>Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego MOF Przemysł i usług w dziedzinie kultury</i> oraz <i>Rozwój i ochrona obiektów kultury</i>. Odnowa i zagospodarowanie przestrzeni publicznych przyczyni się bowiem do rozwoju oferty rekreacyjno-wypoczynkowej, która będzie stanowiła uzupełnienie oferty spędzania czasu wolnego podobnie jak oferta instytucji kultury. Odnowa i zagospodarowanie obiektów zabytkowych z kolei przełoży się na poprawę ich estetyki, oddziałując na walory przestrzeni publicznych.</p> <p>Zakres projektu jest również spójny z projektem <i>Modernizacja infrastruktury komunikacji miejskiej i rozwój oferty transportowej</i>. Uwzględni on bowiem m.in. rozwój oferty transportowej, co przełoży się na poprawę skomunikowania obszaru i zwiększenie poziomu dostępności oferty rekreacyjno-wypoczynkowej.</p>
14.	Opis procesu wskazania projektu i zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem projektów	<p>W celu identyfikacji projektów rekomendowanych do wsparcia na etapie prac nad Strategią przeprowadzono szereg spotkań z przedstawicielami gmin MOF Przemysła oraz Zespołu Doradczego składającego się z partnerów społeczno-gospodarczych i reprezentantów innych podmiotów wyłonionych podczas naboru przeprowadzonego na przełomie września i października 2023 r. Przedmiotem spotkań było m.in. pogłębienie diagnozy strategicznej oraz zidentyfikowanie kluczowych priorytetów rozwojowych MOF. Niniejszy projekt zintegrowany powstał w odpowiedzi na zdiagnozowane problemy i wyzwania w obszarze standardu przestrzeni publicznych i oferty spędzania czasu wolnego – jego realizacja jest uzasadniona zarówno w części diagnostycznej, jak i kierunkowej Strategii.</p> <p>Lista projektów rekomendowanych do wsparcia w ramach instrumentu ZIT była konsultowana z Zespołem Doradczym, który uczestniczył w pracach nad Strategią na każdym etapie jej powstawania. Szerokie grono interesariuszy zostanie zaangażowane również w proces wdrażania założeń Strategii oraz realizacji zaplanowanych w jej ramach projektów zintegrowanych. Realizacja poszczególnych zadań będzie się odbywała z udziałem partnerów społecznych, gospodarczych i instytucjonalnych oraz mieszkańców, a także przedstawicieli grup docelowych (odbiorców rezultatów projektów).</p>

5.2 Lista projektów rezerwowych wybieranych w sposób niekonkurencyjny

4.	Tytuł projektu	Rowerem po polu bitwy Twierdzy Przemysł – stworzenie szlaku turystycznego
1.	Priorytet FEP 2021-2027	PRIORYTET 6 – ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE
2.	Cel szczegółowy FEP 2021-2027	Cel szczegółowy 5(i) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich
3.	Typ projektu	Ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych
4.	Cel Strategii ZIT	CEL ZIT 1. Tworzenie warunków do rozwoju społeczno-gospodarczego MOF Przemysła poprzez podnoszenie jakości życia oraz wzmacnianie konkurencyjności lokalnej gospodarki
5.	Priorytet Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackie 2030	2.3. Kultura i dziedzictwo kulturowe 3.5. Rozwój infrastruktury służącej prowadzeniu działalności gospodarczej i turystyki
6.	Lider projektu/partnerzy projektu	Lider: Związek Gmin Fortecznych Twierdzy Przemysł Partnerzy: Gmina Krasiczyn, Miasto Przemysł, Gmina Przemysł, Gmina Medyka
7.	Forma prawna wnioskodawcy	związek jst
8.	Lokalizacja projektu	Gmina Krasiczyn, Miasto Przemysł, Gmina Przemysł, Gmina Medyka
9.	Zakres rzeczowy – typ projektu zgodny z FEP 2021-2027	Gmina Krasiczyn – ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych, w tym budowa turystycznej infrastruktury rowerowej wraz z infrastrukturą towarzyszącą, oznakowanie trasy turystycznej, budowa infrastruktury turystycznej oraz zagospodarowanie bezpośredniego otoczenia wraz z infrastrukturą poprawiającą dostępność obiektów i atrakcji turystycznych Miasto Przemysł – ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych, w tym budowa turystycznej infrastruktury rowerowej wraz z infrastrukturą towarzyszącą, oznakowanie trasy turystycznej, budowa infrastruktury turystycznej oraz zagospodarowanie bezpośredniego otoczenia wraz z infrastrukturą poprawiającą dostępność obiektów i atrakcji turystycznych Gmina Przemysł – ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych, w tym budowa turystycznej infrastruktury rowerowej wraz z infrastrukturą towarzyszącą, oznakowanie trasy turystycznej, budowa infrastruktury turystycznej oraz zagospodarowanie bezpośredniego otoczenia wraz z infrastrukturą poprawiającą dostępność obiektów i atrakcji turystycznych Gmina Medyka – ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych, w tym budowa turystycznej infrastruktury rowerowej wraz z infrastrukturą towarzyszącą, oznakowanie trasy turystycznej, budowa infrastruktury turystycznej oraz zagospodarowanie bezpośredniego otoczenia wraz z infrastrukturą poprawiającą dostępność obiektów i atrakcji turystycznych
10.	Wskaźniki produktu i rezultatu	Wskaźniki produktu: Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego - 100 005 osób Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego - 1 szt. Zintegrowane projekty rozwoju terytorialnego - 1 szt. Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem - 7 szt. Liczba powstałych Miejsc Obsługi Rowerzystów (MOR) - 4 szt. Wskaźniki rezultatu:

		Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem - 10 000 osób Roczna liczba turystów korzystających ze szlaków rowerowych - 6 000 osób			
	Budżet projektu – źródło finansowania	Szacowana wartość całkowita projektu (EUR)	Szacowana wartość wydatków kwalifikowalnych (EUR)	Szacowana wartość dofinansowania ze środków FEP 2021-2027 (EUR)	Szacowana wartość wkładu własnego (EUR)
	Gmina Krasieczyn	47 000,00	47 000,00	39 950,00	7 050,00
	Miasto Przemyśl	100 000,00	100 000,00	85 000,00	15 000,00
	Gmina Przemyśl	129 000,00	129 000,00	109 650,00	19 350,00
	Gmina Medyka	165 000,00	134 539,00	114 358,15	50 641,85
	RAZEM	441 000,00	410 539,00	348 958,15	92 041,85
11.	Budżet projektu – źródło finansowania	Szacowana wartość całkowita projektu (PLN) wg kursu 1€ = 4,3 zł	Szacowana wartość wydatków kwalifikowalnych (PLN) wg kursu 1€ = 4,3zł	Szacowana wartość dofinansowania ze środków FEP 2021-2027 (PLN) wg kursu 1€ = 4,3 zł	Szacowana wartość wkładu własnego (PLN) wg kursu 1€ = 4,3 zł
	Gmina Krasieczyn	202 100,00	202 100,00	171 785,00	30 315,00
	Miasto Przemyśl	430 000,00	430 000,00	365 500,00	64 500,00
	Gmina Przemyśl	554 700,00	554 700,00	471 495,00	83 205,00
	Gmina Medyka	709 500,00	578 517,70	491 740,04	217 759,96
	RAZEM	1 896 300,00	1 765 317,70	1 500 520,04	395 779,96
12.	Okres realizacji projektu	2027 r.			
13.	Powiązanie z innymi projektami ze Strategii ZIT	<p>Projekt jest komplementarny wobec projektu <i>Stworzenie produktu turystycznego MOF Przemyśl w oparciu o jego walory historyczno-kulturowe i przyrodnicze</i>. Ukierunkowane są one bowiem na budowę produktu turystycznego MOF opartego na kluczowych potencjałach obszaru: dziedzictwie historyczno-kulturowym oraz atrakcyjności przyrodniczo-krajobrazowej.</p> <p>Projekt jest powiązany również z projektami: <i>Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego MOF Przemyśl i usług w dziedzinie kultury, Rozwój i ochrona obiektów kultury</i>. Ich zakresy opierają się przede wszystkim na poprawie atrakcyjności oferty instytucji kultury w MOF oraz zachowanie i promocję dziedzictwa historyczno-kulturowego co z kolei przełoży się również na wzrost atrakcyjności turystycznej Obszaru.</p> <p>Ponadto, projekt jest spójny z projektami: <i>Odnowa i zagospodarowanie przestrzeni publicznych MOF Przemyśl zwiększających możliwości wypoczynku i rekreacji oraz Rozwój oferty spędzania czasu wolnego</i>. Ich zakres opiera się przede wszystkim na wykorzystaniu potencjału atrakcyjnego środowiska przyrodniczego do rozwoju oferty spędzania czasu wolnego, co z kolei przełoży się nie tylko na wzrost atrakcyjności osiedleńczej MOF, ale również poprawę wizerunku Obszaru dzięki podniesieniu jakości przestrzeni publicznych. Zakłada się, że tym samym wzrośnie również atrakcyjność turystyczna MOF.</p> <p>Zakres projektu jest również spójny z projektem <i>Modernizacja infrastruktury komunikacji miejskiej i rozwój oferty transportowej</i>. Oba uwzględniają bowiem m.in. rozwój infrastruktury rowerowej, co przełoży się na poprawę skomunikowania obszaru i umożliwi nie tylko sprawne przemieszczanie się w jego granicach, ale również zwiedzanie i uprawianie aktywnej turystyki.</p>			

14.	<p>Opis procesu wskazania projektu i zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem projektów</p>	<p>W celu identyfikacji projektów rekomendowanych do wsparcia na etapie prac nad Strategią przeprowadzono szereg spotkań z przedstawicielami gmin MOF Przemysła oraz Zespołu Doradczego składającego się z partnerów społeczno-gospodarczych i reprezentantów innych podmiotów wyłonionych podczas naboru przeprowadzonego na przełomie września i października 2023 r. Przedmiotem spotkań było m.in. pogłębienie diagnozy strategicznej oraz zidentyfikowanie kluczowych priorytetów rozwojowych MOF. Niniejszy projekt zintegrowany powstał w odpowiedzi na zdiagnozowane problemy i wyzwania w obszarze turystyki – jego realizacja jest uzasadniona zarówno w części diagnostycznej, jak i kierunkowej Strategii.</p> <p>Lista projektów rekomendowanych do wsparcia w ramach instrumentu ZIT była konsultowana z Zespołem Doradczym, który uczestniczył w pracach nad Strategią na każdym etapie jej powstawania. Szerokie grono interesariuszy zostanie zaangażowane również w proces wdrażania założeń Strategii oraz realizacji zaplanowanych w jej ramach projektów zintegrowanych. Realizacja poszczególnych zadań będzie się odbywała z udziałem partnerów społecznych, gospodarczych i instytucjonalnych oraz mieszkańców, a także przedstawicieli grup docelowych (odbiorców rezultatów projektów).</p>
-----	--	---

5.	Tytuł projektu	Rozwój i ochrona obiektów kultury
1.	Priorytet FEP 2021-2027	PRIORYTET 6 – ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE
2.	Cel szczegółowy FEP 2021-2027	Cel szczegółowy 5(i) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich
3.	Typ projektu	Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury
4.	Cel Strategii ZIT	CEL ZIT 1. Tworzenie warunków do rozwoju społeczno-gospodarczego MOF Przemysła poprzez podnoszenie jakości życia oraz wzmocnienie konkurencyjności lokalnej gospodarki
5.	Priorytet Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackie 2030	2.3. Kultura i dziedzictwo kulturowe
6.	Lider projektu/partnerzy projektu	Lider: Gmina Orły Partnerzy: Gmina Krasiczyn
7.	Forma prawna wnioskodawcy	jednostka samorządu terytorialnego
8.	Lokalizacja projektu	Gmina Krasiczyn, Gmina Orły
9.	Zakres rzeczowy – typ projektu zgodny z FEP 2021-2027	Gmina Krasiczyn – rozwój instytucji kultury poprzez wyposażenie Gminnego Ośrodka Kultury w Krasiczynie

5.	Tytuł projektu	Rozwój i ochrona obiektów kultury			
		Gmina Orły – roboty budowlane i wyposażenie budynku kulturalno-socjalnego przy gminnym stadionie sportowym w Orłach oraz roboty budowlane, restauratorskie i konserwatorskie obiektów zabytkowych Fortu XI w Duńkowiczkach wraz z zagospodarowaniem terenu funkcjonalnie związanego z obiektem dla udostępnienia na cele turystyczne lub kulturalne			
10.	Wskaźniki produktu i rezultatu	<p>Wskaźniki produktu: Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego – 100 005 osób Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego – 1 szt. Zintegrowane projekty rozwoju terytorialnego – 1 szt. Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem – 3 szt. Liczba instytucji kultury objętych wsparciem – 2 szt. Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (EFRR/FST/FS) – 2 szt. Liczba wspartych obiektów o charakterze niezabytkowym – 1 szt. Liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem – 1 szt.</p> <p>Wskaźniki rezultatu: Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem – 1 800 osób</p>			
11.	Budżet projektu – źródło finansowania	Szacowana wartość całkowita projektu (EUR)	Szacowana wartość wydatków kwalifikowalnych (EUR)	Szacowana wartość dofinansowania ze środków FEP 2021-2027 (EUR)	Szacowana wartość wkładu własnego (EUR)
	Gmina Krasieczyn	1 105 000,00	1 105 000,00	883 289,00	221 711,00
	Gmina Orły	2 230 000,00	2 230 000,00	1 895 000,00	334 500,00
	RAZEM	3 335 000,00	3 335 000,00	2 778 789,00	556 211,00
	Budżet projektu – źródło finansowania	Szacowana wartość całkowita projektu (PLN) wg kursu 1€ = 4,3 zł	Szacowana wartość wydatków kwalifikowalnych (PLN) wg kursu 1€ = 4,3 zł	Szacowana wartość dofinansowania ze środków FEP 2021-2027 (PLN) wg kursu 1€ = 4,3 zł	Szacowana wartość wkładu własnego (PLN) wg kursu 1€ = 4,3 zł
	Gmina Krasieczyn	4 751 500,00	4 751 500,00	3 798 142,70	953 357,30
	Gmina Orły	9 589 000,00	9 589 000,00	8 150 650,00	1 438 350,00
RAZEM	14 340 500,00	14 340 500,00	11 948 792,70	2 391 707,30	
12.	Okres realizacji projektu	2026-2027			
13.	Powiązanie z innymi projektami ze Strategii ZIT	<p>Projekt jest komplementarny wobec projektu <i>Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego MOF Przemysł i usług w dziedzinie kultury</i>. Ukierunkowane są one bowiem na rozbudowę bazy infrastrukturalnej oraz rozszerzenie oferty kulturalnej instytucji prowadzących działalność w zakresie upowszechniania dziedzictwa kulturowego MOF oraz ochronę obiektów zabytkowych.</p> <p>Projekt jest również spójny z projektami: <i>Stworzenie produktu turystycznego MOF Przemysł w oparciu o jego walory historyczno-kulturowe i przyrodnicze oraz Rowerem po polu bitwy Twierdzy Przemysł – stworzenie szlaku turystycznego</i>. W założeniu realizacja projektów przyczyni się bowiem do zwiększenia dostępności zasobów dziedzictwa kulturowego MOF dla jego mieszkańców, a także do promocji jego</p>			

5.	Tytuł projektu	Rozwój i ochrona obiektów kultury
		<p>cennych walorów w regionie. Tym samym wzrosnie atrakcyjność turystyczna MOF.</p> <p>Projekt jest również powiązany z projektami: <i>Odnowa i zagospodarowanie przestrzeni publicznych MOF Przemyski zwiększających możliwości wypoczynku i rekreacji oraz Rozwój oferty spędzania czasu wolnego</i>. Ich zakres opiera się przede wszystkim na rozwoju oferty spędzania czasu wolnego, co możliwe będzie również dzięki realizacji przedsięwzięć związanych z rozwojem oferty kulturalnej.</p> <p>Zakres projektu jest również spójny z projektem <i>Modernizacja infrastruktury komunikacji miejskiej i rozwój oferty transportowej</i>. Uwzględnia on bowiem m.in. rozwój oferty transportowej, co przełoży się na poprawę skomunikowania obszaru i zwiększenie poziomu dostępności instytucji kultury.</p>
14.	<p>Opis procesu wskazania projektu i zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem projektów</p>	<p>W celu identyfikacji projektów rekomendowanych do wsparcia na etapie prac nad Strategią przeprowadzono szereg spotkań z przedstawicielami gmin MOF Przemyski oraz Zespołu Doradczego składającego się z partnerów społeczno-gospodarczych i reprezentantów innych podmiotów wyłonionych podczas naboru przeprowadzonego na przełomie września i października 2023 r. Przedmiotem spotkań było m.in. pogłębienie diagnozy strategicznej oraz zidentyfikowanie kluczowych priorytetów rozwojowych MOF. Niniejszy projekt zintegrowany powstał w odpowiedzi na zdiagnozowane problemy i wyzwania w obszarze oferty kulturalnej – jego realizacja jest uzasadniona zarówno w części diagnostycznej, jak i kierunkowej Strategii.</p> <p>Lista projektów rekomendowanych do wsparcia w ramach instrumentu ZIT była konsultowana z Zespołem Doradczym, który uczestniczył w pracach nad Strategią na każdym etapie jej powstawania. Szerokie grono interesariuszy zostanie zaangażowane również w proces wdrażania założeń Strategii oraz realizacji zaplanowanych w jej ramach projektów zintegrowanych. Realizacja poszczególnych zadań będzie się odbywała z udziałem partnerów społecznych, gospodarczych i instytucjonalnych oraz mieszkańców, a także przedstawicieli grup docelowych (odbiorców rezultatów projektów).</p>

6.	Tytuł projektu	Rozwój oferty spędzania czasu wolnego
1.	Priorytet FEP 2021-2027	PRIORYTET 6 – ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE
2.	Cel szczegółowy FEP 2021-2027	Cel szczegółowy 5(i) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich
3.	Typ projektu	Fizyczna odnowa i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych
4.	Cel Strategii ZIT	CEL ZIT 2. Integracja przestrzenno-funkcjonalna Przemyski z jego obszarem funkcjonalnym oraz poprawa standardu przestrzeni publicznych

6.	Tytuł projektu	Rozwój oferty spędzania czasu wolnego			
5.	Priorytet Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackie 2030	4.2. Planowanie przestrzenne wspierające aktywizację społeczności i aktywizacja obszarów zdegradowanych			
6.	Lider projektu/partnerzy projektu	Lider: Gmina Krasiczyn Partnerzy: -			
7.	Forma prawna wnioskodawcy	jednostka samorządu terytorialnego			
8.	Lokalizacja projektu	Gmina Krasiczyn			
9.	Zakres rzeczowy – typ projektu zgodny z FEP 2021-2027	Gmina Krasiczyn - fizyczna odnowa przestrzeni publicznych sprzyjających integracji mieszkańców lub zwiększających możliwość ich wypoczynku i aktywności poprzez zagospodarowanie ogólnodostępnej przestrzeni publicznej w miejscowościach Gminy Krasiczyn			
10.	Wskaźniki produktu i rezultatu	<p>Wskaźniki produktu: Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego – 100 005 osób Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego – 1 szt. Zintegrowane projekty rozwoju terytorialnego – 1 szt. Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich – 1 000 m²</p> <p>Wskaźniki rezultatu: Ludność mająca dostęp do nowej lub udoskonalonej zielonej infrastruktury – 5 000 osób</p>			
11.	Budżet projektu – źródło finansowania	Szacowana wartość całkowita projektu (EUR)	Szacowana wartość wydatków kwalifikowalnych (EUR)	Szacowana wartość dofinansowania ze środków FEP 2021-2027 (EUR)	Szacowana wartość wkładu własnego (EUR)
	Gmina Krasiczyn	1 105 000,00	1 105 000,00	883 289,00	221 711,00
	RAZEM	1 105 000,00	1 105 000,00	883 289,00	221 711,00
	Budżet projektu – źródło finansowania	Szacowana wartość całkowita projektu (PLN) wg kursu 1€ = 4,3 zł	Szacowana wartość wydatków kwalifikowalnych (PLN) wg kursu 1€ = 4,3 zł	Szacowana wartość dofinansowania ze środków FEP 2021-2027 (PLN) wg kursu 1€ = 4,3 zł	Szacowana wartość wkładu własnego (PLN) wg kursu 1€ = 4,3 zł
	Gmina Krasiczyn	4 751 500,00	4 751 500,00	3 798 142,70	953 357,30
	RAZEM	4 751 500,00	4 751 500,00	3 798 142,70	953 357,30
12.	Okres realizacji projektu	2026-2027			
13.	Powiązanie z innymi projektami ze Strategii ZIT	<p>Projekt jest komplementarny wobec projektu <i>Odnowa i zagospodarowanie przestrzeni publicznych MOF Przemysłu zwiększających możliwości wypoczynku i rekreacji</i> ze względu na fakt, iż zakres obu obejmuje przede wszystkim rozwój oferty spędzania czasu wolnego oraz tworzenie warunków do integracji poprzez zagospodarowanie i poprawę standardu przestrzeni publicznych.</p> <p>Projekt jest również powiązany z projektami: <i>Stworzenie produktu turystycznego MOF Przemysłu w oparciu o jego walory historyczno-kulturowe i przyrodnicze</i> oraz <i>Rowerem po polu bitwy Twierdzy Przemysłu – stworzenie szlaku turystycznego</i>. Ich zakres opiera się przede wszystkim na wykorzystaniu potencjału różnorodnego środowiska przyrodniczego i zasobów kulturowych do rozwoju oferty turystycznej MOF, co z kolei</p>			

6.	Tytuł projektu	Rozwój oferty spędzania czasu wolnego
		<p>przełoży się nie tylko na podniesienie jego atrakcyjności turystycznej, ale również urozmaicenie oferty wypoczynkowej.</p> <p>Ponadto, projekt jest spójny z projektami: <i>Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego MOF Przemysły i usług w dziedzinie kultury, Rozwój i ochrona obiektów kultury</i>. Odnowa i zagospodarowanie przestrzeni publicznych przyczyni się bowiem do rozwoju oferty rekreacyjno-wypoczynkowej, która będzie stanowiła uzupełnienie oferty spędzania czasu wolnego podobnie jak oferta instytucji kultury.</p> <p>Zakres projektu jest również spójny z projektem <i>Modernizacja infrastruktury komunikacji miejskiej i rozwój oferty transportowej</i>. Uwzględnia on bowiem m.in. rozwój oferty transportowej, co przełoży się na poprawę skomunikowania obszaru i zwiększenie poziomu dostępności oferty rekreacyjno-wypoczynkowej.</p>
14.	<p>Opis procesu wskazania projektu i zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem projektów</p>	<p>W celu identyfikacji projektów rekomendowanych do wsparcia na etapie prac nad Strategią przeprowadzono szereg spotkań z przedstawicielami gmin MOF Przemysły oraz Zespołu Doradczego składającego się z partnerów społeczno-gospodarczych i reprezentantów innych podmiotów wyłonionych podczas naboru przeprowadzonego na przełomie września i października 2023 r. Przedmiotem spotkań było m.in. pogłębienie diagnozy strategicznej oraz zidentyfikowanie kluczowych priorytetów rozwojowych MOF. Niniejszy projekt zintegrowany powstał w odpowiedzi na zdiagnozowane problemy i wyzwania w obszarze standardu przestrzeni publicznych i oferty spędzania czasu wolnego – jego realizacja jest uzasadniona zarówno w części diagnostycznej, jak i kierunkowej Strategii.</p> <p>Lista projektów rekomendowanych do wsparcia w ramach instrumentu ZIT była konsultowana z Zespołem Doradczym, który uczestniczył w pracach nad Strategią na każdym etapie jej powstawania. Szerokie grono interesariuszy zostanie zaangażowane również w proces wdrażania założeń Strategii oraz realizacji zaplanowanych w jej ramach projektów zintegrowanych. Realizacja poszczególnych zadań będzie się odbywała z udziałem partnerów społecznych, gospodarczych i instytucjonalnych oraz mieszkańców, a także przedstawicieli grup docelowych (odbiorców rezultatów projektów).</p>

5.3 Lista projektów podstawowych wybieranych w sposób konkurencyjny

Zaproponowane projekty wpisują się w CEL ZIT 2. Integracja przestrzenno-funkcjonalna Przemysła z jego obszarem funkcjonalnym oraz racjonalne wykorzystanie cennych zasobów środowiskowych MOF, Kierunek działania 2.2. Rozwój mobilności miejskiej.

7.	Tytuł projektu	Modernizacja infrastruktury komunikacji miejskiej i rozwój oferty transportowej			
1.	Priorytet FEP 2021-2027	PRIORYTET 3 - MOBILNOŚĆ MIEJSKA			
2.	Cel szczegółowy FEP 2021-2027	Cel szczegółowy 2(viii) Zintegrowany i efektywny system publicznego transportu zbiorowego na terenie miast i ich obszarów funkcjonalnych			
3.	Typ projektu	Infrastruktura publicznego transportu zbiorowego			
4.	Cel Strategii ZIT	CEL ZIT 2. Integracja przestrzenno-funkcjonalna Przemysła z jego obszarem funkcjonalnym oraz poprawa standardu przestrzeni publicznych			
5.	Lider projektu/partnerzy projektu	Lider: Miasto Przemysł Partnerzy: Gmina Krasiczyn			
6.	Zakres rzeczowy – typ projektu zgodny z FEP 2021-2027	Miasto Przemysł – Zakup taboru transportu publicznego oraz budowa i modernizacja infrastruktury komunikacji miejskiej na terenie miasta Przemysła - infrastruktura publicznego transportu zbiorowego; bezemisyjny lub niskoemisyjny tabor transportu publicznego oraz systemy ruchu niezmotoryzowanego i mikromobilności wraz z niezbędną infrastrukturą; infrastruktura dla ruchu niezmotoryzowanego i mikromobilności; rozwiązania cyfrowe; działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa			
		Gmina Krasiczyn - Modernizacja infrastruktury komunikacji transportu publicznego na terenie Gminy Krasiczyn - infrastruktura publicznego transportu zbiorowego; infrastruktura dla ruchu niezmotoryzowanego i mikromobilności; przedsięwzięcia towarzyszące			
	Budżet projektu – źródło finansowania	Szacowana wartość całkowita projektu (EUR)	Szacowana wartość wydatków kwalifikowalnych (EUR)	Szacowana wartość dofinansowania ze środków FEP 2021-2027 (EUR)	Szacowana wartość wkładu własnego (EUR)
	Miasto Przemysł	4 439 955,87	4 439 955,87	3 829 923,49	610 032,38
	Gmina Krasiczyn	1 105 000,00	1 105 000,00	883 289,00	221 711,00
	RAZEM	5 544 955,87	5 544 955,87	4 713 212,49	831 743,38
7.	Budżet projektu – źródło finansowania	Szacowana wartość całkowita projektu (PLN) wg kursu 1€ = 4,3 zł	Szacowana wartość wydatków kwalifikowalnych (PLN) wg kursu 1€ = 4,3 zł	Szacowana wartość dofinansowania ze środków FEP 2021-2027 (PLN) wg kursu 1€ = 4,3 zł	Szacowana wartość wkładu własnego (PLN) wg kursu 1€ = 4,3 zł
	Miasto Przemysł	19 091 810,26	19 091 10,26	16 468 671,02	2 623 139,24
	Gmina Krasiczyn	4 751 500,00	4 751 500,00	3 798 142,70	953 357,30
	RAZEM	23 843 310,26	23 843 10,26	20 266 813,72	3 576 496,54
8.	Okres realizacji projektu	2026-2027			
9.	Powiązanie z innymi projektami ze Strategii ZIT	Projekt jest komplementarny wobec wszystkich projektów zintegrowanych określonych w Strategii ZIT MOF Przemysła ze względu na fakt, iż jego zakres skupia się m.in. na poprawie skomunikowania w granicach MOF, a tym samym podniesieniu poziomu dostępności oferty spędzania czasu wolnego, oferty kulturalnej, czy oferty turystycznej.			

7.	Tytuł projektu	Modernizacja infrastruktury komunikacji miejskiej i rozwój oferty transportowej
10.	<p>Opis procesu wskazania projektu i zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem projektów</p>	<p>W celu identyfikacji projektów rekomendowanych do wsparcia na etapie prac nad Strategią przeprowadzono szereg spotkań z przedstawicielami gmin MOF Przemyśla oraz Zespołu Doradczego składającego się z partnerów społeczno-gospodarczych i reprezentantów innych podmiotów wyłonionych podczas naboru przeprowadzonego na przełomie września i października 2023 r. Przedmiotem spotkań było m.in. pogłębienie diagnozy strategicznej oraz zidentyfikowanie kluczowych priorytetów rozwojowych MOF. Niniejszy projekt zintegrowany powstał w odpowiedzi na zdiagnozowane problemy i wyzwania w obszarze mobilności miejskiej – jego realizacja jest uzasadniona zarówno w części diagnostycznej, jak i kierunkowej Strategii.</p> <p>Lista projektów rekomendowanych do wsparcia w ramach instrumentu ZIT była konsultowana z Zespołem Doradczym, który uczestniczył w pracach nad Strategią na każdym etapie jej powstawania. Szerokie grono interesariuszy zostanie zaangażowane również w proces wdrażania założeń Strategii oraz realizacji zaplanowanych w jej ramach projektów zintegrowanych. Realizacja poszczególnych zadań będzie się odbywała z udziałem partnerów społecznych, gospodarczych i instytucjonalnych oraz mieszkańców, a także przedstawicieli grup docelowych (odbiorców rezultatów projektów).</p>

8.	Tytuł projektu	Ekologicznie i komfortowo - zmieniamy transport miejski w Przemyślu i jego obszarze funkcjonalnym
1.	Priorytet FEPW 2021-2027	Priorytet FEPW.03 Zrównoważona mobilność miejska
2.	Cel szczegółowy FEPW 2021-2027	EFRR/FS.CP2.VIII - Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej
3.	Cel strategii ZIT	CEL ZIT 2. Integracja przestrzenno-funkcjonalna Przemyśla z jego obszarem funkcjonalnym oraz poprawa standardu przestrzeni publicznych
4.	Beneficjent	Miasto Przemyśl
5.	Zakres oddziaływania projektu	MOF Przemyśla
6.	Zakres rzeczowy – typ projektu zgodny z FEPW 2021-2027	<p>W ramach projektu realizowane będą następujące zadania:</p> <p>Zadanie nr 1 – Zakup zeroemisyjnego taboru - autobusów z napędem elektrycznym</p> <p>Zadanie nr 2 - Zakup i wdrożenie aplikacji mobilnej do zakupu biletów MZK Przemyśl za pomocą telefonu</p> <p>Zadanie nr 3 – Budowa / rozbudowa infrastruktury na potrzeby transportu publicznego m.in. do ładowania autobusów z napędem elektrycznym</p> <p>Zadanie nr 4 - Budowa węzłów przesiadkowych</p> <p>Zadanie nr 5 - Opracowanie Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej (SUMP) dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Przemyśl.</p>
7.	Budżet projektu PLN	16 180 657,38
8.	Budżet projektu EUR	3 762 943,58
9.	Okres realizacji projektu	2025-2026

6. Założenia wdrożeniowe

6.1 System realizacji Strategii

Szczegółowe warunki realizacji ZIT wynikają z zapisów Ustawy Wdrożeniowej, w szczególności z art. 34 ust. 6. w którym wskazuje, że warunkami realizacji ZIT jest:

1. powołanie związku ZIT, o którym mowa w ust. 5²⁰;
2. opracowanie i uchwalenie przez podmioty, o których mowa w ust. 5, strategii terytorialnej, o której mowa w art. 29 Rozporządzenia Ogólnego, zwanej dalej „strategią ZIT”, z zastrzeżeniem ust. 9 oraz jej pozytywne zaopiniowanie przez właściwą instytucję zarządzającą programem w terminie 60 dni od dnia otrzymania – w zakresie możliwości finansowania strategii ZIT w ramach tego programu;
3. opracowanie i uchwalenie do dnia 31 grudnia 2025 r. strategii rozwoju ponadlokalnego, o której mowa w art. 10 g ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, w przypadku miejskiego obszaru funkcjonalnego, o którym mowa w ust. 2, miasta będącego siedzibą władz samorządowych województwa lub wojewody, a do czasu jej uchwalenia opracowanie i uchwalenie strategii ZIT.

W celu realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, w tym opracowania strategii terytorialnej, w dniu 29 maja 2023 r. zawarto porozumienie międzygminne²¹ pomiędzy Miastem Przemysł oraz gminami: Krasiczyn, Medyka, Orły, Przemysł i Żurawica. W ramach porozumienia powołano Związek ZIT, stanowiący wspólną reprezentację jednostek samorządu terytorialnego w celu kreowania polityki rozwoju na obszarze MOF Przemysła. Rolę lidera Związku ZIT pełni Miasto Przemysł.

Strategia ZIT jest poddawana szerokim konsultacjom społecznym na wszystkich etapach prac nad dokumentem. Partnerzy społeczno-gospodarczy są zaangażowani udział w tworzeniu dokumentu od etapu projektu, aż do etapu przyjęcia strategii przez odpowiedni organ Związku ZIT. W celu wsparcia działań Lidera i Zespołu Zadaniowego w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem Strategii ZIT MOF Przemysł, powołano Zespół Doradczy składający się z przedstawicieli partnerów społecznych i gospodarczych oraz podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie

²⁰ Art. 34. ust. 5 Ustawy Wdrożeniowej: ZIT są zarządzane przez związek ZIT utworzony w jednej z form współpracy jednostek samorządu terytorialnego, o których mowa w art. 64, art. 74 i art. 84 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2022 r. poz. 559, 583 i 1005) albo w ustawie z dnia 9 marca 2017 r. o związku metropolitalnym w województwie śląskim (Dz. U. z 2022 r. poz. 439 i 583), a w przypadku udziału w związku ZIT powiatu stosuje się również przepisy art. 5 ust. 2, art. 72a, art. 73 i art. 75 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 528 i 583).

²¹ Porozumienie międzygminne zawarte w dniu 29 maja 2023 r. w sprawie powołania Związku ZIT mającego na celu współpracę jednostek samorządu terytorialnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Przemysł służącą realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.

włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób ze specjalnymi potrzebami, równości płci i niedyskryminacji z terenu gmin wchodzących w skład MOF Przemysłu. Członkowie Zespołu Doradczego zostali wyłonieni na drodze otwartego naboru. Zespół Doradczy stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami Związku ZIT, a także sprawuje funkcję opiniodawczo-doradczą w sprawach związanych z przygotowaniem i wdrażaniem Strategii ZIT.

Tabela 9 Schemat organizacyjny Związku ZIT

Struktura Związku ZIT	Charakterystyka
Lider	<ul style="list-style-type: none"> • koordynuje prace w programowaniu nowej perspektywy finansowej 2021 – 2027 dotyczących ZIT MOF Przemysłu • programuje, negocjuje i przygotowuje dokumenty strategiczne oraz wszelkie inne dokumenty niezbędne do realizacji ZIT oraz uzgadnia je z właściwym ministerstwem ds. rozwoju regionalnego, Zarząd Województwa Podkarpackiego oraz innymi podmiotami.
Zespół Zadaniowy	<ul style="list-style-type: none"> • zapewnia obsługę merytoryczną i administracyjną działań realizowanych w celu programowania, negocjowania i przygotowania dokumentów strategicznych oraz wszelkich innych dokumentów niezbędnych do realizacji ZIT w ramach perspektywy finansowej 2021 – 2027, • każda ze stron wyznacza co najmniej jednego przedstawiciela wchodzącego w skład Zespołu Zadaniowego, • jest roboczym podmiotem odpowiedzialnym za opracowanie i realizację Strategii ZIT MOF, • pracami Zespołu Zadaniowego kieruje Lider Porozumienia, • do zadań Zespołu należy: <ul style="list-style-type: none"> ○ koordynacja opracowania i wdrażania Strategii ZIT, ○ koordynacja współpracy między gminami – Stronami, ○ realizacja projektów wynikających ze Strategii ZIT, ○ monitorowanie realizacji Strategii ZIT.
Zespół Doradczy	<ul style="list-style-type: none"> • wspiera działania Lidera i Zespołu Zadaniowego w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem Strategii ZIT MOF Przemysłu, • stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami Związku ZIT, a także sprawuje funkcję opiniodawczo-doradczą w sprawach związanych z przygotowaniem i wdrażaniem Strategii ZIT • działa w imieniu partnerów społecznych i gospodarczych oraz podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób ze specjalnymi potrzebami, równości płci i niedyskryminacji z terenu gmin wchodzących w skład MOF Przemysłu, • jest uprawniony do wyrażania opinii, wymiany informacji i dobrych praktyk, podejmowania inicjatyw oraz proponowania rozwiązań odnoszących się do realizacji Strategii ZIT, <p>Do zadań Zespołu Doradczego należy w szczególności:</p> <ul style="list-style-type: none"> • udział w przygotowaniu Strategii ZIT na wszystkich etapach prac nad strategią, • udział w przygotowaniu dokumentów dotyczących wdrażania instrumentu ZIT, w szczególności Strategii ZIT, • udział w spotkaniach, warsztatach związanych z przygotowaniem Strategii ZIT, • opiniowanie projektów strategii na poszczególnych etapach jej opracowania, • opiniowania decyzji związanych z przygotowaniem i wdrażaniem Strategii ZIT, • współpraca z organami Związku ZIT.

Struktura Związku ZIT	Charakterystyka
Opinie Zespołu Doradczego nie mają charakteru wiążącego.	

Źródło: opracowanie na podstawie Porozumienia międzygminnego z dnia 29.05.2023 r. oraz Regulaminu powoływania członków oraz zasad funkcjonowania Zespołu Doradczego ZIT MOF Przemysław

Strategia przyjmowana jest w trybie właściwym dla formy prawnej partnerstwa (w tym przypadku porozumienia międzygminnego) – przez organy uchwałodawcze Partnerów. W związku z dynamicznie zmieniającą się sytuacją społeczno-gospodarczą może zajść konieczność aktualizacji zapisów strategii – odbywa się to w takim samym trybie, co wcześniejsze opracowanie i przyjęcie przez Związek ZIT.

6.2 Monitoring

Celem monitoringu jest umożliwienie efektywnego wdrażania zaplanowanych przedsięwzięć. Polega na bieżącym monitorowaniu stanu realizowanych działań, co pozwala na ocenę postępów prac i analizę ich efektów. Monitoring stanowi obligatoryjny element strategii ZIT wynikający z dokumentu *Zasady realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027*.

Monitoring prowadzony na poziomie operacyjnym dotyczy wskaźników produktów i rezultatu, wynikających z FEP 2021-2027 oraz FEPW 2021-2027, przyporządkowanych do poszczególnych celów strategicznych wyróżnionych w strategii. Przez wskaźniki produktu rozumie się wskaźniki określone na poziomie projektu, które odnoszą się do produktów powstałych w trakcie realizacji przedsięwzięć oraz w rezultacie wydatkowania przyznanych środków. Wskaźniki rezultatu to natomiast wskaźniki, które są powiązane ze wskaźnikami produktu, odpowiadają bezpośrednim efektom, które widoczne są w trakcie, a także po wdrożeniu interwencji, jak również dostarczają informacji o zmianach, które widoczne są po zakończeniu realizacji zaplanowanych przedsięwzięć, w odniesieniu do wielkości wyjściowej. Za monitoring Strategii ZIT odpowiedzialni będą koordynatorzy gminni wyznaczeni w gminach w ramach ZIT MOF Przemysław.

Tabela 10 Wskaźniki produktu

Cel strategiczny ZIT	Wskaźnik produktu	Jednostka miary	Wartość docelowa	Rok osiągnięcia wskaźnika
CEL ZIT 1. Tworzenie warunków do rozwoju społeczno-gospodarczego MOF Przemysłu poprzez podnoszenie jakości życia oraz wzmacnianie konkurencyjności lokalnej gospodarki	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	osoby	100 005	2027
	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	Szt.	1	2027
	Zintegrowane projekty rozwoju terytorialnego	Szt.	2	2027
	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	Szt.	7	2027
	Liczba instytucji kultury objętych wsparciem	Szt.	1	2027
	Liczba wspartych obiektów o charakterze niezabytkowym	Szt.	1	2027
	Liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem	Szt.	2	2027
	Liczba powstających Miejsc Obsługi Rowerzystów (MOR)	Szt.	9	2027
	Wspierana infrastruktura rowerowa	km	47,9	2027
	CEL ZIT 2. Integracja przestrzennie-funkcjonalna Przemysłu z jego obszarem funkcjonalnym oraz poprawa standardu przestrzeni publicznych	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	osoby	100 005
Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego		szt.	1	2027
Zintegrowane projekty rozwoju terytorialnego		szt.	2	2027
Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich		m ²	277 000	2027
Pojemność ekologicznego taboru do zbiorowego transportu publicznego		Pasażerowie	720	2027

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 11 Wskaźniki rezultatu

Cel strategiczny ZIT	Wskaźnik rezultatu	Jednostka miary	Wartość docelowa	Rok osiągnięcia wskaźnika
CEL ZIT 1. Tworzenie warunków do rozwoju społeczno-gospodarczego MOF Przemysła poprzez podnoszenie jakości życia oraz wzmocnienie konkurencyjności lokalnej gospodarki	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem	osoby odwiedzające/rok	120 000	2028
	Roczna liczba turystów korzystających ze szlaków rowerowych	osoby/rok	17 000	2028
	Roczna liczba turystów korzystających ze wspartych szlaków turystycznych	osoby/rok	17 000	2028
CEL ZIT 2. Integracja przestrzenno-funkcjonalna Przemysła z jego obszarem funkcyjnym oraz poprawa standardu przestrzeni publicznych	Roczna liczba użytkowników infrastruktury rowerowej	osoby/rok	33 500	2028
	Ludność mająca dostęp do nowej lub udoskonalonej zielonej infrastruktury	osoby	34 000	2028
przeźrzeni publicznych	Roczna liczba użytkowników nowego lub zmodernizowanego transportu publicznego	Użytkownicy/rok	1 120 000	2028

Źródło: opracowanie własne.

6.3 Ewaluacja

Celem ewaluacji jest ocena jakości i efektów prowadzonych działań, dokonywana jest na podstawie wyników monitoringu bieżącego.

Celem nadrzędnym jest nie tylko zwiększenie poziomu wiedzy na temat realizowanych zadań, ale przede wszystkim poprawa jakości wdrażanych interwencji. Rekomenduje się przeprowadzenie dwóch przeglądów ewaluacyjnych w okresie obowiązywania strategii – w 2025 (on-going) oraz 2027 (ex-post). Ewaluacja pozwoli na sprawdzenie, czy Strategia ZIT jest prawidłowo realizowana i czy prowadzone działania odpowiadają na zdiagnozowane problemy i potrzeby mieszkańców.

7. Komplementarność opracowania

Strategia ZIT MOF Przemysłu jest zgodna z dokumentami strategicznymi na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym oraz wspólnotowym. W poniższej tabeli zawarto kluczowe dokumenty wraz z zakresem, w jaki wpisują się cele strategiczne ZIT MOF Przemysłu.

Ujęcie wspólnotowe	
Europejski Zielony Ład. Umowa partnerstwa 2021-2027	
CP1 Bardziej konkurencyjna inteligentna Europa dzięki promowaniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej	CEL ZIT 1. Tworzenie warunków do rozwoju społeczno-gospodarczego MOF Przemysłu poprzez podnoszenie jakości życia oraz wzmacnianie konkurencyjności lokalnej gospodarki
CP2 Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa	CEL ZIT 2. Integracja przestrzenno-funkcjonalna Przemysłu z jego obszarem funkcjonalnym oraz poprawa standardu przestrzeni publicznych
CP3 Lepiej połączona Europa	
CP4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym	CEL ZIT 1. Tworzenie warunków do rozwoju społeczno-gospodarczego MOF Przemysłu poprzez podnoszenie jakości życia oraz wzmacnianie konkurencyjności lokalnej gospodarki
CP5 Europa bliższa obywatelom	
Ujęcie krajowe	
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)	
Cel szczegółowy I – Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną	CEL ZIT 1. Tworzenie warunków do rozwoju społeczno-gospodarczego MOF Przemysłu poprzez

Cel szczegółowy II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony	podnoszenie jakości życia oraz wzmacnianie konkurencyjności lokalnej gospodarki
Cel szczegółowy III – Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu	

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030)

Cel 1 Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym	CEL ZIT 1. Tworzenie warunków do rozwoju społeczno-gospodarczego MOF Przemysłu poprzez podnoszenie jakości życia oraz wzmacnianie konkurencyjności lokalnej gospodarki
Cel 2 Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych	
Cel 3 Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie	

Ujęcie regionalne

Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030

Obszar tematyczny 1. Gospodarka i nauka	CEL ZIT 1. Tworzenie warunków do rozwoju społeczno-gospodarczego MOF Przemysłu poprzez podnoszenie jakości życia oraz wzmacnianie konkurencyjności lokalnej gospodarki
Obszar tematyczny 2. Kapitał ludzki i społeczny	
Obszar tematyczny 3. Infrastruktura dla zrównoważonego rozwoju i środowiska	CEL ZIT 2. Integracja przestrzenno-funkcjonalna Przemysłu z jego obszarem funkcjonalnym oraz poprawa standardu przestrzeni publicznych
Obszar tematyczny 4. Dostępność usług	CEL ZIT 1. Tworzenie warunków do rozwoju społeczno-gospodarczego MOF Przemysłu poprzez podnoszenie jakości życia oraz wzmacnianie konkurencyjności lokalnej gospodarki

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030 (PZWP)

Kierunek: Poprawa spójności funkcjonalno-przestrzennej systemu osadniczego województwa	CEL ZIT 1. Tworzenie warunków do rozwoju społeczno-gospodarczego MOF Przemysłu poprzez podnoszenie jakości życia oraz wzmacnianie konkurencyjności lokalnej gospodarki CEL ZIT 2. Integracja przestrzenno-funkcjonalna Przemysłu z jego obszarem funkcjonalnym oraz poprawa standardu przestrzeni publicznych
Kierunek: Ochrona środowiska oraz racjonalne wykorzystanie jego zasobów	
Kierunek: Zapobieganie zagrożeniom i zanieczyszczeniom środowiska oraz minimalizowanie ich negatywnych skutków	
Kierunek: Ochrona dziedzictwa kulturowego	
Kierunek: Podniesienie poziomu życia mieszkańców województwa	
Kierunek: Kształtowanie warunków rozwoju gospodarczego	
Kierunek: Poprawa dostępności komunikacyjnej województwa	

Ujęcie regionalne	
Kierunek: Zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego województwa	
Kierunek: Racjonalny rozwój gospodarki wodnej i ściekowej	
Kierunek: Rozwój systemu gospodarki odpadami	
Kierunek: Rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej	
Kierunek: Zwiększenie zdolności obronnej i bezpieczeństwa państwa	
Program Strategiczny Rozwoju Transportu Województwa Podkarpackiego do roku 2030	
Cel podstawowy 1. Zwiększenie dostępności zewnętrznej regionu (krajowej i zagranicznej) wynikającej z peryferyjnego położenia województwa	CEL ZIT 2. Integracja przestrzenno-funkcjonalna Przemysła z jego obszarem funkcjonalnym oraz poprawa standardu przestrzeni publicznych
Cel podstawowy 2. Transportowa spójność wewnętrzna. Zwiększenie powiązań transportowych w regionie, w tym likwidowanie obszarów wykluczenia transportowego spowodowanego niskim zaludnieniem / obszarami górzystymi / obszarami o niskiej skali zatrudniania	
Cel podstawowy 3. Integracja wewnętrzna Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego i miejskich obszarów funkcjonalnych biegunów wzrostu, uwzględniająca policentryczny układ województwa i umożliwiającą integrację głównych rynków pracy	
Cel horyzontalny 1. Ograniczenie negatywnego oddziaływania sektora transportu na klimat oraz na regionalne środowisko naturalne	
Cel horyzontalny 2. Wzmocnienie rozwiązań multimodalnych	
Cel horyzontalny 3. Rozwój transportu publicznego	
Cel horyzontalny 4. Poprawa bezpieczeństwa w transporcie	
Strategia Rozwoju Powiatu Przemyskiego do roku 2025	
Priorytet 1.1 Inwestycje i konkurencyjność przedsiębiorstw	CEL ZIT 1. Tworzenie warunków do rozwoju społeczno-gospodarczego MOF Przemysła poprzez podnoszenie jakości życia oraz wzmocnienie konkurencyjności lokalnej gospodarki
Priorytet 1.2 Rynek pracy	
Priorytet 1.3 Rozwój lokalnej branży turystycznej	
Priorytet 2.1 Infrastruktura techniczna i modernizacja obiektów użyteczności publicznej.	CEL ZIT 2. Integracja przestrzenno-funkcjonalna Przemysła z jego obszarem funkcjonalnym oraz poprawa standardu przestrzeni publicznych
Priorytet 2.3 Transport publiczny i modernizacja dróg	

Ujęcie regionalne	
Priorytet 3.1 Ochrona zdrowia i bezpieczeństwo publiczne	
Priorytet 3.2 Szkolnictwo i kultura	CEL ZIT 1. Tworzenie warunków do rozwoju społeczno-gospodarczego MOF Przemysła poprzez podnoszenie jakości życia oraz wzmacnianie konkurencyjności lokalnej gospodarki
Priorytet 3.3 Sport i rekreacja	CEL ZIT 1. Tworzenie warunków do rozwoju społeczno-gospodarczego MOF Przemysła poprzez podnoszenie jakości życia oraz wzmacnianie konkurencyjności lokalnej gospodarki CEL ZIT 2. Integracja przestrzenno-funkcjonalna Przemysła z jego obszarem funkcjonalnym oraz poprawa standardu przestrzeni publicznych
Priorytet 4.1 Ochrona dziedzictwa przyrodniczego	CEL ZIT 2. Integracja przestrzenno-funkcjonalna Przemysła z jego obszarem funkcjonalnym oraz poprawa standardu przestrzeni publicznych
Priorytet 4.2 Zielona energia i niskoemisyjność	
Priorytet 4.3 Czyste powietrze	

Strategia ZIT MOF jest także komplementarna wobec zapisów dokumentów na poziomie lokalnym. Obejmuje swoim zasięgiem sześć samorządów: Miasto Przemysł, Gminę Krasiczyn, Gminę Medyka, Gminę Orły, Gminę Przemysł i Gminę Żurawica – stanowi zatem plan strategiczny na poziomie ponadlokalnym. W związku z tym, nowo opracowywane dokumenty dla poszczególnych gmin MOF powinny uwzględniać założenia niniejszej Strategii ZIT, która wyznacza ogólny kierunek rozwoju całego MOF Przemysła w trzech sferach: społecznej, gospodarczej i przestrzenno-środowiskowej.

Ujęcie lokalne
Strategie gminne
Strategia Sukcesu Miasta Przemysła na lata 2014-2024
Strategia Rozwoju Gminy Krasiczyn na lata 2015-2025
Strategia Rozwoju Gminy Medyka na lata 2021-2030
Strategia Rozwoju Gminy Orły na lata 2021-2030
Strategia Rozwoju Gminy Przemysł na lata 2023-2032
Strategia Rozwoju Gminy Żurawica na lata 2021-2030 (w opracowaniu)
Lokalne i gminne programy rewitalizacji
Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Przemysła na lata 2016-2023
Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Medyka na lata 2017-2023
Plany Gospodarki Emisyjnej

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla miasta Przemyśla

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Krasiczyn

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Medyka na lata 2022-2028

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Orły

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Przemyśl

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Żurawica

Studia Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Przemyśla

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Krasiczyn

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Medyka

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Orły

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Przemyśl

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Żurawica

Warto podkreślić, że niniejsza strategia terytorialna jest spójna z ogólnymi zapisami wcześniej realizowanej strategii pn.: Strategia Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Przemyśl, która została przyjęta przez Radę Miejską w Przemyślu w dniu 28 września 2016 r. Uchwałą nr 139/2016 (aktualizacja w dniu 21 sierpnia 2018 r. Uchwałą nr 127/2018). Dzięki spójności celów została osiągnięta komplementarność międzyokresowa. Cele strategiczne we wcześniejszym dokumencie podzielono na dwa obszary: sferę społeczną i sferę gospodarczą. Poniższa tabela przedstawia komplementarność na poziomie celów aktualnej i wcześniejszej strategii.

Strategia Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Przemyśl	Strategia ZIT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Przemyśla
Cel 1.1 Podniesienie jakości życia mieszkańców MOF Przemyśl	CEL ZIT 1. Tworzenie warunków do rozwoju społeczno-gospodarczego MOF Przemyśla poprzez podnoszenie jakości życia oraz wzmacnianie konkurencyjności lokalnej gospodarki CEL ZIT 2. Integracja przestrzenno-funkcjonalna Przemyśla z jego obszarem funkcjonalnym oraz poprawa standardu przestrzeni publicznych
Cel 1.2 Przestrzeń publiczna sprzyjająca integracji społecznej oraz rozwój turystyki kulturowej	CEL ZIT 1. Tworzenie warunków do rozwoju społeczno-gospodarczego MOF Przemyśla poprzez podnoszenie jakości życia oraz wzmacnianie konkurencyjności lokalnej gospodarki CEL ZIT 2. Integracja przestrzenno-funkcjonalna Przemyśla z jego obszarem funkcjonalnym oraz poprawa standardu przestrzeni publicznych
Cel 1.3 Wzrost świadomości prozdrowotnej i aktywizacja sportowa mieszkańców MOF Przemyśl	CEL ZIT 1. Tworzenie warunków do rozwoju społeczno-gospodarczego MOF Przemyśla poprzez

Cel 2.1 Rozwój przedsiębiorczości wśród mieszkańców MOF Przemysł	podnoszenie jakości życia oraz wzmacnianie konkurencyjności lokalnej gospodarki
Cel 2.2 Wspieranie działań związanych ze wzrostem innowacyjności gospodarki	
Cel 2.3 Poprawa dostępności komunikacyjnej MOF Przemysł	
Cel 2.4 Ochrona środowiska oraz racjonalne korzystanie z zasobów przyrodniczych	CEL ZIT 2. Integracja przestrzenno-funkcjonalna Przemysła z jego obszarem funkcjonalnym oraz poprawa standardu przestrzeni publicznych

8. Opis udziału partnerów w przygotowaniu Strategii i jej realizacji

Zgodnie z wymogami ustawowymi kluczowe jest zaangażowanie w proces opracowania, jak i realizacji zapisów dokumentu, partnerów społeczno-gospodarczych oraz dodatkowych podmiotów, co wynika z art. 34 ust. 15 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027. Według przytoczonej ustawy, strategia ZIT powinna zawierać *opis procesu zaangażowania partnerów społecznych i gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób ze specjalnymi potrzebami, równości płci i niedyskryminacji w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem strategii ZIT oraz sprawozdanie z jego konsultacji społecznych.*

Według Umowy Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021-2027 w Polsce zatwierdzonej w czerwcu 2022 r., Zintegrowane Inwestycje Terytorialne są instrumentem przewidzianym do realizacji partnerskich projektów rozwiązujących problemy wspólne oraz zaspokajających potrzeby obszaru objętego mechanizmem ZIT. Instrument ten będzie wykorzystywany do wspierania miejskich obszarów funkcjonalnych, wskazanych w *Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030* przez władze samorządowe województwa, w tym także MOF Przemysła. We wdrażanie i aktualizację strategii mają być zaangażowane różne podmioty, co wskazuje przytoczona wyżej ustawa.

W celu uspołecznienia procesu przygotowania Strategii i działań partycypacyjnych, zdecydowano się powołać Zespół Doradczego ZIT MOF Przemysła. Na drodze Zarządzenia Nr 510/2023 Prezydenta Miasta Przemysła z dnia 15 października 2023 r. przyjęto *Regulamin powoływania członków oraz zasad funkcjonowania Zespołu Doradczego ZIT MOF Przemysła*. Zgodnie z jego zapisami, Zespół Doradczy wspiera działania Lidera i Zespołu Zadaniowego w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem Strategii ZIT MOF Przemysła, stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami Związku ZIT, a także sprawuje funkcję opiniotwórczo-doradczą w sprawach związanych z przygotowaniem i wdrażaniem Strategii ZIT. Zespół Doradczy działa w imieniu partnerów społecznych i gospodarczych oraz podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób ze specjalnymi potrzebami, równości płci i niedyskryminacji z terenu gmin wchodzących w skład MOF Przemysła.

Zgodnie z przyjętym Regulaminem, członków Zespołu Doradczego powołał Lider (Gmina Miejska Przemysła) po przeprowadzeniu naboru otwartego przedstawicieli partnerów społeczno-gospodarczych

z obszaru MOF Przemysł. Nabór do Zespołu Doradczego odbył się na przełomie września i października 2023 r. i miał formę elektronicznego formularza. Do Zespołu Doradczego zgłosiło się łącznie 13 podmiotów:

- Ochotnicza Straż Pożarna w Buszkowicach,
- Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Ujkowice,
- Stowarzyszenie Mieszkańców oraz Sympatyków Ostrowa i Ziemi Przemyskiej ADSUM,
- Radny miejscowości Buszkowice Jacek Antosyk,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Orłach,
- Gminna Biblioteka Publiczna w Krasiczynie,
- Stowarzyszenie Mieszkańców Wsi Torki "NIE TYLKO DLA SIEBIE",
- Koło Gospodyń Wiejskich w Śliwnicy,
- INTEGRACJA-SIEDLIKA,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Medyce,
- Stowarzyszenie Aktywni Razem Zadąbrowie,
- PiK-Pionki i Karty,
- Hufiec Ziemi Przemyskiej ZHP.

Podmioty te prowadzą przede wszystkim działalność w zakresie wspierania lokalnego rozwoju społecznego, aktywizacji społecznej i włączenia społecznego oraz przeciwdziałania dyskryminacji (stowarzyszenia i organizacje pozarządowe). Znajdują się wśród nich także przedstawiciele społeczeństwa obywatelskiego (np. radni) oraz podmioty działające na rzecz ochrony środowiska – są to np. OSP, które poza głównym przedmiotem działalności związanej z braniem udziału w akcjach gaśniczo-ratowniczych przeprowadzanych w czasie pożarów, zagrożeń ekologicznych związanych z ochroną środowiska oraz innych klęsk i zdarzeń, prowadzą również działalność w zakresie aktywizacji społecznej.

Przedstawiciele ww. podmiotów zostali zaproszeni na spotkanie, które odbyło się 9 listopada 2023 r. Jego uczestnicy zostali zapoznani z ideą opracowania strategii ZIT oraz rolą Zespołu Doradczego w tym procesie. Ponadto, przedstawiono wnioski z przeprowadzonej diagnozy strategicznej MOF Przemysła oraz zebrano uwagi i rekomendacje co do jej uzupełnienia.

Następnie, w ramach spotkania zwołanego 23 listopada 2023 r. formalnie powołano Zespół Doradczy ZIT MOF Przemysł. Obecni na spotkaniu przedstawiciele wyłonionych w wyniku naboru podmiotów społeczno-gospodarczych w jawnym głosowaniu jednogłośnie wybrali spośród swojego grona Przewodniczącego, Zastępcę Przewodniczącego oraz Sekretarza.

Udział Zespołu Doradczego w pracach nad Strategią miał charakter opiniodawczo-doradczy. Członkowie Zespołu zostali zapoznani z kluczowymi założeniami strategicznymi oraz projektem Strategii ZIT wraz z listą planowanych do realizacji przedsięwzięć realizujących jej cele, do których mogli zgłaszać swoje uwagi i sugestie. Na końcowym etapie prac, na spotkaniu Zespołu Doradczego, które odbyło się 26 lipca 2024 r., Członkowie Zespołu pozytywnie zaopiniowali projekt Strategii ZIT MOF Przemysłu. Zespół ocenił, iż cele określone w Strategii i zaplanowane w ich ramach działania trafnie odpowiadają na zidentyfikowane na drodze diagnozy problemy i potencjały rozwojowe MOF Przemysłu. Ponadto, Zespół zwrócił uwagę na fakt uzasadnienia interwencji strategicznej pod kątem jej zintegrowania i oddziaływania na cały obszar funkcjonalny, dzięki czemu realizowane działania wpłyną na wielokierunkowy rozwój wszystkich gmin.

W celu zaangażowania możliwe szerokiego grona interesariuszy w prace nad Strategią, przeprowadzono również konsultacje społeczne skierowane do wszystkich zainteresowanych, ze szczególnym uwzględnieniem mieszkańców gmin wchodzących w skład MOF Przemysłu, partnerskich i sąsiadujących samorządów oraz partnerów społeczno-gospodarczych istotnych dla rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego MOF Przemysłu. Konsultacje projektu Strategii prowadzone były w terminie od 17 lipca do 7 sierpnia 2024 r. za pomocą środków komunikacji elektronicznej (poprzez wypełnienie i przesłanie elektronicznego formularza uwag lub wysłanie jego skanu), za pośrednictwem poczty tradycyjnej oraz poprzez osobiste dostarczenie formularza do Urzędu Miejskiego w Przemysłu. W trakcie trwania konsultacji wpłynęły uwagi w formie papierowej i elektronicznej, które zaprezentowano w Sprawozdaniu z przebiegu i wyników konsultacji społecznych²² wraz z odniesieniem się do nich | przedstawieniem formy uwzględnienia w dokumencie.

9. Ocena oddziaływania na środowisko

Podstawę prawną dla przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko stanowi ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2023 r. poz. 1094 ze zm.).

W dniu 27 czerwca 2024 r. złożono wniosek do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Rzeszowie dotyczący odstąpienia od konieczności przeprowadzenia Strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Przemysłu.

²² Sprawozdanie stanowi załącznik do Strategii ZIT MOF Przemysłu

W odpowiedzi na wniosek, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Rzeszowie pismem o sygnaturze WOOŚ.410.1.24.2024.AP.2 z dnia 29 lipca 2024 r. działając na w trybie art. 48, art. 49 i art. 57 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2023 r. poz. 1094 ze zm.), a także uwzględniając zakres i charakter działań w przedmiotowym projekcie dokumentu poinformował, iż dla Strategii nie jest wymagane przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

10. Źródła finansowania

W celu skutecznej realizacji działań zawartych w Strategii ZIT, niezbędna jest dywersyfikacja źródeł finansowania. Przedsięwzięcia będą finansowane z różnych źródeł takich jak m.in.:

- Środków własnych JST tworzących MOF Przemysła,
- Krajowych Programów Operacyjnych,
- Środków pochodzących z budżetu państwa,
- Innych środków publicznych, np. funduszy norweskich,
- Środków prywatnych, np. przedsiębiorców, organizacji pozarządowych,
- Programu Funduszy Europejskich dla Podkarpacia 2021-2027,
- Innych środków z budżetu Unii Europejskiej, takich jak:
 - Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS) – odnoszą się do finansowania projektów związanych z poprawą sytuacji osób bezrobotnych na rynku pracy, zwiększeniem dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, zapewnieniem opieki nad dziećmi, podnoszeniem jakości edukacji i rozwoju kompetencji, integracją społeczną, rozwojem usług społecznych i ekonomii społecznej oraz ochrony zdrowia,
 - Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej (FEPW) – skorzystać z nich może 6 województw, w tym podkarpackie. Celem funduszu jest rozwój konkurencyjności regionu oraz podniesienie jakości życia mieszkańców Polski Wschodniej poprzez rozwój biznesu (szczególnie MŚP), inwestycje w nowoczesny transport i sieci energetyczne, ochronę przyrody oraz rozwój turystyczny,
 - Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FENIKS) – z których mogą być finansowane projekty przyczyniające się do rozwoju gospodarki niskoemisyjnej, ochrony środowiska oraz przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu,

- Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG) – fundusze te mogą zostać wykorzystane na realizację projektów badawczo-rozwojowych, innowacyjnych oraz takich, które będą zwiększać konkurencyjność lokalnej gospodarki,
- Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC) – dedykowane dla projektów związanych z rozwojem cyfryzacji, w tym z rozwojem e-usług oraz wzmocnieniem cyberbezpieczeństwa w przedsiębiorstwach i JST,
- Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich (PTFE) – fundusze przeznaczone na szkolenia dla beneficjentów korzystających ze środków Funduszy Europejskich, działania informacyjno-promocyjne oraz rozwój systemu informatycznego umożliwiającego aplikowanie i rozliczanie projektów unijnych.

W dniu 28.06.2022 r. Zarząd Województwa Podkarpackiego podjął decyzję w zakresie sposobu podziału środków dla realizacji instrumentu ZIT w ramach Priorytetu 6 Rozwój Zrównoważony Terytorialnie (Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027). Podziału dokonano uwzględniając wskaźnik dotyczący liczby ludności mieszkańców dla 11 MOF zlokalizowanych na terenie województwa podkarpackiego. Alokacja przeznaczona na Cs 5(i) w Priorytecie 6 Rozwój Zrównoważony Terytorialnie wynosiła dla MOF Przemysła 17 225 705 Euro. Poniższa tabela zawiera zestawienie i podział środków w ramach Priorytetów wskazanych w FEP 2021-2027 oraz FEPW 2021-2027.

Tabela 12 Projekty podstawowe przewidziane do realizacji przez Partnerów MOF w sposób niekonkurencyjny finansowanych w ramach Instrumentu ZIT w FEP 2021-2027

Priorytet	Cel strategiczny ZIT	Kierunek działania	Szacunkowa wartość całkowita projektu (PLN) wg kursu 1€ = 4,3 zł	Szacowana wartość dofinansowania ze środków europejskich 2021-2027 (PLN) wg kursu 1€ = 4,3 zł	Szacowana wartość dofinansowania ze środków europejskich 2021-2027 (EURO) ²³
Priorytet FEP PRIORYTET 6 – ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE	1. Tworzenie warunków do rozwoju społeczno-gospodarczego MOF Przemysłu poprzez podnoszenie jakości życia oraz wzmocnienie konkurencyjności lokalnej gospodarki	1.1. Wzmocnienie konkurencyjności MOF pod kątem turystycznym	67 962 712,49	51 899 883,13	12 069 740,26
	2. Integracja przestrzenno-funkcjonalna Przemysłu z jego obszarem funkcjonalnym oraz poprawa standardu przestrzeni publicznych	1.2. Rozwój oferty kulturalnej i zwiększenie potencjału instytucji kultury w MOF 2.1. Rewitalizacja przestrzeni publicznych związana z rozwojem oferty spędzania czasu wolnego	6 938 292,68	5 326 148,37	1 238 639,16
Projekty podstawowe MOF finansowane w ramach Instrumentu ZIT w FEP 2021-2027 Suma			94 718 063,99	74 070 531,50	17 225 705,00

²³ Punktem wyjścia do określenia wartości dofinansowania jest kwota wyrażona w walucie EUR. Kwota PLN będzie szacowana na podstawie aktualnego kursu walut. Ostateczna wartość uzyskanego dofinansowania w PLN zostanie określona w momencie podpisania umów o dofinansowanie.

Tabela 13 Projekty rezerwowe przewidziane do realizacji przez Partnerów MOF w sposób niekonkurencyjny finansowanych w ramach Instrumentu ZIT w FEP 2021-2027

Priorytet	Cel strategiczny ZIT	Kierunek działania	Szacunkowa wartość całkowita projektu (PLN) wg kursu 1€ = 4,3 zł	Szacowana wartość dofinansowania ze środków europejskich 2021-2027 (PLN) wg kursu 1€ = 4,3 zł	Szacowana wartość dofinansowania ze środków europejskich 2021-2027 (EURO)
Priorytet FEP PRIORYTET 6 – ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE	1. Tworzenie warunków do rozwoju społeczno-gospodarczego MOF Przemysła poprzez podnoszenie jakości życia oraz wzmacnianie konkurencyjności lokalnej gospodarki	1.1. Wzmocnienie konkurencyjności MOF pod kątem turystycznym	1 896 300,00	1 500 520,04	348 958,15
		1.2. Rozwój oferty kulturalnej i zwiększenie potencjału instytucji kultury w MOF	12 500 569,11	10 625 483,75	436 066,36
	2. Integracja przestrzennie-funkcjonalna Przemysła z jego obszarem funkcjonalnym oraz poprawa standardu przestrzeni publicznych	2.1. Rewitalizacja przestrzeni publicznych związana z rozwojem oferty spędzania czasu wolnego	4 751 500,00	3 798 142,70	883 289,00
Projekty rezerwowe MOF finansowane w ramach Instrumentu ZIT w FEP 2021-2027 Suma			19 148 369,11	15 924 146,49	1 668 313,51

Tabela 14 Projekty przewidziane do realizacji przez Partnerów MOF w sposób konkurencyjny finansowanych w ramach Instrumentu ZIT w FEP 2021-2027

Priorytet	Cel strategiczny ZIT	Kierunek działania	Szacunkowa wartość całkowita projektu (PLN) wg kursu 1€ = 4,3 zł	Szacowana wartość dofinansowania ze środków europejskich 2021-2027 (PLN) wg kursu 1€ = 4,3 zł	Szacowana wartość dofinansowania ze środków europejskich 2021-2027 (EURO)
Priorytet FEP PRIORYTET 3 – MOBILNOŚĆ MIEJSKA	2. Integracja przestrzennie-funkcjonalna Przemysła z jego obszarem funkcjonalnym oraz poprawa standardu przestrzeni publicznych	2.2. Rozwój mobilności miejskiej	23 843 310,26	20 266 813,72	4 713 212,49
Priorytet FEP PRIORYTET 3 – MOBILNOŚĆ MIEJSKA SUMA			23 843 310,26	20 266 813,72	4 713 212,49

Tabela 15 Projekty przewidziane do realizacji przez Partnerów MOF w sposób konkurencyjny finansowanych w ramach Instrumentu ZIT w FEPW 2021-2027

Priorytet	Cel strategiczny ZIT	Kierunek działania	Szacunkowa wartość całkowita projektu (PLN) wg kursu 1€ = 4,3 zł	Szacowana wartość dofinansowania ze środków europejskich 2021-2027 (PLN) wg kursu 1€ = 4,3 zł	Szacowana wartość dofinansowania ze środków europejskich 2021-2027 (EURO)
Priorytet FEPW.03 Zrównoważona mobilność miejska	2. Integracja przestrzennie-funkcjonalna Przemysła z jego obszarem funkcjonalnym oraz poprawa standardu przestrzeni publicznych	2.2. Rozwój mobilności miejskiej	16 180 657,39	13 753 558,78	3 198 502,04
Priorytet FEPW.03 Zrównoważona mobilność miejska – SUMA			16 180 657,39	13 753 558,78	3 198 502,04

Spis tabel

<i>Tabela 1 Kierunki zagospodarowania MOF Przemysł wymienione w PZPWP.....</i>	<i>7</i>
<i>Tabela 2 Liczba ludności, powierzchnia i gęstość zaludnienia gmin MOF Przemysła w 2022 r.....</i>	<i>13</i>
<i>Tabela 3 Wozokilometry wykonane na terenie poszczególnych gmin w latach 2018-2022</i>	<i>44</i>
<i>Tabela 4 Przystanki autobusowe na terenie MOF w latach 2018-2022.....</i>	<i>45</i>
<i>Tabela 5 Średni Dobowy Ruch Roczny w GPR 2020/21 dla dróg krajowych i wojewódzkich przebiegających przez teren MOF</i>	<i>48</i>
<i>Tabela 6 Liczba wypadków drogowych oraz ich skutki w latach 2019-2021 w poszczególnych gminach MOF Przemysła</i>	<i>49</i>
<i>Tabela 7 Wymiana pasażerska na stacjach kolejowych na terenie MOF w 2022 r.....</i>	<i>50</i>
<i>Tabela 8 Schemat organizacyjny Związku ZIT.....</i>	<i>98</i>
<i>Tabela 9 Wskaźniki produktu.....</i>	<i>100</i>
<i>Tabela 10 Wskaźniki rezultatu.....</i>	<i>101</i>
<i>Tabela 11 Projekty podstawowe przewidziane do realizacji przez Partnerów MOF w sposób niekonkurencyjny finansowanych w ramach Instrumentu ZIT w FEP 2021-2027</i>	<i>113</i>
<i>Tabela 12 Projekty rezerwowe przewidziane do realizacji przez Partnerów MOF w sposób niekonkurencyjny finansowanych w ramach Instrumentu ZIT w FEP 2021-2027</i>	<i>114</i>
<i>Tabela 13 Projekty przewidziane do realizacji przez Partnerów MOF w sposób konkurencyjny finansowanych w ramach Instrumentu ZIT w FEP 2021-2027</i>	<i>115</i>
<i>Tabela 14 Projekty przewidziane do realizacji przez Partnerów MOF w sposób konkurencyjny finansowanych w ramach Instrumentu ZIT w FEPW 2021-2027</i>	<i>115</i>

Załącznik Sprawozdanie z przebiegu i wyników konsultacji społecznych

Niniejszy dokument stanowi sprawozdanie z przebiegu dotychczasowych prac oraz wyników przeprowadzonych konsultacji społecznych, dotyczących projektu Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Przemysł.

<p>Przedmiot konsultacji</p>	<p>Konsultacjom społecznym podlegał projekt Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Przemysł.</p>
<p>Podmioty uprawnione do uczestnictwa w konsultacjach</p>	<p>Prowadzone konsultacje skierowane były do wszystkich zainteresowanych, ze szczególnym uwzględnieniem mieszkańców gmin wchodzących w skład Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Przemysł, partnerskich i sąsiadujących samorządów oraz partnerów społeczno-gospodarczych istotnych dla rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego MOF Przemysł.</p>
<p>Termin konsultacji</p>	<p>Konsultacje społeczne projektu dokumentu prowadzone były w terminie od 17 lipca do 7 sierpnia 2024 r.</p>
<p>Forma i tryb konsultacji</p>	<p>Konsultacje przeprowadzone były w następujących formach:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) za pomocą środków komunikacji elektronicznej: <ol style="list-style-type: none"> a) poprzez wypełnienie i wysłanie elektronicznego formularza konsultacji społecznych dostępnego pod adresem: https://ankieta.deltapartner.org.pl/zit przemysl konsultacje b) poprzez wypełnienie i wysłanie skanu podpisanego formularza na adres: kancelaria@um.przemysl.pl 2) pocztą tradycyjną na adres Urzędu Miejskiego w Przemysłu, Rynek 1, 37-700 Przemysł 3) osobiście dostarczając do Urzędu Miejskiego w Przemysłu, Rynek 1, 37-700 Przemysł w godz. od 7.30 do 15.30

Podstawa prawna

Podstawę prawną do przeprowadzenia konsultacji społecznych Strategii ZIT stanowi art. 34 ust. 15 pkt 6 Ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027, wskazujący, że strategia ZIT określa w szczególności m.in. *opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem strategii ZIT oraz sprawozdanie z przeprowadzonych konsultacji społecznych.*

Przebieg konsultacji

Ogłoszenie o rozpoczęciu konsultacji społecznych projektu Strategii ZIT MOF Przemysł opublikowano na stronach partnerskich samorządów, tj. miasta Przemysła i gmin: Przemysł, Krasieczyn, Medyka, Orly i Żurawica:

- <https://przemysl.pl/73886/wez-udzial-w-konsultacjach-spoecznych-projektu-strategii-zintegrowanych-inwestycji-terytorialnych-miejskiego-obszaru-funkcjonalnego-przemysl.html>
- <https://www.gminaprzemysl.pl/index.php/start/wydarzenia-gminne-2/1101-zaproszenie-do-udzialu-w-konsultacjach-spoecznych>
- <https://www.krasieczyn.pl/ogloszenia/obwieszczenia-i-komunikaty/2158-konsultacje-spoeczne-projektu-strategii-zintegrowanych-inwestycji-terytorialnych-miejskiego-obszaru-funkcjonalnego-przemysl>
- <https://www.krasieczyn.pl/ogloszenia/obwieszczenia-i-komunikaty/2158-konsultacje-spoeczne-projektu-strategii-zintegrowanych-inwestycji-terytorialnych-miejskiego-obszaru-funkcjonalnego-przemysl>
- <https://samorzad.gov.pl/web/gmina-medyka/konsultacje-strategii-zit-mof>
- <https://bip.ugorly.pl/article/konsultacje-spoeczne-projektu-strategii-zintegrowanych-inwestycji-terytorialnych-miejskiego-obszaru-funkcjonalnego-przemysl?m=462&l=2>
- https://www.zurawica.pl/asp/pl_start.asp?typ=13&sub=193&menu=24&dzialy=24&artykul=3007&akcja=artykul

Do treści ogłoszenia dołączono projekt Strategii wraz z formularzem konsultacyjnym. Konsultacje prowadzone były bowiem w formie składania opinii i uwag za pomocą środków komunikacji elektronicznej i w formie papierowej.

W trakcie trwania konsultacji wpłynęły uwagi w formie papierowej i elektronicznej, które zaprezentowano w poniższej tabeli wraz z odniesieniem się do nich i przedstawieniem formy uwzględnienia w dokumencie.

Formularz elektroniczny	
Zgłoszona uwaga:	Odniesienie:
<p>Część dokumentu, do którego odnosi się uwaga (rozdział/ punkt/ strona) Rozwój mobilność miejskiej/strona 25 Proponowany zmieniony zapis Istotna jest przy tym współpraca wszystkich partnerskich gmin z mieszkańcami oraz integrowanie systemu transportowego do czego pierwszym krokiem powinno być powołanie ZESPOŁU DO SPRAW MOBILNOŚCI MOF PRZEMYSŁ oraz opracowanie Planu Zrównoważonej Mobilność Miejskiej (SUMP) dla MOF Uzasadnienie uwagi Przykłady wielu mniejszych i większych samorządów lokalnych pokazują, że współpraca z licznymi środowiskami aktywistów miejskich oraz NGO zarówno lokalnych jak i z innych części kraju, pozwała zniwelować ryzyko podjęcia niewłaściwych decyzji które gdzieś mogły się nie sprawdzić. Dodatkowo nawiązanie przez Zespół da Mobilność współpracy z innymi takimi organizacjami w kraju i zagranicą pozwala wprowadzać najwyższej jakości standardy przy zdecydowanej redukcji kosztów projektowych czy też badawczych.</p>	<p>Uwaga uwzględniona. Uzupelniono wskazane zapisy o rozwiązanie związane z powołaniem zespołu ds. mobilności MOF Przemysłu.</p>
Formularz papierowy	
Zgłoszona uwaga:	Odniesienie:
<p>Rozdział/ Punkt 3/4 Nr strony 28 Dotychczasowy zapis Zadania z zakresu publicznego transportu zbiorowego osób w MOF Przemysłu realizuje Miejski Zakład Komunikacji Sp. z o.o. w Przemysłu – Dział Przewozów Spółki organizuje przewozy na terenie Gminy Miejskiej Przemysłu oraz ościennych Gmin: Przemysłu, Krasiczyn i Żurawica na podstawie porozumienia. Proponowany zmieniony zapis Zadania z zakresu publicznego transportu zbiorowego osób w MOF Przemysłu obejmującym teren Gminy Miejskiej Przemysłu oraz ościennych Gmin: Przemysłu, Krasiczyn i Żurawica (na podstawie porozumienia) realizuje Miejski Zakład Komunikacji Sp. z o.o. w Przemysłu będący Operatorem Publicznego Transportu Zbiorowego Uzasadnienie uwagi</p>	<p>Uwaga uwzględniona. Skorygowano wskazane zapisy zgodnie z uwagą.</p>

<p>Na podstawie Ustawy z dnia 16 grudnia 2010r. o publicznym transporcie drogowym oraz zgodnie z zawartą umową wykonawczą z dnia 10.09.2019r. Organizatorem publicznego transportu zbiorowego jest Gmina Miejska Przemysł. Do zadań Organizatora należy m.in. układanie rozkładów jazdy, ustalanie tras linii komunikacyjnych, zarządzanie przystankami. MZK Sp. z o.o. w Przemysłu jest Operatorem, którego głównym zadaniem jest realizacja opracowanego przez Organizatora rozkładu jazdy.</p>	
<p>Rozdział/ Punkt 3/4 Nr strony 43 Dotychczasowy zapis Głównym organizatorem publicznego transportu zbiorowego na terenie MOF jest Miejski Zakład Komunikacyjny Sp. z o.o. w Przemysłu (MZK), który obejmuje zasięgiem także gminy sąsiednie: Przemysł, Krasiczyn i Żurawica. Sieć komunikacji miejskiej składa się z 18 linii: 9 miejskich (2, 10, 24, 25, 27, 28, 38, A, B) oraz 9 podmiejskich (1, 3, 4, 5, 8, 12, 16, 18, 20). Proponowany zmieniony zapis Głównym organizatorem publicznego transportu zbiorowego na terenie MOF obejmującym teren Gminy Miejskiej Przemysł oraz ościennych Gmin: Przemysł, Krasiczyn i Żurawica (na podstawie porozumienia) jest Gmina Miejska Przemysł. Sieć komunikacji miejskiej składa się z 16 linii: 10 miejskich (2, 4, 8, 10, 16, 24, 25, 27, 28, 38) oraz 6 podmiejskich (1, 3, 5, 12, 18, 20). Uzasadnienie uwagi Na podstawie Ustawy z dnia 16 grudnia 2010r. o publicznym transporcie drogowym oraz zgodnie z zawartą umową wykonawczą z dnia 10.09.2019r. Organizatorem publicznego transportu zbiorowego jest Gmina Miejska Przemysł. Do zadań Organizatora należy m.in. układanie rozkładów jazdy, ustalanie tras linii komunikacyjnych, zarządzanie przystankami. MZK Sp. z o.o. w Przemysłu jest Operatorem, którego głównym zadaniem jest realizacja opracowanego przez Organizatora rozkładu jazdy. Sieć komunikacyjna wg stanu na 31.12.2022r.</p>	<p>Uwaga uwzględniona. Skorygowano wskazane zapisy zgodnie z uwagą.</p>
<p>Rozdział/ Punkt 3/4 Nr strony 43/44</p>	<p>Uwaga uwzględniona. Skorygowano wskazane zapisy zgodnie z uwagą.</p>

<p>Dotychczasowy zapis Tabela 3 Wozokilometry wykonane na terenie poszczególnych gmin w latach 2018-2022 wiersz 6, kolumna 4 – 1 697 080 Proponowany zmieniony zapis Tabela 3 Wozokilometry wykonane na terenie poszczególnych gmin w latach 2018-2022 wiersz 6, kolumna 4 – 1 695 708 Uzasadnienie uwagi błędnie zsumowana wartość</p>	
---	--